

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLVI

ВЕРЕСЕНЬ – 1995 – SEPTEMBER

No. 546

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00

австралійський

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Азією/Австрією – \$60.00

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksyiutenko
28 Algona Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England
diasporiana.org.ua

Засновник і редактор 1950–1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний – головний редактор

Адміністратор і Оголошення – Ада Горгога

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Іван Коваленко — МОЯ УКРАЇНА (поезії)	1
Галина Кирпа — ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ	3
Юрій Липа — ГАННУСЯ	5
Зиновій Антонюк — ЯК НЕ Я — ТОДІ ХТО?	7
Ліда Шевело — ВІН НІС "ЗЕРНО ОЗОКОВИХ НАДІЙ"	12
Юхим Красноштан — "ХОЧУ БУТИ МОЛОДИМ..."	14
Марія Св'єнціцька — ІВАН СТАРЧУК	17
Юрій Шкрумеляк — ЛИСТИ З ПЕЧОРСЬКИХ ЛАГЕРІВ	19
Іван Лепша — ЦАРИЦЯ МУЗИКИ...	22
Сергій Голубокий — СКРИПКОВІ МАЙСТРИ УКРАЇНИ	25
Юрій Мошинський — ФРАНЦУЗЬКЕ МИСТЕЦТВО	26
Майя Білан, Г. Стельмашук — ПЛОДИ ПІДКОРЕНОГО ВОГНЮ	27
М. Даль. — КОНЦЕРТИ РОМАНА РУДНИЦЬКОГО	28
А. Войнарович, В. Стратуца — МОЯ ПОЕЗІЯ (пісня)	28
Мар'ян Дальний — ВІД ІДЕЙ БАГРЯНОГО...	29
Ігор Мацкевич, Андрій Шаган — У ПОШУКАХ ГАРМОНІЇ (інтерв'ю)	31
Г. П. Васянович — "УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА"	34
В. Епель — ПРО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, ГРИГОРІАНСЬКИЙ КАЛЕНДАР ТА ПОСТ-РАДЯНСЬКІ СЕНСАЦІЇ	35
Володимир Жила — КНИЖКА, ЩО ПРИСЛУЖИТЬСЯ УКРАЇНСЬКІЙ МОЛОДІ	36
Петро Грицак — ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ БУКВИ "Г"	37
ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	39
Микола Іваницький, Світлана Наумець, Віктор Поліщук і інші — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	40

Читачам, які відгукнулися на наше прохання і прислали редакції
"Нові Дні" за грудень 1989 року щиро дякуємо! — Ред.

На першій стор. обкладинки: Прем'єр-міністр уряду України Євген Марчук (зліва) і посол України у Великобританії академік Сергій Комісаренко поклали квіти у підніжжю пам'ятника князеві Володимирові Великому в Лондоні. Звичайно, вони обидва колишні ведучі члени КПРС, але ж і князь Володимир змінив ідею (і Україну-Русь), коли побачив світло Правди.

● Перодруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не копче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Іван КОВАЛЕНКО

МОЯ УКРАЇНА

ЧЕРВОНА КАЛИНА

Ми посадим калину у себе в городі,
Ту калину, що люблять і славлять в народі,
Нашу радість сумну, нашу втіху єдину,
Ми посадим у себе червону калину.

Є на світі плоди і дерева незнані:
Помаранчі, цитрини, кокоси, банани,
Виногради солодкі, інжир і маслина,
А у нас буде тільки червона калина.

І наїдку мало, й краса небагата,
Не вистигне влітку, терпка й гіркувата.
Восени червоніє, а спіє в морози.
І не ягоди в неї — кривавії сльози.

Чумаки відїжджали в далеку дорогу
І калину везли, проти лиха підмогу.
Запорожці пили із калини напій,
Як за правду і волю виходили в бій.

Ми в калині родились, в калині зростали,
Ми в сопілки з калини журбу виливали,
І калину на серці несли в домовини,
На могилах у нас виростали калини.

І цвіла наша доля калиною в лузі,
Розливалась піснями в скорботі і тузі,
Стали душі у нас і терпкі й гіркуваті,
Бо калинове горе живе в нашій хаті.

Нас давно, як калину, отак поламали,
Як калину червону, в пучки пов'язали,
А ми пуга розірвем і будемо жити
І калину червону ми будем садити.

І садити, й любити, і ніжно плекати,
Їсти ягоди з неї терпкі й гіркуваті.
Хай нам стукають в серце калинові сльози,
Щоб ми більше не гнулись в негоди і грози.

Розростуться, розквітнуть гаї калинові,
І сопілки заграють мелодії нові,
Кожну душу зігріють, застиглу й холодну,
І розбудять і славу і силу народну.

То ж давай—но посадим калину червону,
Нашу радість гірку і від зла охорону,
Ми у неї дістанемо мужности й сили,
Щоб калиновий край врятувати від могили.

1966 р.,
Боярка

ДО ДІОГЕНА

Вірю я в легенду знамениту:
Діогена пам'ятаєш ти?
З ліхтарем він в день ходив по світу,
Щоб людину хоч одну знайти.

Хай тепер сюди до нас прибуде,
По асфальтах з ліхтарем іде.
Тільки куплених і проданих повсюди
Жалюгідних стріне він людей.

Споконвіку срібляки — за зраду,
І тепер в пошані ще вони.
Ну, а цей продався за посаду,
А того купили за чини.

Той дістав, вилизує квартиру
(Вже досяг найвищої мети!),
У підлоті втратив всяку міру,
За доноси просить доплатить.

Цей продавшись за дрібну обнову,
По—чужому мека, мов коза,
І за рідне материне слово
Горло земляку перегриза.

Той — плазує за нікчемну бляху,
Аж лизнути чобіт дістає.
Ну, а дехто просто з переляку
Чорту даром душу віддає.

Безсоромний торг навколо мене,
Гине совість, людяність зника.
Дай ліхтар мені свій, Діогене —
Я піду некуплених шукать.

1968 р.

В НЕВОЛІ

Попереду і позаду —
Океани небуття.
На біду чи на відряду
Нам дароване життя.

Цей один короткий спалах
Серед вічної пітьми:
Ніби зірка, що упала, —
Так усі згоряєм ми.

Та велить наш дух розкутий
З глибини тисячоліть
Найсильніше спалахнути,
Найяскравіше згоріть.

Щоб і мить оця прожита
Недаремною була,
Щоб на світі залишити
Більше світла і тепла.

02.09.1972 р., Київ, тюрма
(Вірш, заучений донькою на годинному побаченні
в тюремному ізоляторі 02.09.1972 р.)

У КАЗЕМАТІ

Посіріли стіни в казематі,
В ньому тільки я та день.
День ввійшов нечутно через ґрати
І розмову пошепки веде.

— "Що приніс?" — Нічого. Крихту неба
І хмарину в ґратах. Це і все.
Дзвін від церкви долетить до тебе,
Сміх дитячий вітер донесе.

А опівдні прилетить ще голуб,
Поворкоче тихо на вікні,
І на стінку надивившись голу,
Ти побачиш друзів на стіні.

Все стерпи! Це тяжко, як не знати.
Ти поетам справжнім вже рідня.
І коли б не ви у казематах,
То на світі не було б і дня."

День пішов, і почорніли тіні,
Та мені все чути його річ.
А надворі — вітру голосіння,
В казематі — ніч.

1972 р.,
Київ, тюрма

ГОПАК

Танцювальному ансамблю
Вірського присвячується

Все забрали: хліб і сало,
І корову, і бика
Усього було їм мало.
Залишили — гопака.

Сталь, вугілля і залізо,
Нафта в труби витіка —
Все у пельку їм полізло.
Залишили гопака.

Божі храми скрізь розбиті,
Мова гине і зника —
Все понищили неситі
Залишили — гопака.

Гори трупів у Сибіру,
Море крові, сліз ріка
Мало всього було звіру
Та лишив він гопака.

І викручує колінця
Раб й захоплено гука:
— Ми ще справжні українці,
Нам лишили гопака!

Рідна матір у могилі,
В головах росте будяк.

Зверху діти очманілі
Дотанцювують гопака...

Болярка, 1967 р.

(Всі роки тримався в пам'яті поета
та товаришів у таборі. Записаний у 1990 р.)

КАЛИНОВИЙ СУМ

Мій калиновий сум
Часто в гості приходить до мене.
Тихо, тихо постука
І просить, щоб в серце впустив.
Я пускаю його,
Віддаю вам берези і клени,
Бо калиновий сум
Сам давно плекав і ростив.

Вам для суму хай дуб
Чи верба, яка віти на воду
Опускає в журбі,
Деь підставлена лютим вітрам,
А мені заповіт
Сумувати калиною зроду,
І калиновий сум
Я нікому повік не віддам.

Хто це бачив хоч раз,
Не забуде скорботну картину.
На замерзлому лузі,
Де трави ані квітів нема
Одинока стоїть
І сумує червона калина,
І калинові сльози
Тихо ронить в жалобі вона.

І цей плач все життя
Протинає наскрізь мої груди.
Він по тих, що лежать
Без калини на серці в землі.
Скільки ж їх полягло
І в яких тільки дальніх повсюдах.
Для них мало й морів
І людських, і калинових сліз.

Українці, брати!
Я цього не збагну до могили,
Як могли виростать
Деь міста на козацьких кістках,
Як пустелі й Сибір,
Й болота земляками гатили
І по світу всьому
Розмели нас безжально, як прах.

Хто ж такі тоді ми
І з якого ми племені вийшли?
І чи в жилах у нас
Ще лишилась козацька кров?
Чом не всохнуть тоді
І тополі, й калини і вишні,
Чом не щезне навік
В чорну землю Славута–Дніпро?

Перед атомом я,
Ніби ідолом, шапки не скину.
Встань Тарасе, на мить
І це слово моє освяти,
Бо на світі нема
Чуда більш за мою Україну,

І калина одна
Буде вічно рости і цвісти.
Не придавлять її
Ні ракети, ні дива науки.
І космічні діла
Мого серця навик не присплять.
Свій калиновий сум,
Як дитя, підніму я на руки,
Щоб прокинулись ви
І почули усі його плач.

Хто сказав, що в наш час
Сумувати негоже людині?
Я свій сум бережу,
І нестерпний мій біль не затих.
Я крізь муки пройду,
Буду вірити червоній калині,
Щоб все зло подолати
І калинову радість знайти.

1963 р.
(Відновлено з пам'яті.)

Іван Юхимович Коваленко — 1918 р. народження, селянський син, закінчив Київський університет і до арешту 13 січня 1972 року викладав іноземні мови в школах Чернігова та Боярки. Він належить до маловідомих поетів-шестидесятників, яких розбудила "празька весна". У той час він зацікавився українським самвидавом, став поширювати його серед друзів та знайомих, і разом з ним — свої вірші. Згодом деякі з них були опубліковані на сторінках української газети "Нове життя", що виходила в місті Пряшеві у Словаччині. Кільканадцять його віршів та статей були надруковані також у Канаді. Саме це і було інкриміновано йому органами КДБ, як шкідлива діяльність "з метою підриву і повалення радянської влади".

Більшість з написаного до ув'язнення загинуло. Залишилась мала частина віршів, що запам'яталась поетові, бо часто доводилось їх повторювати на прохання друзів.

Із заслання шестидесятирічний Іван Юхимович повернувся інвалідом II-ої групи. Підірване здоров'я дається взнаки, та він не випускає із своїх рук пера. ■

Галина КИРПА

НЕ ДАЙ, БОЖЕ...

Просидіти цілий вік
біля вікна,
з якого нічого не видно, —
не дай, Боже.

Брати щодня воду
з криниці,
з якої вже ніхто не п'є,
тільки жаби й гаддя, —
не дай, Боже.

Садити сад,
душу якого
зараз по цвітінні

заклює вороння шолудиве, —
не дай, Боже.

Сидіти за Святою Вечерею
і знати,
що з дванадцятьох
лише один-однісінький
не Юда, —
не дай, Боже.

Таке вже бачили Помпеї
І чули вже на раз віки:
Убивці нації своєї
Сьогодні хто?
Захисники!

Вони тепер такі стражденні!
У них з'явилася душа!
Вони б вже раді й до молебнів,
Аби їм гріх не заважав.

Вони (ще вчора — чорнороті!)
Малюють усмішку до вуст.
Учора — вбивці, а сьогодні
І той, і другий — Златоуст.

Слова, мов крем'яхи, злітають.
Не відсикають язики:
Брехню — хто вище — підкидають...
Все — навпаки...
Все — навпаки...

1990 р.

Так звикнути стояти — мов на прю!
Так вивчитись — любові до народу!
Й прилюдно — перелупувати брехню,
Немов якусь дитячу шкоду!

Насунути невидимий шолом
На людську пам'ять, віру і надію!
І отруїти душі гашишом!
І обплювати Матір, як повію!

Личину напинати на лице
І розливати фальш, мов оковиту!
Робити біле — чорним!... Але ж це
Не просто так...

Це просто треба вміти!

1990 р.

МИ
заплювали очі Дніпру
заткнули вуха Десні
здали в будинок інвалідів Прип'ять

ой сестри-сестри
Синя Вода
Котра з вас сестри
ще молода?

Дніпро роздирає очі
аж рве собі голос Десна
біжить галасвіта Прип'ять

Ой сестри-сестри
Чорна Вода
Яка у вас сестри
чужа хода!

Всюношну стоїмо —
гріхи замолюємо

1989 р.

Сьогодні кожне слово — як весна.
Сьогодні кожен день — немов навіки.
На когось Правда аж тріщить — тісна.
На комусь Правда обвіса — велика.
Той приміряє Правду, як Тантал.
Той — мов Нарцис, при полудневім сонці...
А в затінку кривих її дзеркал
Нам гени смочке щохвилини стронцій.

1990 р.

Як пережити вечори холодні?
Як побороти вітер і сльоту?
Я — квітка маку.
Можна — я сьогодні
У вас під вікнами біленько поцвіту?
Я довго не зумію й не захочу —
Немає раю у чужім саду...
Я — квітка маку.
Може, ще й до ночі
І встигну нацвістися й опадати.

1990 р.

Онде й листочок останній із груші
Пішов на той світ.
Сад оголив свою стомлену душу
І мерзне вночі поміж віт.
Кожне загляне — і вітер, і ворон,
Навіть нечистий дух...
У цю мовчазну і несонячну пору
Душа моя легша за пух.
Нехай осідає й вона на гілляки,
Де вітер... де ворон сів.
Дайте посидіть і дайте поплакати,
Вона — не така, як усі...

1993 р.

СВІТ ДОГОРИ ДНОМ

Світ Догори Дном.
Мало б усе попадати,
на друзки побитися,
порохом розпорошитися...
Та нічого.
Стоїть.
Стоїть собі Світ Догори Дном.
Стоїть.
То я впала,
на друзки побилася,
порохом розпорошилася.
А решті — нічого,
Хоч би тобі що...

1990 р.

Пережити той біль,
коли друзі пішли у васали,
мабуть, можна.
Да проститься їм гріх,
да проститься їм зрада —
кожному.
Каяття їхнє довге —
не переслухати за добу...
Біль пережити можна.
А як пережити ганьбу?!...

1990 р.

От і ніч. Ще страшніша, як доля:
Чорним крепом — понад землею.
Майорить на знаменах — ВОЛЯ.
Ми навдипки пнемось до неї.
І у ночі такі горобині
Чи побудять нас треті півні?...
Помирають кати і катині,
Нам у спадок лишають катівні.

1990 р.

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ та інші печива випікає Українська пекарня

THE **future** BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських
— можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel.	368-4235
St. Lawrence Mkt.	366-7259
483 Bloor St. W.	922-5875
2199 Bloor St. W.	769-5020
M-C Dairy, 212 Mavety	766-6711

Галина Кирпа народилася 1950 року на Київщині. Закінчила філологічний факультет Київського університету ім. Тараса Шевченка. Видала дві збірки поезій: "День народження грому" (1984) і "Цвіт королів" (1988). Пише і для дітей, видала книжки перекладів з німецької і шведської мов. ■

We Treat you
with Heart

Д-р Олександр Костирко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

ГАННУСЯ

I

В липневу ніч сон ходять теплий і дихає кетягами акацій.

В школі, що в Ліщині, тихо.

Бабуся Корещька сплять у коморі, бо душно, а Мокрина — в кухні коло дверей Ганнусі — вчительки.

Ганнуся-вчителька (дев'ятнадцять літ) прокинулася і сіла в ліжку: мов би кількасот шевців в підосви били. Глупа ніч, село Ліщин — спить, а тупіт?

Повне подвір'я школи — тупотіння.

— Мокрино?

Нема Мокрини в кухні.

Відчинила вікно, а в вікно — ніч і жива юрба людська дихає важко. Чоловіки якісь. Небалакучі. Розпрягають, чи запрягають?

— А чого хочете, товариші?

— Ми — не товариші, — говорять неголосно.

— То, панове?

Подумали трохи.

— Ми й не панове, — відізнались.

— То як звать вас?

Подумали трохи.

— Зовіть — добродії.

— Так чого ж хочете, добродії?

(А їх повно — голова при голові.)

— Да от ми прийшли. Присогласили нас наші ліщани, — ревком вирізати. Дак ми його і теє... Нехай тепер декрети издають земельнії ніби...

Хотів іще щось веселого сказати та й замовк, — загусло слово. Аж тут видно стало і в дзвони вдарено.

— От воно й стіг підпалили над ставом, — знак, значить, іншим селям дають.

Іскри і полум'я стовпом звелось до кришталевого неба. На те полум'я — далекі дзвони-перегуди.

— Вербіжне наших кличе. Обізналось, значить. І раптом з лютістю:

— Вйо, сива!

І тут подвір'я рушило. Все менше голосів, кінського тупання, хрипоту, все — порожніше.

Ганнуся стояла в вікні, і вже живої душі не було в подвір'ї школи. Тільки край села іскри із стогу, що догасав, здіймалися все нижче, спадали все прямо-висніше.

— Ой, панночко, — за спиною високої Ганнусі згорблена від страху Мокрина здавалась іще нижчою, — ой, панночко, найстарший прийшов їхній.

— Чий найстарший?

— Та повстанців.

В світлі свічки був змучений, високий, очі йому позападали. І увесь у пилюзі — видно конем гнав.

— Тільки ви, панночко, — усміхнувся, — не давайте знаку нікому, що я тут, бо буде погано. А я тут під партою в клясі спатиму, біля вікна. Максим повів на Вербіжне, — дасть знати, як треба буде. А троє моїх хлопців у садку в вас будуть, чуєте, панночко?

— Та я б вам води може з дороги, чаю?...

— Ми води не п'ємо, ми — тільки горілку, панночко, — сміється високий, чорний.

— Та вмитись, напиться...

— Ми тільки горілку п'ємо... — сміється і раптом падає і вже спить коло вікна. Змучений такий?

Підійшла.

Дихав рівно. Ніс гострий, брови чорні. Прийшла, нагнулась — плями на рукаві мокрі ще.

Влетів, як птах, і заснув, як птах, у придорожнє дерево пазурями впиваючись.

II

Часи такі були незвичайні: дід на нічліг просить — не приймеш, на другий день сама хата горить; немовля десь народилось велике, товаричим голосом кричить і кров п'є;

труна Россю — річкою пливла, — хотіли одчинити — не дається. А на труні написано "ця труна пливе до мого сина". Стрілив комуніст у неї, а з труни — кров;

у Пісківчан фігура поновилася таки на кладовиську, зразу ніби посивіла, а потім стала золота; і голова, і пояс, і янголи. І впали тоді пісківчани на коліна у сніг, у грязь, і став один читати акафист, а тоді всі із великим криком до нього.

— Хрести, нам дітей, хрести нам дітей, — ми вже вірим, що є Бог.

І хрестили всі, і тоді каліки оздоровіли, а одна дівчина в чорному ходила, бо воскресла.

Пригадує Ганнуся (що то перший рік на селі), як пішли пісківчани через усі села, знаменуючи ікони, і, цілуючи один другого, просили прощення. Потім навколішках співали пісню оновленців:

*"Страшний, страшний, смертельний час
Живущим во гріхах —
Боже мій, Боже мій,
Вськую мя оставил?"*

І вставали села одно по другім, гороїжачись криком, одно попліч другого, йшли теплою отарною масою до Осафатової долини, де буде Страшний Суд.

І пригадує Ганнуся, як удосвіта в березні підійшли з фігурою до Ліщина. Запах кожухів було зда- лека чути, обважніла далеч стугонінням пісні:

"Алілуя, алілуя, алілуя"...

Стояла Ганнуся на високім березі Росі, що на ній крига йшла, стояла й дивилася, як раптом почорніли людьми усі горби, усі лани, і всі дороги до Ліщина.

Бачила Ганнуся:

сільрада виходить назустріч, зостановляє людей і вмовляти починає:

— Що ви робите? Ви — темні.

І на це довкола скрізь, у цілім світі виднокружнім люди до землі припадають, над їх головами фігура вивищується, мов би благословляючи, і люди — гучно:

"От-це наші, і-же є-си на не-бе-..."

І відійшла набік, утекла сільрада — і скрізь Отче Наш, великий гучний, між небом і землею пішов. За ним земля людьми задвигоніла.

І тримала себе Ганнуся за ніжки, і очі заплющи- ла, щоб не піти за людьми.

А розплющивши очі, побачила під своїми ногами бурхливу Рось каламутну. Брудні хвилі владно, бор- зо песли крижини. Тільки збоку, десь при березі, ще була мала крижина. Поволі обертаючись довкола власної осі, здригалася од близької перестрибної те- чії, здригалась при самісінькій рвучкій глибокій по- вені.

III

Довкола школи цвіли акації. Цього літа якось інакше. Обвішені рясно кетягами, стовпами пахощів поставали й курилися. З цвіту якби хтось казав "Ганнусю"! — але ні, не казав! Бо коли б казав — панна тендітна вискочила б із вікна, босоніж побігла б. І в місяцю коси її заповіли б. Так Ганнуся бачила сама в собі. Мовчала й берегла міцно, як крадене, небезпечно й живе.

А тут прийшло повстання сіл. Здригнулась цві- туча стіна довкола, покололася, поламалася і от скрізь обважнілі кетяги зовсім близько рипали, по- блискуючи обіддями, колеса возів. Там сиділи згор- блені люди з обрізами на колінах. І потім зіскакували на рівні ноги, виростали, оточували все довкола, — вони, ДОБРОДІІ.

А ще Россю вдень і вночі плили високі шибениці на сплавах, плили одна по другій, здригаючись, по- хитуючись. Їх відпихали від кожного берега. Вони плили через усю Україну, аж до Чорного моря. І коли шуліки злітали з повішених, там чорніли гли- бокі доли лица, оберталось роздзьобане тіло, і на грудях баламкалися, баламкалися дощинки — на- писи з орфографічними помилками "большовики,

не вертайтесь на Україну", — або "ци висить комісар Н. Н."

Той — найстарший — приходить на коротко. Згорблений і високий, ніс гострий, погляд насміш- куватий.

— Це я вам, панночко, — усміхається й дає щось. Шоколяда.

— Дякую.

Смак шоколяди теплий, мов би трохи солоний, мов би кров. Смак, мов би з запахом акацій, із чиймсь насмішкуватим поглядом, і коливанням важких шибениць на Росі.

— А швидко, панночко, я поїду. Максим уже за Білокозинцями, панночко. А ми ж, панночко, парід легкий, летючий.

І знову смішок, — брови чорні, зуби білі ви- блискують. Вийшов швидко, не оглядаючись. Вибіг.

Певне все — на коні, все — в тривозі.

Вони, ці люди, мабуть, так і беруть жіноче жит- тя, впоперек сідла перед собою кидають і тулять до себе, не усміхаючись, і говорять, не милуючи. Вони, ці люди, їдуть, а очі в них тривожні. Тільки раптом ізблідне такий, раптом похилиться і випаде із стре- мен, і впаде десь у степу, а кінь понесе жіноче життя, що впоперек сідла висить, понесе все далі, все далі...

IV

Бабуся Корецька глухенькі, і очі їм вицвіли, і пам'ять їхня гіршає, а все до світу усміхається. Хоч і восьмий десяток на спині, і чорний чепець голову облягає.

Сьогодні вечір за вікном блакитний. Сіла Пані- матка коло старого жовтого піяніпа. Знає лишень один вальс, але старий — "Радість і Любов".

Сьогоднішнього вечора Ганнуся уже все про високого, чорного знає. І Політехніка, і Київ, і Бла- говіщенська вулиця. Знає, де була його гімназія. Вона усміхається, а він дивиться, а він дивиться на неї. ■

**Іван
ФІРЧУК**
B.A., LL.B.

АДВОКАТ і НОТАР

Повідомляє про відкриття нового бюро у
Bloor West Village
2 Jane Street (at Bloor) Suite 205
Toronto, ON M6S 4W3
766-0488

• заповіти та майно • оренда за майно • бізнесове законодавство
Приймає також у вечірні години та вихідні дні!
Перші півгодини консультації — БЕЗКОШТОВНО!

Зиновій АНТОНЮК

ЯК НЕ Я — ТОДІ ХТО?

(Думки-спогади про Івана Світличного)

Писати про конкретних людей, яких знав десятки років у різноманітних ситуаціях, завжди складно, особливо, якщо пишеш про того, хто змінив тебе, став твоєю частинкою, твоєю суттю.

Щоденника я не вів з відомих причин, а пам'ять сьогоднішня дуже далека від тої, що була в 60–70-ті роки, тож прошу вибачення за неминучі великі лакуни та можливі неточності в деталях навіть у тих кількох епізодах, що їх я вибрав з бурхливого потоку тридцятирічного спілкування.

Сподіваюся, кожен зрозуміє, що будь-які спогади про когось неминуче стають спогадами передусім про себе, а тому й закликаю читача робити корекцію всього, що лягло мені на папір, аби вилучити оте світличинське "Як не я — тоді хто?" з потоку пам'яті подекуди надмірно егоїстичного антонюківського "я".

З Іваном Світличним познайомила мене десь у 1962 році — точнішої дати не пам'ятаю — Алла Горська, до якої потрапили мої спроби бодай якогось першого узагальнення історичних поглядів мого покоління. Прийшов я за вказаною адресою на Уманській вулиці. Добрий, усміхнений вусатий чоловік зустрів мене дуже привітно, наче ми давно вже зналися, і запросив до своєї кімнати-кабінету, ущерть заставленої й заваленої книжками. Там було багато рідкісних для Києва книжок з української минувшини. Вони не були для мене відкриттям Америки, але таким відкриттям стала їх кількість і неймовірна старанність їх добору: маса книжок, виданих на крайньому заході України, деякі з них я пам'ятав з дитинства, але побачити їх у такій кількості в людини з крайнього сходу України — то було щось неймовірне. І вони не просто "існували" у Івана — вони були пропущені крізь його індивідуальну свідомість із дивовижним рівнем осмислення та узагальнення, чим я, вирішивши в середовищі тих книжок, похвалитися не міг.

Розмова була ознайомчою, але тривалою, а тому не формальною, як це буває здебільша під час знайомства, а одразу занурилася глибоко в історичні джерела, їх інтерпретацію, в гостру потребу мобілізації потенцій особистості.

Голос у Івана був тихий, а думка розвивалася, наче в легкому легі. Здавалося, що він наче з якогось іншого суспільства, "суспільства духу". Та коли його думка раз-по-раз ударяла в граніт реального життя, тоді я бачив, що це не якась гола абстракція, втеча від реальності, а піднесення над нею з чітким моральним максимом для особистості, бо тільки така особистість і здатна чинити опір сповзанню суспільства по похилій площині, опір отій "вселенській втечі без погонь".

Я сприймав тоді життя доволі пасивно; чекав змін, але щоб якось так... само собою. Мені тоді ще мало

боліло, що з такою кількістю населення маємо так мало індивідуальностей, що так багато людей, готових скинути не кайдани рабства, а суто людські невід'ємні тягарі — тягар свободи, тягар національної свідомості, тягар моралі, тягар творчості... Тоді я ще не усвідомлював, що регресові духовного розвитку можна протидіяти тільки через подолання будь-якої ідеологізації свідомості, через становлення особистості.

Іван ставився до світу активно. Людину сприймав як феномен динамічний, багатомірний, а водночас цілісний. Його дуже цікавило питання, як допомогти людині подолати пасивність, як допомогти їй реалізувати прихований потенціал. Його цікавило становлення особистості (пізніше я спостерігав, яке це щоразу було для Івана свято!), а тоді він підкреслював, що активність приходить тільки як результат самоусвідомлення, як обґрунтування ідеалів та протидія руйнуванню усвідомлених вартостей.

Чи не під впливом тієї розмови я почав згодом складати свій "Конспект самоусвідомлення", який забрав у мене багато часу, бо розрісся за 600 сторінок машинопису. Не зважаючи на прихильні відгуки багатьох на цей мій конспект, я все ж послушав Івана і не пустив його в люди: кількогадинна розмова з ним на цю тему в 1970 році закінчилася фразою: "Треба 'переварити' 600 сторінок на 200, тоді це й буде справжнє туге самоусвідомлення."

Іван був певен, що "розкута", "самоусвідомлена" особистість обов'язково створюватиме не замкнений новий "згуртований загін революціонерів за волю народу", а виключно відкриті громадські структури, бо "інакше все піде по старому кругу"...

Переваги відкритої структури перед закритою я зрозумів досить легко, хоч і походив, здавалося б, із тих районів, де ще недавно панував принцип закритих підпільних структур, — панував, незважаючи на потоки крові з обох боків. Важче було із співвідношенням особа-група-нація-людство.

Звичайно, в цій розмові я не міг одразу не відчувати кардинальної різниці між нами, принципово різного світобачення. Я сповідував тоді "отарне", "отарно-группове", як я сьогодні називаю, що можна визначити делікатніше як "в основному свідомо національне". Але сьогодні я вже знаю той психологічний парадокс, що групове неминуче тягне за собою змаління свого справді особистого, а отже в процесі реалізації — і справді національного. Іван мав чітко виявлене особистісне світобачення, а через особистість — громадянське, а отже, й справді національне, яке не мало на собі жодних зовнішніх етнографічно-національних атрибутів. Сам Іван казав, що в нього просто естетичне бачення світу.

Все це я відчув одразу. Але осмислював почуте і відчуте довго, мабуть, кілька років. У цьому й полягає головний урок, який я виніс від Івана. І мушу визнати, що давався він мені не так уже й легко, хоч я вважав себе добре вишколеним та й якийсь позитивний імпульс у цьому напрямі відчував у собі вже давно, ще до зустрічі з Іваном, під впливом життя. Тепер я розумію, як важко буває ламати стереотипи, всмоктані ще з молоком матері, а тому дуже ціную результативні зусилля людей, що спричиняються до такого ламання.

Походжу з Холмщини, що входить нині до складу Польщі. Пройшов прекрасну холмську школу вуличного формування національної свідомості через постійні пікіровки з польськими хлопчиками-ровесниками, що намагалися розпекти нас перекириванням окремих українських слів або фраз, а коли цього було замало, — гучними викриками типу: "У русіна дупа сіна!", на що ми відповідали всією дитячою зграєю ще гучніше і дошкульніше: "У поляка чорна срака!" Адже ми всі вже давно засвоїли ще добукарний патріотичний вірш:

*Я маленький холмшак,
Український козак.
Україну люблю здавна,
Віра моя православна.
Я не знаю, що то страх,
Ворог мій — поганий лях...*

Згодом, коли трохи підріс, уже не сприймав доволішній світ виключно крізь призму отих спрощених постулатів національного виховання. Вже дружив з кількома польськими ровесниками, бо бачив батькову дружбу з їхніми батьками — тими польськими інтелігентами, що не тільки доброзичливо ставилися до українців, а й виступали за нечуване — право українців мати свою незалежну державу, хоч це, звичайно, дуже дисонансувало із загальними настроями у польському середовищі Холма. Десь тоді я почав розуміти, що бабусині розповіді "на сон грядущий" про упирів, що смокчуть кров у людей, про відьом, які висмоктують молоко в корів і корови перестають доїтися, про євреїв, що додають християнську кров до маці — усе це чистісінька фантазія допотопного розуму, як і інші "забобонні істини".

Але звільнення від забобонів відбувалося дуже поволі, часто із рудиментарними трансформаціями в інші забобони. Сьогодні я розумію, що так було через те, що відбувалося постійне підживлення забобонів із сфери підсвідомості, бо й саме тодішнє свідомо-національне виховання виходило з пріоритету не особистості, а групи, з абстрактно-національної шкали wartości, тобто базувалося на певних, мабуть, ще середньовічних стереотипах, які теж давно стали забобоном: ми хотіли, щоб нас сприймали політично, а самі продовжували дивитися на світ з етнографічними шорами.

Ходив до школи при Холмській українській гімназії. Вчився за граматику української мови Івана Огієнка; у катедральному соборі на святій Данилової горі слухав його проповіді як митрополита з характерним рефреном: "Служити народові — то служити

Богові!"; ходив з ровесниками колядувати до нього в митрополичі палати з бібліотекою безмежних розмірів; географії вчився з товстезної "Географії України та суміжних земель" В. Кубійовича, історії — за М. Грушевським; бачив живого Омеляновича-Павленка і часто милувався на вулиці гордою поставою українського морського офіцера Шрамченка з кортиком... Одне слово, вважав себе дуже національно вишколеним та свідомим, так само й пізніше, коли вчився у Львівській політехніці чи університеті. Вважав себе таким "дуже-дуже" українцем і тоді, коли весною 1960 року переїхав до Києва — аж до зустрічі з Іваном Світличним.

І ось нарешті такий "національно свідомий та вишколений" стою перед зовні непоказним, шуплої будови вихідцем із зрусифікованого Донбасу. І куди поділася ота моя "національна вишколеність"! Бо одразу відчув, що насправді перебуваю тільки на перших щаблях вишколювання — вишколювання духовного, в якому національне природно вплетене у мозаїку вселюдського.

Звичайно, я себе теж виокремлював із загалу людського, але те виокремлення було більше схоже на виокремлення бугая з-поміж череди перед боєм. Іванове виокремлення було зовсім інше, воно підносило в духовну сферу, було настільки органічним і простим, що змушувало ламати навіть мої усталені стереотипи. Він не пригнічував іншого своєю особистістю, а ставив поруч, як побратима. І не його вина, що дехто побратимом бути не зумів.

Отак я вперше зрозумів, що і справжній, а не показний патріотизм — завжди некрикливий, завжди серйозний і завжди громадянський, а не вузько етнічний. У Івана він був навіть якийсь священно світлий.

Забігаючи трохи наперед, скажу, що цей перший головний Іванів урок із 1962 року дуже знадобився мені через десять років у 35-ій різнонаціональній зоні, завдяки отому широкому безшорному поглядові — принципів українців (українці там становили, як і скрізь серед політв'язнів, більшість) вдалося дуже швидко перетворити на "притчу во язицех" не тільки емведешного та кагебешного начальства, а й на об'єкт пильної уваги правозахисної громадськості всього світу, що саме тоді бурхливо набирала сили. Як твердить президент Спільки товариств за права людини Памела Коен зі США, набирала сили саме завдяки нашому завзяттю.

Але треба віддати першість самому Іванові, а не його принципіві, колишньому засвоєному. Бо, пам'ятаю, як Іван допомагав мені ламати вже в зоні певні залишкові стереотипи у ставленні до деяких росіян, коли з прибуттям до зони В. Буковського реалізувалася ідея круглого інформаційно-дискусійного столу. Отже, без Івана його принципи так швидко не запрацювали б.

Повертаючись до перших років нашого знайомства з Іваном, пригадую, як бував тодішній Київ різними вечорами поезії, художніми виставками, дискусіями, диспутами — попри спроби начальства взяти все під свій контроль.

Іван бував скрізь і до всього причетний. Він підтримував ідею створення в 1964 році при інституті, де я працював, постійного історичного лекторію, роботу якого мав скеровувати Михайло Брайчевський. Партбюро нашого інституту звернулося з відповідним листом до дирекції інституту історії АН, і такий лекторій було створено, активну участь у його роботі брали Олена Компан і Олена Апанович. Але вгорі швидко розчовпали, що і до чого, — лекторій закрили, пославшись на те, що його відвідує публіка, яка не працює в інституті. Та все ж ця плідна ідея історичного лекторію проіснувала ще якийсь час у вигляді офіційного загальноміського лекторію при Будинку вчених.

Бачачи мою глибоку зацікавленість історією, Іван все ж узявся формувати в мене ширше зацікавлення іншими сферами. Попросив перекласти українською мовою з польської кілька великих статей з історії українсько-польських відносин періоду другої світової війни, а коли я десь через тиждень приніс переклади, то якось по-особливому похвалив, розлого відзначаючи добру українську мову і заохочуючи до поширення інтересів за рахунок соціології та мовознавства: Соціологією я справді зацікавився. І до словникової сфери Іван мене згодом, уже в зоні, "укосявав", коли під час мікрофільмування однієї "ксиви" під виглядом часто практикованого методу мозкової атаки вичавив з мене 50 синонімів до дієслова "їсти", а потім, окрилений успіхом, обіцяв ще "вичавити" всі відомі мені синоніми до інших головних дієслів. Але незабаром я поїхав до Володимирської тюрми, і моє захоплення Івановим

словником синонімів зачахло, а безпосереднє дуже приємне спілкування перервалося.

Поновилися контакти на зашланні і одразу характерним для Івана сюрпризом: величезними пакунками з теплою білизною, одягом та взуттям. Я знав Івана добре, але це було несподіванкою, хоч і дуже приємною; бо скільки ж то часу й енергії треба було витратити спершу на збирання і нагромадження всього, а потім на пакування та пересилання! Неймовірно, навіть якщо врахувати, що головне несла на собі Льоля. І дороге мені спілкування з Галею Горбач — теж через Івана, як і безліч інших дорогих мені знайомств...

Знову повертаюся спогадами трохи назад, у серпень-вересень 1965 року. Про перший арешт Івана, як і про інші тодішні арешти, дізнався з других рук — від Михайла Кутинського, зайшовши до нього в Москву під час службового відрядження в перших числах вересня 1965 року (М. Кутинський мешкав у Москві, а весну й літо проводив в основному в Києві).

Звичайно, то був шок. Але не можу сказати, що він паралізував мене, чи когось із моїх близьких знайомих — тільки зробив дещо обачнішими, серйознішими й зібранішими. Здається навіть, що навпаки: стимулював суспільну активність, незважаючи на численні, як для того часу, звільнення з роботи. Ми з викликом ходили колядувати під стіни тюрми КДБ, де сиділи Світличний та інші кияни. Колядували дуже голосно і були впевнені, що нас у камерах обов'язково почують.

So-USE CREDIT UNION STUDENT SERVICE

Our unique STUDENT SERVICE* no-fee banking package provides Ukrainian post-secondary students with worry-free financial assistance, including:

- \$100 in So-Use Credit Union shares**
- Daily interest, No-charge chequing account**
- So-Use automated banking Membership with Interac and Direct Payment access**
- \$500 Line of Credit**
- So-Use Mastercard**
- So-Use Voice - Bank by phone**
- Scholarships**

Call our Member Service Officers for details of the So-USE STUDENT SERVICE*

*Some conditions apply.

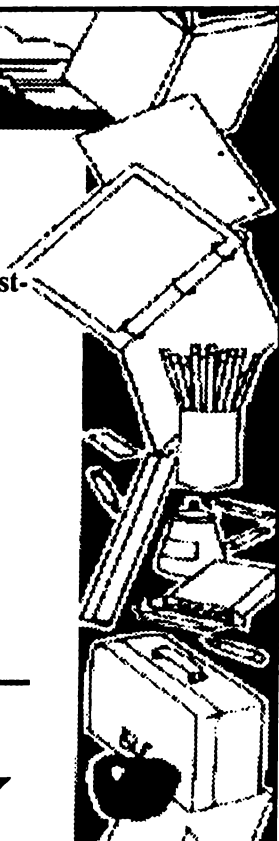
TORONTO
2265 BLOOR ST. W.
(416) 763-5575

OSHAWA
31 BLOOR ST. E.
(905) 432-2161

MISSISSAUGA
26 EGLINTON AVE.
(905) 568-9890

So-Use Voice
(416) 760-9940

Та головним був самвидав. Важливо було переконати начальство, що воно вибрало не тих, що самвидавська активність триває і без заарештованих.

Дуже піднімала духом праця Івана Дзюби *"Інтернаціоналізм, чи русифікація?"*, над якою він тоді закінчував працювати мало не в мене на очах. Далі було розмноження її та розповсюдження сотнями примірників, найчастіше спільно зі статтю М. Брайчевського *"Возз'єднання, чи приєднання?"* Розмножували машинописом, фотографією; знаю з десятків людей, що переписували Дзюбин трактат від руки — в Україні й поза Україною (зокрема, в Москві, в Казахстані). Розміри цього розмноження важко оцінити сумарно, може тільки сказати, що через мене пройшло виготовлення понад сотні примірників цих самвидавівських праць; не меншою була кількість читачів моїх двох примірників, що курсували з рук у руки.

На цей період припадає певна зміна акцентів у суспільній свідомості, бо зростання тиражності за рахунок Дзюби і Брайчевського викликало спад тиражності Загальної Деклярації прав людини, а також різних, у тому числі й захальяних, спогадів з періоду культу Сталіна (загальна тиражність була досить обмежена). Згодом було *"Лихо з розуму"* В. Чорновола, *"Український вісник"* тощо. Але весь час фаворитом був трактат Івана Дзюби, навіть після Морозового *"Серед снігів"*.

На Дзюбин трактат був, зокрема, значний попит з боку партійних працівників, особливо найнижчого та нижчого рівнів, і цей попит ми намагалися задовольнити, поки він (трактат) не потрапив офіційно до розряду крамолі, тобто до 1970 року.

Але повернуся знову до 1966 року. У середині квітня почали готувати вітальну телеграму (використовуючи наближення 1 Травня) на ім'я Івана Світличного, ретельно добираючи прізвища, які мають стояти під текстом телеграми. Але 30 квітня Івана випустили, тож ця телеграма фізично не могла до нього потрапити, навіть коли слідчі й допустили б її. Можливо, ті підписи стали в якійсь пригоді КДБ в 1970–1971 рр., коли там почали розробляти конкретний сценарій арештів на січень 1972 року.

Я не знав, які корекції в своїй поведінці зробить Іван після звільнення, тому не спішив зустрічатися з ним. Але зустріч відбулася випадково в книгарні "Наукова думка", де й перед тим ми часто мимохідь зустрічалися.

У його очах я відчув той самий вогонь і ту саму доброту, і я був безмежно вдячний долі, що знову звела мене з ним. Між нами нічого нічого не змінилося. Я регулярно, як і колись, бував у нього. Іноді з сином Тарасом. І тут я побачив Івана ще з одного боку: виняткову ноту в ставленні до дітей, особливу радість у спілкуванні з ними. І, знову забігаючи вперед, зазначу, що коли після його повернення із заслання до Києва повним інвалідом, я прийшов до нього з меншим сином Максимом — майже ровесником його племінника Яреми, — побачив усе того ж особливого з дітьми Івана. А коли наприкінці візиту Іван якось неймовірно тепло дякував мені, що приходжу до нього саме з сином, а з очей текли сльози зворушення, що й мене

сильно зворушило, я збагнув, що це десь із глибини його свідомості, навіть його архетипу, проривається нереалізований батько. А ця розмова Івана з Максимом, хоч йому було важко добирати слова і він компенсував це якимсь незбагненим порухом тіла, очей, голови і все ж досягав повного успіху, контактуючи з моїм сином, стоятиме завжди перед моїми очима: такий батько завжди порозуміється з сином. Його душа прагнула вчити, виховувати, леліяти дітей. Але я певен, що вона це робить і робитиме, бо мій Максим цей візит згадує і, маю надію, не забуде.

Досі чомусь розриваємо ідею України, ідею свободи й ідею особистості. У Івана все було в єдності, в якійсь особливій естетичній єдності. І з тієї єдності поставав Іван Світличний не просто як правозахисник, а як зачинатель правозахисного руху в Україні. Звичайно, не один він причетний до засвоєння Україною сильної вселюдської ідеї виокремлення з людського загалу окремої особистості, піднесення її та послідовного захисту її прав і свобод. Але ніхто так, як він, своєю особистістю не унаочнював ваги усвідомлення особистості як саморуху суспільного розвитку, як гаранта від скочування людства в прірву дикунства.

Взагалі Івана "розкласти на полиці" неможливо, бо то була дивна органічна єдність, велика особистість. Умів бути і в центрі опору і центром опору. Спочатку і досить тривалий час ідея правозахисту в Україні була досить аморфною, не мала глибшого громадянського осмислення. Україна важко усвідомлювала потребу вpleтєння своїх визвольних змагань у світовий контекст універсальної ідеї захисту прав людини. Заважав менталітет — звичка підпорядковувати себе мітично вищим національним інтересам, обожнювання етнографізму, а головне — ігнорування особистості. Навіть по десятих роках широкого розповсюдження в Україні Загальної Деклярації прав людини інерція сприймання світу через групову свідомість у нас була жахливою, важко піддаючись модерним впливам. По собі знаю, що тільки зустріч з Іваном Світличним та Семеном Глузманом у 35-ій зоні допомогла мені остаточно поставити крапки над і та одірватися од групової свідомості в сприйманні світу й виликуватися від мислення в рамках етнографізму, що й досі дає мені постійне відчуття тих років як найкращих років мого життя.

Не торкатимуся тісних і регулярних контактів Івана-правозахисника з правозахисниками Москви, дуже плідних і для Івана, й для України, і добре відомих начальству, що пильно за ним стежило.

Для Івана ідея особистості взагалі не виходила з новітніх потреб правозахисту, а мала глибоке культурологічне коріння й куди більший заряд, заряд суто естетичний, і куди ширше поле застосування. Але правозахисний аспект у ньому був максимально насичений.

Ми часто хизуємося якоюсь особливою українською традицією волелюбності. Часом здається, що зусиллями новітніх інтерпретаторів нашого не такого вже й далекого минулого витіснимо навіть Росію з її почесного місця "родини слонів". Але ж традиції волелюбності є в кожного народу, що розвивався в рам-

ках потужного юдео-греко-християнського річища з його орієнтацією на свободу як головну вартість. Та Україна ще й сьогодні погано засвоїла ідею самодостатності особи з її притаманністю свободи — свободи безумовної, а також вартості свободи особи самої по собі, особи, що дотримується чітких моральних максим. Я не хочу кидати камінь у когось, не хочу бути комусь суддею, але пошесть надмірного вибілювання персонального чи групового минулого дуже гнітить перед пам'яттю Івана.

Якось під час "мікрофільмування" чергової порції зонного самвидаву Іван каже мені, лукаво усміхаючись: "То, виявляється, ви з Надійкою майже не знайомі..." У голосі не було докору, а просто фіксація раніше розказаного про те, що він читав усі протоколи, складені в справах 1972 року. Єдине, що тут можна було "притягнути за вуха", — це якесь легке глузування з наших "хитрощів" зі слідчим. Звичайно, Іван мав свою лінію поведінки під час слідства, а для мене зведення контактів з Надійкою до "шапочного знайомства" здавалося єдиним способом розірвати обруч, який стягував у єдине ціле ланцюжок: "Селезненко-Шумук-Надійка-Антонюк-Світличний-спогади Шумука". Я розірвав це біля Надійки, але після Іванової репліки збагнув, що були й інші можливості розірвати той обруч. Хоча своїм методом розриву я нікому, крім себе, нічого лихого не скоїв. Словом, мені це засіло в тім'я, і при першій же нагоді я спитав Надійку, як вона ставиться до того мого "мало не шапочного знайомства". І хоч Надійка сказала, що ця "деталь" майже не зачепила тоді її уваги, а сьогодні, після цієї зустрічі і поготів, — однак, щось мені все одно муляє в Івановій тодішній репліці. Мабуть, муляє мій фальш... На слідстві?... Бодай і на слідстві... Адже завжди є можливості інакше не сказати...

До 35-ої зони мене привезли майже на рік раніше за Івана. Я вже встиг добре вжитися в ситуацію, і мене дуже турбували часті розпитування підозрілих зеків про моє ставлення до можливого приїзду Світличного. Не знаю, чи справді спрацювали мої хитрощі, але Івана таки прислали до нашої зони — на величезну радість усіх, хто його знав.

Іван одразу взявся за відновлення віршів, створених у слідчому ізоляторі КДБ в Києві. Я з великою приємністю прилучився до тих відновлювань. Усе було зроблено швидко, і перша велика хвиля зонних репресій не застала нас зненацька, бо все найважливіше і найбільше обсягом уже встигло опинитися на волі. Ми встигли навіть із великою книжкою, томом вибраних поезій зеків різних національностей 35-ої зони та відомим інтерв'ю газеті "Уніга", до якого було залучено широкий спектр зеків.

Про погану Іванову пам'ять ходять легенди, але я цього не помічав. Звичайно, ідеальної пам'яті він не мав. Міг легко забути щось другорядне, але важливе, як мені здається, — ні. Його пам'ять рухалася дивною спіраллю, використовуючи якийсь компенсаційний механізм. Це я спостерігав під час послідовного, одного за одним, відновлення його віршів, створених у слідчому ізоляторі. Про якусь особливо цілеспрямовану пам'ять Івана свідчить також проведена на дуже висо-

кому рівні, наче на одному подиху, лекція про Чернишевського як предтечу більшовизму (десь одразу після прибуття до табору зі слідчого ізолятора КДБ в 1973 році). Лекцію без жодного запису на папері. Він збирався перенести на папір, але чи встиг, — не знаю. Словом, щось важливе, як результат інтелектуального напруження, пам'ятав, або згадував, ще й дуже своєчасно нагадував іншим, що мали кращу механічну пам'ять. Бо сповідував свою максиму: "Як не я — тоді хто?"

Коли хтось хоче докладніше познайомитися з Іваном-правозахисником у ув'язненні, нехай читає вірші, хроніки і все інше, що виходило з 35-ої зони. Запевняю, що на всьому є рука і серце Івана. Пишу про це із знанням справи, бо більшість речей, що виходили із зони "лівим шляхом" до мого від'їзду у Володимирську тюрму, "мікрофільмував" я — із чернеток, які правив Іван; я ж і передавав потім ті "ксиви" та пакети за зону.

І коли тепер читаю опубліковані нині в Україні вірші, надіслані тоді із зони чи то у вигляді мікроксив, чи офіційно через цензуровані листи додому, то чомусь із щемом згадую всі Іванові правки — і в Ігоря Калинця, і в Тараса Мельничука, не кажучи вже про Івана Коваленка та інших поетів, згадую типові Іванові слова та образи, як згадую й ту неповторну атмосферу зонної творчості — і в умовах ПКТ*, і в умовах карцеру — творчості всупереч пильному окові наглядців і стукачів. Атмосферу творчості, яку створив Іван, і ніхто більше.

Для Ігоря Калинця то була реалізація девізу: "Ні дня — без строчки!" А для Івана — "Кожен день — Великдень", як відчайдушна спроба протиставитися аморальності суспільства зусиллям ДУХУ, бо все у сфері Духу — Голгофа (Жорж Бернанос).

1994 р.

* ПКТ — це приміщення камерного типу (внутрішньотабірної тюрми).

**УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
WEST ARKA
BOOK & GIFT STORE
ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІ
і син АНДРІЙ — власники**

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими візорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"
2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

ВІН НІС "ЗЕРНО ОЗОНОВИХ НАДІЙ"

Відомий в Україні і поза її межами поет, прозаїк Іван Савич Лук'яненко пройшов через вогонь Другої світової війни, пекло фашистських концтаборів, зазнав жорстоких репресій в період культу особи Сталіна, опинившись в краях далеких і суворих — в горезвісних ГУЛАГ-ах. Бачене і пережите знайшло своє відтворення в багатьох поетичних збірках і прозових творах, де внутрішній стан ліричного героя в основному збігається з особою автора.

Народився Іван Савич в 1914 р. в с. Савинках Корюківського р-ну на Чернігівщині. Дитинство поета у чесній селянській сім'ї з народними традиціями трудового і морального виховання відтворено у поетичній збірці "Зірко моя вечорова", зокрема у віршах "Ранок з мого дитинства", "Голос матері", "Слово про батькові руки", "Гарт у стернях" і інші. На все життя у серці Івана Савича залишилася "крапелька плянети" — його рідне село Савинки, отчий дім, мила родина, друзі дитинства, спільні розваги. Вони, за словами поета, здійснюють втому, додають свіжих сил для творчих злетів.

Велика жадоба до знань в дитячі та юнацькі роки, неабиякі здібності, працьовитість і наполегливість у досягненні мети дали позитивні результати. Успішно закінчивши початкову школу, підготовчий і перший курси профшколи, заочно Харківський дворічний інститут журналістики, вечірні підготовчі курси, маючи стаж газетного кореспондента і друковані поезії, він вступає в Київський університет. У 1940 р. одержує диплом учителя української мови і літератури. Про свої літературні уподобання, спілкування з М. Рильським, В. Сосюрою, Іваном Ле, їх вплив на збагачення своєї духовності і зростання поетичної майстерності Іван Савич повідав нам у своїй книзі "Розвідники весни". Таким чином, він формувався як особистість, поет і прозаїк під впливом людей високої культури і художньої майстерності, що дало йому змогу вийти на широку дорогу гласатая Правди і Добра. Та на дорозі до здійснення поставленої мети появились вирви, завали і тільки витривалість поета, мужність, сила волі, любов до України допомогли вистояти і продовжувати обраний шлях.

Першою перешкодою на шляху до здійснення задуманого і в душі освяченого стала Друга світова війна. У лютому 1942 р. на чолі маршової роти Іван Савич відбув на фронт. Про фронтове життя, дбайливих, людських командирів, виносливих воїнів письменник розповів у книзі "Незборима пам'ять". У розпалі війни, тяжко поранений ворожою кулею в груди, він упав на пересохлу землю Сальського степу. В поезії "У смертельну мить" (Автобіографічне), що увійшла до збірки "Партитура тривоги", поет відтворює ті трагічні хвилини, показує перемогу добра над злом, людяності над мародерством.

*Влітку за Маничем у різнотрав'я,
Вражений кулею вражою впав я...
Раптом з'явилися німецькі солдати.*

*Два. Молоді. У руках автомати.
Перший, чорнявий, вже й клацнув затвором.
Другий, білявий, щось крикнув суворо.
І зрозумів я в смертельну цю мить:
Він не дозволив солдата добить.
Боже мій! Може, це сталося чудо.
Він оповив мені марлею груди,
Кров зупинив, дав цілющої кави...*

Тільки в незалежній Українській державі в 1994 р. поет зміг сказати правду про краших синів німецького народу, яких ще не встигли або й не змогли спотворити нацисти, і висловити стурбованість про долю свого рятівника, що в жорстоку воєнну годину не дозволив добити слов'янина.

В оповіданні "Коли б не добрі люди", що увійшло до вищезгаданої книги, Іван Савич дає узагальнену характеристику фашистського полону, цього пекла, через яке пройшли сотні тисяч невинних людей. "Полон. Це — неволя, безправ'я, знущання, нелюдський голод, дошкульний холод чи задущлива жара бараків, непосильна примусова робота, щемливий біль ностальгії, постійне гірке відчуття вини перед друзями, які впали в бою і які борються на фронтах. Фашистський полон — це смерть. І коли б не люди, коли б не добрі наші радянські люди, що зустрічалися мені на тому терновому скорботному шляху, загинув би я."

Після трьох років поневірянь у фашистському концтаборі незабутній 1945 рік приніс визволення. Іван Савич повертається на батьківщину, стає викладачем української літератури в Старобільському вчительському інституті. Однак невдовзі за перебування в полоні його заарештовують і засилають у радянський концтабір, приклеївши йому, як і багатьом безневинним людям, ярлик злочинця, мало не зрадника. Якщо у фашистському таборі йому не раз перепало палицею від наглядча під зловісні вигуки "Проклятий більшовик", то в "нашому", пише Іван Савич, було те ж саме, чи й ще гірше: тут його вже обзивали "недобиток-фашист". "Ох ці обличчя тиранства і звірячого деспотизму, вони інколи відрізнялися одне від одного лише протилежними лайками."

Трагедія невинної людини, однієї з мільйонів до неї подібних, що опинилися в сталінсько-беріївських катівнях, безпросвітність і проблиск надії на відновлення справедливості — такі основні мотиви збірки Івана Савича "Крізь полярні зорі". Полярне коло, яке уявлялося поетові в дитинстві, мов обруч на дубовій діжці, тепер сприймається як залізний обруч, змайстрований катом Лавріном Берією. Довбаючи кирками і ломачами промерзлу землю, знесиленому поетові приходить на думку, що не шахту, а власними руками копають собі холодну могилу. Втрачаючи надію повернутися в Україну, до милої родини, Іван Савич запідає синові три скарби, які зберіг для нього: перший скарб — любов до народу, до своєї святої землі; другий скарб — це труд, який з буднів нам створює свято;

третій скарб — це честь і совість людини. Знемагаючи у засніженій пустелі, у шахтах—душогубках, поет виживає лише завдяки тому, що думами витає понад Дніпром, виливає душу в піснях про рідний край, не розлучається з творами Т. Шевченка, І. Франка, В. Сосюри, О. Вишні і іншими. З-під пера поета—каторжника появляються надзвичайно поетичні, сповнені душевної теплоти і ніжності вірші про Т. Шевченка, його перебування в Яготині, про солдатську муштру в Оренбурзьких степах і інше. У віршованій післямові до збірки "Крізь полярні завої" під назвою "Єдина розрада" Іван Савич з гордістю переможця заявляє:

*"Сім років — бараки оплетені, грати,
Ще й помер на спині в невольника бідного...
Зате не прийшлося мені віршів писати
Про "батька народів" — про "Сталіна рідного"."*

Через сім років табірної життя в ГУЛАГ-ах (після страти ката Берії) Івана Савича визнано невинним.

*"Не винен, товаришу любий,
Твоєму ув'язненню край..."*

— пише схвилюваний поет у вірші "Додому". Виснажений фізично, але нескорений духом, Іван Савич повертається на Луганщину, в Старобільськ, своє серце віддає дітям, працюючи вчителем у середній школі. Поповнює нашу літературну скарбницю джерельно чистими, багатими на "озонові зерна надій" художніми творами.

Сповнений щастям, що відійшли в минуле колючі драти і заполярні хвижи, Іван Савич висловлює вдячність своєму другові, також репресованому, заслуженому аргістові України — Олександрові Гриньку за допомогу вижити в каторжних умовах: "Коли б не ти, я, може б, і не вижив, по-моєму, цим сказано усе", — читаємо у поезії "З листа". Орісі Матешук — духовній співбесідниці через колючі драти, "світлому промінчику під час північних поневірянь", присвячує вірш "Сльози дівчини" (1954). Бісеринки чистих сліз дівчини, яка в сніговій заметілі несла краплиночки надій, набувають символічного звучання. Поет вірить у прихід великого судного дня, і сльоза дівчини, вкарбована в лід, стане грозою для катів. Пророцтво здій-

снилося. Злочинна імперія розпалася безповоротно. У вільній незалежній Україні Іван Савич у Старобільську, Олесь Гринько і Оріс Матешук у Львові стали будівничими нового життя.

Своєрідним творчим звітом Івана Савича перед читачем про життєвий шлях, пройдений за 80 років, є збірка поезій "Партитура тривоги", яка вийшла в 1994 р. до ювілею письменника, до речі, широко відзначеного громадськістю Луганщини. Збірки: "У тяжкій дорозі", "Село і серце у тривозі", "Відгомін", "Суцвіт-тя", "Дивосвіт любові", "Із-за колючого дроту" — сприймаються як етапи пройденого письменником шляху, на якому були знахідки і втрати, радощі і болі, але не було зневіри, розчарування в гуманістичних ідеалах, які плекали в собі зерна Правди і Добра. Поет не зчерствів душею у номерованому драному бушлаті, допиваючи зеківський келих до дна, а гордо й сміливо заявляв душогубцям:

*"Так, я громадянин її — України,
Так, всім я товариш, хто кривди зазнав."*

Лейтмотивом у його творчості є ідеали людської доброти і громадянської мужності, священне почуття любові до батьківської землі, до рідної України, віра у торжество світлих ідей людства.

Про високі моральні якості Івана Савича пише його учень Леонід Стрельник у передмові до збірки "Партитура тривоги" — "Слово про друга і вчителя": "...його я особисто обожнював і обожнюю, позаяк він завжди, попри всі негаразди долі, залишався і залишається людяним, справжнім інтелектом, чуйним, справедливим, відвертим, задушевним і — талановитим поетом і прозаїком."

Згаданих у статті книжок у діаспорі, на жаль, немає.

**ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ
СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ ?**

ROCK
OF EUROPE INC.

**ПАМ'ЯТНИКИ З УКРАЇНИ
ТА З ІНШИХ КРАЇН
ВИГОТОВЛЕНІ НА ЗАМОВЛЕННЯ
ГУРТОВІ ЦІНИ
ТЕЛЕФОНУЙТЕ ТА ЗАХОДЬТЕ
232-1250**

83 SIX POINT ROAD
TORONTO, ONTARIO
ВІДДІЛ SIPCO OIL

37 ЛІМ ІСНУВАННЯ

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ 232-2262
OIL LTD. Доставка Оливи
Повна 24 годинна обслуґа печей

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ 233-4820
ENERGIES LTD.

**Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS**

83 SIX POINT ROAD TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

"ХОЧУ БУТИ МОЛОДИМ... І В МОЇ ЛІТА..."

Мені хочеться розповісти про життя однієї звичайної людини, з якою познайомився не так вже й давно. Написав і подумав: а чи звичайної? У зв'язку з тим, що зналися ми недовго, а зустрічалися ще рідше, то мені в цій розповіді допоможуть його друзі, які, як кажуть в народі: з нею пуд солі з'їли. А може й більше...

Як відомо, пам'ять про тривалу дружбу і приятелювання — як стара дорога, по якій, коли не коли проїжджають підводи, заростає травою: вона вся у невидимих ямочках і пагорбочках мудрих подробиць. Повертаючись по ній назад добре вдвох — з тим, з ким вона була пройдена. Добре було б відповідати на жадібне "А пам'ятаєш?" і самому питати і очікувати відповіді.

Що й казати, добре писати спогади про живу людину. Та в нашому швидкоплинному житті не завжди так вдається: все ніколи. І тому, хто пише, і тому, про кого пишеш. На жаль, в житті часто буває, що писати доводиться після того, як дорога одного обривається на неждано-несподіваному повороті. Отож, повертаючись доводиться в самотності. А тому це важко подвійно.

Як сказав мені д-р Петро Саварин, — "чим ближче був друг, тим важче про нього розповідати".

Якби мені потрібно було дати епіграф до цієї розповіді про суддю з Едмонтону Ярослава Росляка, я б використав для цього слова Гете: "Не часто дається людям привід для таких високих справ! Спіши творити добро!" Саме добро, гарні справи творив він у своєму житті, незалежно від того, де він працював, які б посади не обіймав. Можна наводити і наводити приклади, коли суддя Росляк рятував людину від великих неприємностей, більше того — від тюрми. І в той же час Росляк — людина, яка обіймала посаду судді, виносила важкий вирок громадянину, здавалося б, на перший погляд, невинному, а в дійсності по суті злочинцеві.

бл. п. суддя Ярослав Росляк

Він любив повторювати: "Закон є закон. І відступити, або переступити його порядна людина у судійській мантії, аж ніяк не має права. Можливо,десь ще користуються прислів'ям: "Закон — як дишло, куди повернув — туди й вийшло." Але в цивілізованих країнах такого не буває. Тут можуть притягнути до відповідальності і президента чи прем'єр-міністра, якщо буде доведено його вину..."

Чи не тому, що він дотримувався букви закону, ніколи не було ніяких зауважень, попереджень, чи повернень на додаткове розслідування чи пересудження. Треба копати глибоко, щоб знайти істину. Інакше навіщо потрібен суд і суддя в ньому?...

Якось у нас зайшла мова про відомий і так надовго затягнутий процес над колишнім футболістом О. Джем Симпсоном, якого обвинувачувало у жорстокому вбивстві своєї колишньої дружини і її коханця чи залицяльника.

Ярослав Росляк усміхнувся, потер лоба і сказав:

— Нічого тут дивного немає. З часом на процесі в Лос Анджелесі появляються нові свідки, або причетні до справи люди, які, можливо, вбили "закоханих". І кожного треба вислухати, поставити до них запитання відповідні як з боку прокурорів і судді, так і з боку захисту. Адже судять людину в першу чергу. Вбивство її можна назвати тоді, коли буде зачитано вирок суду. Але я можу наперед сказати, що цей суд затягнеться на довгі місяці, і ще невідомо, чим він закінчиться. Отож наберіться терпіння і чекайте...

І якже був правий мій співбесідник. Ще й зараз, через півроку з початку судового процесу, не видно йому кінця й краю.

Більше ми до цього питання не поверталися. Але довгенько розмовляли про зростання злочинності в країнах СНД і зокрема в Україні.

— Все це симптоми тяжкої економічної кризи в умовах, коли Закон не працює, а біля керма влади непорядні люди. Немало хороших законів, указів та постанов прийнято в Україні, але в переважній більшості своїй вони не діють, не спрацьовують. Їх стараються різними способами обійти. Ось це і призвело до беззаконня, до крадіжок, грабежів і корупції, як з боку нечесних елементів, так і з боку громадян, які займають верхні щаблі влади. До цього ще треба додати, що безкарність веде до нових злочинів. Але кого ж карати, коли й половина скоєних злочинів не розкрити, а ті, що виявлено, "спускаються" на гальмах. Ось і вийшло те, що ми маємо: тих, хто грабує державу, не притягнуто до відповідальності, а тих, кого затримано, відпускають на всі чотири сторони. І вони знову продовжують свою чорну справу...

З цією інтелігентною і культурною людиною з великим життєвим досвідом і великою юридичною практикою можна було з цікавістю розмовляти за чашкою кави годинами. І не лише на юридичні теми, а й про літературу, кіно, всесвітню історію. Здавалося, немає

такої животрепетної теми, яка б не цікавила Я. Росляка. Та з якоюсь особливою повагою і бенетежним хвилюванням він слідкував за подіями, які тоді відбувалися в Україні, власне, Батьківщині цієї зверхньо тихої привітної людини.

Так, народився він у благодатному краї, що зветься Поділлям, у місті Чорткові Тернопільської області, 18 серпня 1929 року у культурній сім'ї юриста Михайла і вчительки Олени Росляків. Інтелігентні люди, які добре знали і поважали історію України, назвали своїх дітей, я б сказав, історичними іменами. Сина — Ярославом (напевне, в честь київського князя Ярослава Мудрого), дочку — Марією (в честь св. Марії), а наймолодшу — Роксоланою (на честь особи історичної, яка увійшла в багато легенд, повістей та романів).

Як згадує д-р Петро Саварин, який вчився з Сяхом (так називали Ярослава батьки в дитинстві, а потім і друзі) до сьогомого класу Чортківської гімназії і приятелював з ним 45 літ:

— Добре пам'ятаю, що сидів він у третьому ряду лавок, зразу за дівчатами. Він вмів відповісти на всі запитання вчителів, був добрим учнем тоді, коли на задніх лавках треба було нас втихомирювати. Але 7-ої класи ми не закінчили. Ми попали у вир війни. Лише 1950 року я несподівано зустрів його після служби Божої перед катедрою св. Йосафата. Відтоді ми і заприятелювали по-справжньому. І таких друзів у Сяха було чимало.

Як сьогодні пригадується мені розмова з ним 1953 року. Він вже закінчив юридичний факультет Альбертського університету, а я лишень думав поступати до нього. Питаю: "А чи дам раду?" А він усміхнувся й відповідає: "Йди, Петре, і не задумуйся. Як я закінчив його успішно, то й ти подолаєш. Вони всі тут не такі вже й мудрі. Мусиш тільки трішки ліпше вчитися..."

Й доля усміхнулася обом. Ставши, як і батько, юристом, одружився з гарною дівчиною Марією Пунак. Завів сім'ю, родину. Удвох випестували гарних дітей: Ларису і Олега, зайнявся адвокатською практикою. Але, як багато інших, не стояв осторонь української спільноти, а включався активно у її громадське життя. На курсах українознавства ім. Івана Франка викладав історію України, згодом очолив КУК (тепер Конгрес Українців Канади), а потім КУПіП (Клуб українських професіоналістів і підприємців) в Едмонтоні. Був дуже активним членом Комітету приятелів Енциклопедії України англійською мовою. Завдяки його зусиллям і наполегливості інших українців за певний час було зібрано понад 130 тисяч доларів для цієї мети.

Разом з іншими членами Комітету багатокультурності при КУК і КУПіП включився в бурхливу діяльність у справі створення українських класів, а згодом і українських двомовних шкіл в Альберті. Тривалий час був членом Сенату Альбертського університету. А якщо сказати у загальному, то ця людина вміло поєднувала особисте з громадським, канадське з українським, уміло служила і Канаді, і Україні. Він ніколи не стояв осторонь добрих починань української політичної еміграції після Другої світової війни.

Суддя Росляк ніколи формально не був пластуном, але був пластуном за покликанням. Пластове гасло "СКОБ"* він зрозумів краще багатьох з нас. За його взірцевий характер, а особливо за ініціативу у започаткуванні в канадському Пласті альпіністики та довголітню провідну роль у цій діяльності пластування в Скелястих горах Канади Я. Рослякові присвоєно почесне членство в Пласті.

(Перші прогулянки, а радше мандрівки в горах відбулися влітку 1963 року на закінчення спільного таборування пластових станиць Західної Канади в Джаспер. В 1964 році відбувся перший високогірський пластовий табір у підніжжі найвищої гори в Бенф Мт. Темпл (Святині). Цей табір юнаків та старших пластунок станиці Едмонтону називався "Хомолюнга". Назву запропонував Данило Струк на підставі книжки британського альпініста Маллорі, яку порадив Сях. Перша група пластунок, що здобула верх Святині, була під проводом Я. Росляка-Сяха і Любослава Байрака. На фото внизу: провід та учасники табору "Хомолюнга" на верху гори Айфля (10,101 стін). Зліва: д-р Л. Байрак, Юрій Даревич, Ярослав Росляк..., шостий Данило Струк. "Хомолюнга" — це тибетська назва найвищої гори в світі — Евересту. На цій табір вперше пролунало гасло-клич "Чи поборов ти ворога? — Нікого крім себе!" Це слова Маллорі у відповідь на питання про суть альпіністики.

В 1966 році відбулася Крайова пластова зустріч у Джаспер. Гаслом був клич: "Дивись, на тебе ждуть верхи!" Пластова станиця в Едмонтоні майже щороку організувала табори в горах і на всіх цих таборах Сях-Росляк був провідником від альпіністики, віддаючи частину своїх вакацій пластовій молоді. Його заслужено можна назвати батьком пластової альпіністики в Канаді. — Ред.)

Спомини, спомини... Пригадую, як в горах, далеко за північ, я вийшов із шатра. Дивлюся, а біля погаслої ватри хтось сидить. Аж бачу — Сях. "Що ти тут робиш?", — питаюся. "Дивлюся на небо. Глянь, як на ньому горять зорі", — відповів він.

Табір УПЮ-ів і УСП-ок "Хомолюнга" в підніжжі гори Мт. Темпл (Святині) липень 1964 р. Провід та учасники табору на верху гори Айфель (10,101 стін).

1-ий: д-р Л. Байрак, 2-ий: Ю. Даревич,
3-ій: Я. Росляк, 6-ий: Д. Струк.

Й справді, навколо Місяця, мов дорогоцінні діаманти, горіли мільйони зірок! Фантастична картина!... Він любив небо, простір, дику природу, озера, ліс... Чи не тому, що там, у горах, людина краще відчуває близькість Бога, його присутність. Долинами, рівними, бітими шляхами всі можуть ходити. Він любив ходити по горах, верхах, як гірський олень і всіх за собою кликав. І молодь з задоволенням йшла за ним. "Хочу бути молодим, — сказав він і, трохи подумавши, додав, — і в мої літа..."

Ось така це була Людина. Проста, доступна всім, з великим почуттям патріотизму та безмежною любов'ю до своєї України. Жодна збірка, велика, чи мала на користь України не обходила повз його увагу і активну участь в ній.

Більше тридцяти років приятелював з Ярославом Росляком активний громадський діяч Канади і української спільноти Ярослав Скрипник. Приятелювали Ярослави, дружили сім'ями, разом відзначали і найменшу подію в житті, разом ходили в театр, на виставки, лекції, концерти... Я попрохав п. Скрипника пригадати хоча б кілька штрихів з їхньої багатолітньої дружби.

Ось що він мені відповів:

— Про друга завжди важко згадувати. Легше й приємніше про нього говорити при житті. Та що поробиш, коли так сталося? Йому б жити і жити, гарні справи на землі творити, радуватися життю, яке він так любив. Але смерть нікого не питає...

Колись наша група приятелів була значно більшою. Одні подалися в інші краї, інші, осиротили своїх рідних і нас, але з відходом у розквіт сил нашого дорогого друга Сяха, серед нас утворилася пустка, яку нам, напевне, вже й не заповнити.

Переглядаючи сторінки багатющої книги його життя, чи то незабутні прогулянки у парку, або альпійські походи в гори, пластові табори, спільні вакації чи подорожі у далекі країни, чи то наші щомісячні товариські зустрічі та дискусії, в яких, між іншим, ніхто ні з ким не погоджувався, пригадується його, Ярослава, ширший гумор, тихий, приємний голос, доброзичливість і вміння прийти до спільного знаменника, допомогти розібратися в тій чи іншій справі, непомітно допомогти у потребі.

Звичайно, кожний з нас різнився характером і вдачею, родинним життям, своїми захопленнями, громадськими зацікавленнями, а часом, і переживаннями, але всі, без винятку, знаходили в Сяхом спільну мову завдяки його вирозумінню, ерудиції, знанню життя, яке він так любив, і яке з нього так і виплескувало на всіх.

Дуже скромною людиною був наш друг Сяхо, але який багатий був він у вияві дружби та товариськості. І все життя, яке відміряно Богом, нам буде дуже й дуже невислачувати Ярослава Росляка.

Нехай ці душевні спогади вірних друзів, які схиляють свої голови перед Сяхом, будуть хоч маленькою розрадою у хвилини смутку для його вірної дружини Марії, його любимої дітки Лариси і Олега, сестер Міці і Росі, а також для всіх рідних і близьких. Не встидаймося, друзі, сліз на наших очах — це ж невимушений

вияв сердечного жалю за тим, хто відійшов від нас на вічну ватру...

Як вже було сказано вище, у Ярослава Росляка було чимало друзів, приятелів, знайомих. Переважна більшість була і на панахиді у церкві та на кладовищі, де він спочиватиме вічно. Та моя оповідь, мабуть, буде неповною, якщо я не надам слово юристові, судді Федерального суду Альберти — Ваховичу.

Коротко розповівши біографію свого друга, п. Вахович підкреслив, що зовсім небагато людей, так би мовити, "некорінної" національності змогли досягти таких вершин, добитися того, щоб зайняти один із верхніх щаблів судової влади.

— Ярославові Росляку це вдалося перш за все завдяки ширості і щедрості, наполегливості і справедливості, не лише досконалому знанню духових законів, як і Законів держави, а й знанню життя. А це чи не основний чинник, яким користується у своїй роботі суддя.

Він пройшов всі сходи юриспруденції — від лопера (юристи) в приватній практиці до судді Федерального суду Альберти. А ця посада дається людям з неабиякими знаннями, досвідом, умінням. Адже вона повинна вирішувати людські долі, взаємини між людьми. При чому, вирішувати завжди точно, без помилок, виправдати невинного і покарати того, хто винен.

Чи ж не тому суддя в Канаді призначається практично довічно, до 75 років. На жаль, мій приятель далеко не досягнув цього віку, який йому був наданий Законом. Як не прикро, як не болісно, але це так. І нам, працівникам Федерального суду Альберти буде його невислачувати як юриста і судді, як друга і старшого товариша та радника.

Тепер вже колишній приятель наводив чимало прикладів того, як Ярослав Росляк допомагав у роботі своїм молодшим колегам, як знаходив потаємний ключик до розкриття тієї чи іншої справи і завжди з усмішкою ставив всі крапки над "і" у, здавалося б, безпросвітній і безнадійній ситуації. А як він щиро був радий, коли вдавалося виправдати не злочинця, а чесну людину.

Але перш ніж винести свій вердикт, судді Росляку доводилося ночами не спати, думати й думати, співставляти факти, обмірковувати докази, зважувати показання свідків, захисту і обвинувачення.

Так, він був справжнім суддею. І цим все сказано...

Пам'ятаю, були ми в гостях у гостинного панства Скрипників. Пригощаючись, розмовляли на різні навкололітературні теми. І якось тихенько, як покійний завжди розмовляв, він попрохав мене щось прочитати із "презрєнної" моєї прози. Всі інші його підтримали. Довелося читати. Спочатку прочитав уривок із нарису "Сестри співають батькову пісню" — про мого друга, покійного нині письменника Станіслава Тельнюка та "Я сидів на атомній бомбі..." — про академіка-атомника Євгенія Костянтиновича Завойського. А потім розповів про те, що у Могилеві-на-Дністрі, як не дивно, споруджено пам'ятник Джону Леннону.

— Як? — здивувалися всі. — Пам'ятник "бітлєсові" в Україні?

— Так, так, Джонові і на Дністрі, на кордоні з Молдовою.

Розповів про перипетії з цим пам'ятником, а потім зауважив, що маю велику проблему з цим нарисом. Ніхто не береться його перекладати на англійську мову.

Росляк сидів подалік. Піднявся з дивану, підійшов до мене ближче і взяв рукопис.

— Скоро не обіцяю, — якимось знітився він, — але постараюся зробити, зарадити вашій проблемі.

А через три тижні приніс мені рукопис і три примірники тексту, набраного на комп'ютері і, ніби вибачаючись, мовив:

— Про якість перекладу нічого не можу сказати, я не літератор, а скажу лише, що я добре попотів над ним. Виявляється, що це не так і просто перекладати з української мови на англійську.

Як мені потім сказали знавці, гарно зроблено переклад і український дух збережено. Хочеться вірити, що вони не помилилися, по достоїнству оцінили працю судді-перекладача.

А за іншим разом, коли я закінчив роботу над документальною оповіддю "Під зіркою Давида і тризубом Володимира", він один з перших попросив мене дати йому почитати рукопис. Читав довго, як сам сказав, прискіпливо і зацікавлено. Мова в ній йде про взаємні стосунки євреїв і українців у різні часи. А, повертаючи мені написане, сказав (що для мене дуже важливо):

— З вашої оповіді я дізнався багато такого, про що не знав до цих пір.

Скажу від себе: він багато читав і багато знав.

Вже потім, коли ми прощалися, він мені з усмішкою мовив:

— Не хвилюйтеся. Я скоро вийду у відставку, тоді й перекладу вашу повість на англійську. Гадаю, що її буде цікаво прочитати і англomовному читачеві, не кажучи вже про українців, які, на жаль, своєї рідної мови не знають.

Не дожив. Не переклав.

А жаль, дуже жаль, хорошої людини.

"Коли людина вмирає, міняється її портрет, — якимось сказала Анна Ахматова. — По-іншому очі дивляться і губи усміхаються іншою усмішкою." Засмучені, у великому траурі сиділи біля домовини у церкві св. Йосафата рідні, близькі, друзі... Засмучений і я від такої тяжкої втрати. Окрім того, що довелося проводити у краший світ (А чи краший він? Звідтіля ще ніхто не повернувся.) одного із тутешніх нечисленних френдів (в 60 з гаком друзів не шукають), а ще й тому, що сиджу і думаю: а хто перекладе мою оповідь на англійську?

...Нема. Як на світі не було. І вже не буде. Як в одну ріку не можна двічі ступити, так не можна повернути те, що було.

Хай канадська земля, яка стала для нього рідною, пухом йому буде.

* СКОБ — сильно, красно, обережно, бистро!

Марія СВЕНЦІЦЬКА

ІВАН СТАРЧУК

З Іваном Старчуком я познайомилася приблизно 1929/1930 року, коли моя сестра Віра Свенціцька вчилася в гімназії Сестер Василіянок у Львові. Вона цікавилася образотворчим мистецтвом ще з дитячих років і навіть мріяла стати художницею. Однак, після прочитання повісті Мережковського про Леонарда да Вінчі, переконалася, що вона не має настільки вродженого таланту, щоб це могло стати дійсністю. Наша мама (Анісія) спрямувала її думки на правильний шлях, підказуючи їй, що при її замилюванні, може стати мистецтвознавцем, і в такий спосіб, пізнати безконечний світ мистецтва, його закономірності і розмаїття. З того часу Віра з нетерпінням чекала, щоб закінчити гімназію і заглибитися в історію світового і рідного, українського мистецтва.

На заняттях з рисунків і малювання, які входили в шкільну програму нижчих класів, Віра завжди дуже добре встигала, виявляючи почуття форми і кольору. Тому наш батько Іларіон Свенціцький звернувся до Івана Старчука, щоб при його допомозі ці її вроджені здібності дещо розвинулися набуттям додаткових навичок в цій галузі і певного теоретичного фундаменту. Для цього був Іван Старчук дуже відповідним педагогом. Тоді він працював на посаді учителя рисунків в народній школі ім. Б. Грінченка і мав за собою навчання у Вільній академії мистецтв у Львові і в Школі Олексі Новаківського, а також на відділі середньовічного мистецтва і археології при гуманістичному факультеті Львівського університету, який закінчив 1930 р., захистивши докторську дисертацію.

Лекції відбувалися в нас вдома за невеликим овальним столиком. Я таких художних здібностей не мала, але з цікавістю асистувала на цих заняттях і за всім спостерігала. Іван Старчук, уродженець с. Пилипівка на Коломийщині, був високим худощавим бронеютом, зі смуглим обличчям і чорними очима. Він робив враження дуже серйозної людини, чому в якійсь мірі, сприяло також те, що одне око, яке він втратив, воюючи як Січковий Стрілець, було скляне.

Як викладач, відзначався він великою методичністю і систематичністю. Рішуче відкидав він копіювання готових зразків, наполягаючи на змальовуванні з натури — чи якоїсь вази, чи лісових горішків, чи рожевого цвіту мигдалевого куща (декоративної айви), з застосуванням різних технічних засобів, а саме, відтворення художнього об'єкта олівцем (ваза), пастеллю (горішки), або акварельними фарбами (цвіт айви).

В 1932 р., коли Віра вже закінчила гімназію і поступила на Відділ мистецтвознавства при гуманістичному факультеті Львівського університету, займаючи рівночасно посаду помічника (ляборанта — з окладом 20 зл. місячно) в Національному Музеї у Львові, ці заняття з Іваном Старчуком продовжувалися, але вже в іншому напрямку. Це було викликано тим, що Віра була також помічником музейного реставратора Софії Парашукової. Тож необхідно було їй познайомитися з

Едмонтон, Альберта, 8 травня 1995 р.

технікою малювання старих ікон. В цьому році (1932) опубліковано накладом Національного Музею у Львові дві невеликі книжечки, які мали відношення до цих питань, а саме: 1. Володимир Пещанський і Іларіон Свенціцький. Іконописна техніка та її джерела; 2. Іларіон Свенціцький. Консервація і реставрація історичних пам'яток церковного мистецтва.

Володимир Пещанський був тонким знавцем реставрації ікон. Після жовтневої революції опинився у Львові і аж до смерті (1926) працював у Національному музеї, реставруючи також старі пошкоджені ікони. Усвідомлюючи вагу цієї справи, передає своє знання і вміння художниці Ярославі Музикувій, яка, згодом, після закінчення курсів в реставраційній майстерні Ігоря Емануїловича Грабаря в Москві, поділилася своїм досвідом з Софією Парашуковою, першою дружиною скульптора Михайла Парашука. Вона, в свою чергу, втаємничує дочку Лідію Парашук (пізніше дружину художника-баталіста Івана Іванця), яка після закінчення навчання в семінарії Сестер Василіанок у Львові (приблизно 1932 р.) була безробітною, в складне мистецтво реставратора. Лідія виявила незвичайний хист в цьому відношенні, працюючи реставратором в Національному Музеї, а згодом в Картинній Галерії (1940–1944).

В першій названій вище праці описані всі етапи творчості іконописця, починаючи з обробки дошки і кінчаючи малюванням обличчя. Кожний мистецтвознавець і реставратор повинен бути обзайомлений з окремими етапами виникнення середньовічної ікони, щоб могли визначити час і місце її походження і застосувати відповідні засоби при реставруванні.

В зв'язку з вище сказаним, виникло тепер перед художником-педагогом і мистецтвознавцем Іваном Старчуком завдання провести зі своєю ученицею практичні заняття, які мали б їй в майбутньому допомогти збагнути всі ці проблеми. Отже почалася тоді обробка дошки каруком, каруком і крейдою, каруком та крейдою і білком... Накінець наступило малювання самої ікони, також у приписаній черговості. Так, під керівництвом Івана Старчука, намалювала Віра "Богородицю" і "Івана Хрестителя", оригінали яких знаходяться в Національному Музеї. Раніше виконала вона під цим самим керівництвом акварельними фарбами копії ікони "Воскресіння Христа" і "Богородиця Одигітрія".

Художній талант І. Старчука, пов'язаний з педагогічними і інтелектуальними здібностями, допомогли йому стати мистецтвознавцем і археологом, ад'юнктом на кафедрі археології у проф. Булянди (до 1939 р.), а пізніше, доцентом на історичному факультеті Львівського державного університету ім. Івана Франка і науковим співробітником відділу археології при філіялі АН УРСР у Львові.

Згідно з розповіддю моєї сестри Віри, досягнув І. Старчук міжнародне визнання в науковому світі ще в 1930 р. завдяки участі в міжнародному конкурсі на реконструкцію жертовника Ara Pacis Augustae на основі збережених окремих його частин, що було необхідне для проведення археологічних розкопок. Перше місце здобув Іван Старчук, що було доказом його ґрунтовних знань архітектурних закономірностей і глибокої мистецької інтуїції. Всебічність зацікавлень і здібностей, художній талант, пов'язаний з високим інтелектом і загальною ерудицією допомогли йому в цьому.

На жаль, життя Івана Старчука обірвалося в 1950 р., так що не могли розвинути всі творчі потенції цієї обдарованої людини.

11.V.1994 р. відзначали в Інституті народознавства "100-ліття від дня народження І. Старчука", влаштуванням виставки його робіт та Науковою конференцією, в якій виголошено доповіді про художню творчість та наукову діяльність І. Старчука. ■

Firchuk's

Since 1956

Де б ви не звернулися скрізь одержите допомогу і ширшу пораду, як найвишдітніше відправити посилки, гроші, ліки, харчові пачки і побутові товари в Україну, а також полагодуємо спадкові справи.

КРАМНИЦЬ *Firchuk's*

610 Queen Street West
Toronto, Ontario M6J 1E3
Tel: (416) 364-5036
Fax: (416) 364-3864

293 Ottawa Street North
Hamilton, Ontario L8H 3Z8
Tel: (905) 549-2005
Fax: (905) 549-2005

2975 Dundas Street West
Toronto, Ontario M6P 2Z1
Tel: (416) 766-2101

992 Main Street
Winnipeg, Manitoba R2W 3P7
Tel: (204) 586-7094
Fax: (204) 586-7094

АГЕНТИ *Firchuk's*

<p>Arka Book Store Thunder Bay, Ont. Tel: (807) 623-0631</p> <p>Europa Electronics Calgary, Alta. Tel: (403) 277-2180</p> <p>Sonia Bryl Hudym Regina, Sask. Tel: (306) 757-9196</p> <p>Yuri International Enterprise Cheektowaga NY Tel: (716) 685-1505</p>	<p>Paul's Music & Book Supply Saskatoon, Sask. Tel: (306) 244-6072</p> <p>Ukrainian Treasures St. Catharines, Ont. Tel: (905) 935-7778</p> <p>Orysla's Ukrainian Boultique Yorkton, Sask. Tel: (306) 782-2800</p> <p>Polcan Trading Oshawa, Ont. Tel: (905) 435-5210</p>
---	--

ПОДЗВОНІТЬ НА БЕЗПЛАТНИЙ ТЕЛЕФОН СЬОГОДНІ

1-800-FIRCHUK

ДЕНТИСТ

Д-р ІГОР БАБИЧ

Dental Surgeon

подає свою нову адресу:

**297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5**

Тел. 451-0227 або 453-0004

ЛИСТИ З ПЕЧОРИ

У цьому числі починаємо друкувати частину листів відомого в Західній Україні письменника і поета Юрія (Юри) Шкрумеляка з його 10-річного заслання в Печорських лагерьх до Олекси Пушика. Хоч писані вони дуже обережно (цензура!), але може стануть пересторогою для тих, хто знову почав тужити за "великим Союзом". Статтю про автора надрукуємо окремо. — Ред.

Печора, 24.XI.1946 р.

Вельмишановний і Дорогий Друже!

Щиро вдячний Вам за листа, якого я одержав і яким зрадив. Про Ваш побут у Львові писала мені жінка, жаліє, що не застали її на вул. Гофмана. Писала, що Ви написали до неї з Галича і що навіть вибирається до Галича, але чи була з Вами, не знаю, бо — на жаль, уже 2 місяці (від 26.IX.) не маю від неї ніякої відомості, хоча сам пишу майже щотижня.

Як бачите, я ще тут. У вересні і жовтні від'їхали дві групи стариків, навіть деякі з "западників", але я не мав щастя потрапити між них. Все ж я доброї думки і не трачу надії, що може пощастить мені при еventуальних дальших відправах. Я ще раз актований у жовтні. — Здоров'я моє неважне, я пролежав два місяці — жовт. 1 листоп. — до 23.XI — в лазареті на жовтуху і ангіну, сьогодні я знов у корпусі, жду на "посаду" дневального або щось подібне для інваліда. Найбільше докучає недоїдання, ну, і тепер глибока зима, але держить мене віра і надія. Буду дуже вдячний і радий, коли б знов отримав від Вас бодай маленьку карточку. Дуже прошу Вас, якби були у Львові, будьте ласкаві бачитися з моєю дружиною, бо я дуже неспокійний, що нічого не пише вже 2 місяці.

Щиро дякую Вам ще раз за вияви Вашої правдивої приязні до мене. Вірю, що може й небаром зможу подякувати Вам особисто. Сердечний привіт Вам і Вашій Шановній Дружині, бажаю всього найкращого —

Ваш Шкрумеляк Юрій А.

Протока, 5.08.1948 р.

Дорогий Друже Олексю!

Як бачите, я ще сиджу в Протоці, хоча в попередніх листах я висловлював деякі здогади і надії про зміну місця і перемену долі на кращу. Правда, і тепер надії живуть, хоч би, нпр., на "актіровку" — подібно, як у 1946 р. Результату можна сподіватися при кінці вересня, на початку жовтня. Тому два роки мені не пощастило, може цього року щастя допише. Зрештою, серце моє чує щось добре.

А тим часом коло мене знов стало так "тісно" і "пісно", що я по довгому ваганні — порвавши вже два написані листи до Вас подібного змісту, зважуюсь ще раз звернутися з проською допомогти перебути мій "переднівок". Якщо Ваша змога, дуже буду вдячний за найменшу посилку, цілком просту: якого-небудь "табаку" і тертих сухарів або круп, при чому додаю, що я не є такий налоговий курець, але за "табак" (махорка або листя) можу гук дістати все, що необхідне. Вашого прегарного

листа, що Ви мені прислали в січні, вистачило мені до кінця червня! Я за нього з'їв не один кусок хліба. (...)

Дорогий і вірний та випробуваний в горю Друже! Вибачте, прошу, за влізливість і не дивуйтесь людині в моєму положенні, яку інстинкт самозбереження торкає на те, щоб забути про стид — і простягати руку... При тому щиро заявляю, що за Ваше, оказане мені вже донині, добро я заховаю про Вас найвдячнішу пам'ять до кінця життя, хоча би Ви вже нічим не допомогли мені і навіть не відповіли, — бо знаю, що як тільки могли б, то певно не відмовили б дружньої руки.

Щиро-щиро Вас вітаю і жду вістки. Вірю, що про все це будемо ще колись згадувати вкупі в кращих умовах...

Протока, 20.08.1949 р.

Незабутній сердечний Друзяко!

Проти своєї засади я — цим разом опізнився з відпо-віддю на Вашу цінну картку з 04.08, що дістав уже 12.08 — а відписую аж нині, по Спасі. Річ у тому, що згідно з повідомленням я став ждати "скринки", а вона прийшла шойно якраз вчора, на самого Спаса, 19.08!

Дорогий Олексю! Уже Ваша карточка пахла яблуками, а коли принесли "скринку", то всі, хто був у мене, ахнули: "Яблучка! Яблучка!..." Розпечатали — всі яблучка зайшли без найменшої "скази", тільки одне-однісіньке трошки надпсувалося. Скільки було втіхи! (...)

І так нас п'ять, як сиділо, так з'їло по яблучкові і перехрестилися побожно. Це була мінута майже історична і дуже зворушлива! "Подумайте, як Бог пам'ятав за нас, на самого Спаса яблука з Галича! Щоб Господь дав здоров'я тому, хто їх рвав, хто їх пакував, хто їх прислав..." Решту яблучок — крім двох, які сам з'їв ласкомо нині, — використав я, щоб ще кільком нашим бідолахам пригадати наше свято Спаса, прийшлося деяке яблучко ділити на двоє і на троє. Я хотів би тільки, щоб сповнилися ті щирі бажання, які на Вашу адресу і Вашої дружини і Ваших синів висловлювали ті, хто покушав яблука з Вашої посилочки.

Я думаю, що ті смачні яблука — свіжі і сушені, і той мед свіжий солоденький, мука, яку Ви прислали — і взагалі всі Ваші дорожочні дари — це дари самого Всевишнього, який обрав Вас, милий Друже, своїм посередником, це жива любов нашої рідної землі до мене, бідного її сина, який її так любить. Ця втіха, якої я зазнаю за кожним разом, коли отримую від Вас не тільки посилку, але й дружнє письмо, вічно мене відмолоджує, бодрить, скріплює... Ваша дружба до мене велика, надзвичайна, вона гідна того, щоб її колись возвеличити в повісті наших днів (це одна з моїх упертих мрій, в якій здійснення твердо і непохитно вірю!)...

Друзі Ви кохані! Хай за Вас, за дітей Ваших добра доля дбає так, як Ваше добре серце мене пам'ятає...

Ваш Юра Шкрумеляк

22.07.1951 р.

Дорогий мій Друже Олексію!

Це письмо моє певно застає Вас уже дома в рідній сім'ї, за якою Вам певно було тужно навіть у Києві. Ми галичани — така "порода", що нам наша Коломия чи Галич дорожчі над усе, у нас виробилася спеціальна психіка — і це зрозуміло. Вітаю Вас, отже, з приїздом і з зустріччю з рідною дружиною і синами.

Розуміється, не думаю, щоб Ви могли спокійно віддихнути, це на Вас не походить — і зрештою: "рада би душа в рай..." — але і так добре, що гаруючи вдень, можете вечером віддатися ідилічному спокоєві в сімейному кругу, довірливо розказати, що Вас гнобить і що радує і так облекшити душу. Я про це вже забув, але пригадую, як мені завжди було легко на душі, коли перемучений вертався з міста вечером додому, — а жінка і синок звичайно не спали, хоча б як пізно вернувся. До речі — з моєю дружиною бідною вийшло тепер у мене мале непорозуміння, — та про це дискретно замовчу...

Справжня мучениця — через мене, то ж хай свобідно рішає свою долю і навіть хай відречеться мене, коли думає, що так буде їй краще (я в це не вірю).

Коло мене по-старому, головне, що кріплюся і сиджу на місці, що тепер тут дуже рідко трапляється щоб хто всидів чотири роки на однім місці. (...)

Сьогодні тут холод і дощ, небо вкрито хмарами, весь світ плаче! Та я вірю, що ще блисне сонце, — і мій почерк ще колись направиться... Горі ім'єм серця!

Щиро вітаю Вас, найвірніші мої Друзі, Вас, дорогий Олексю, Вас добра і сердечна Лесю, тебе, Орестуку любий і тебе Богданку — мізинчику, щиро, кріпко пригортаю Вас до серця — до щасливого побачення з Вами в Галичі.

Ваш відданий Друзь Юрій

20.12.1953 р.

Найдорожчі мої Друзі, Дорогий Друже Олексю, Дорога Добродійко моя Лесю!

Я знову прибув на нове місце і спішу подати Вам свою трошки змінену адресу:

Коми АССР, п/о Железнодорожный, 274/4-6
ШКРУМЕЛЯК Ю. А. (Лазарет)

Дуже прошу подати вісточку про себе.

З надходячим Святком Рождества і з Новим роком бажаю Вам з роси і з води — а особливо здоров'я, і мирно-спокійно своїх діточок виховувати і з них радости діждатися.

Я тепер в Лазареті, лікую свій шлунок, серце і — лишай (кинувся на ногах і руках). Мрію перебути зиму, а там буде лекше.

Андрій Іванович Хіменко писав моїй жінці, що приїде до Львова, він повинен був освободитися осінню 1953 р., але досі не знаю, чи приїхав, і сумніваюся, чи приїде.

Жду вісточки від Вас — а тимчасом вітаю щиро і цілую Вас разом усіх.

Ваш Юрій А.

18.III.1954 р.

Мої найдорожчі Друзі і Добродії,
Дорогий Олександр Петровичу,
Дорога Добродійко Лесю!

Я отримав 15.II. Ваше цінне письмо, з якого, як завжди, дунуло на мене свіжим повітрям і ароматом рідного Галича. Сердечно дякую Вам, що не забуваєте за мене.

Як бачите, я ще тут, на місці. Перебув сухе літо, яке тривало два місяці: липень і серпень, майже без дощу, потім слотливий вересень, а з 7 жовтня почалась зима, але цього року, на моє щастя, зима (тепла), до сьогодні морозів ще не було, і взагалі — ті, що тут живуть здавна, говорять, що так ніколи не було, щоб сніг упав аж перед Покровою, бо звичайно це бувало місяць раніше. І за це Слава Богу. Бо мені, як видно, треба буде тут зимувати, і коли не пощастить вийти скоріше по актировке, то треба буде добувати до кінця, до серпня 1955 р.

Ви, Дорогий Олексю, як бачу "воюєте" на різних фронтах, тепер Ваш "фронт" праці чути цукром, хоч правда, що його ще тільки плянують, але він буде і напевно після закінчення заводу в Бовшеві.

Ви пишете щиру правду, що хоч мені вже мало залишилося, але повірте, ті останні місяці найтяжче перебувати, Ви це розумієте. І навіть іноді якийсь страх збирає чоловіка, коли подумаю про поворот. Там же за десять літ цілком інший світ настав, мені здається, що я буду снуватися, як якась мара, нікому непотрібна і зайва, бо до чого ж візьмуся? Тільки якийсь вроджений оптимізм бодрить мене і шепче, що не пропаду, а головне тягне мене туди — щоб на рідній землі дожити і зложити свій прах у неї.

Не знаю, чи буде нагода ще раз написати Вам до Різдва, то вже тепер сердечно вітаю Вас з великим Святком і Новим Роком і бажаю Вам обоєм і Вашим найдорожчим діточкам тій рідній "чвірі" — здоров'я, мирного життя, доброї долі! (...)

Ваш Юрій

с/г "Протока", 29.II.1947 р.

Дорогий мій Друже!

Сьогодні одержав Вашого цінного і дорогого мені листа з 09.10 і таки зараз відписую. Щиро дякую за Вашу точність у відписуванні на мої писма, Ви розумієте, яким моральним скарбом у моїх умовах є вістка з рідного краю. Правда — цим разом невідрадіні вісті, про подібне пише мені і моя дружина і додає, що і вона чується в небезпеці. Боже хорони її бідну і Вас, Дорогі мої Друзі, від зміни адреси.

Дорогий Друже! Тому кілька днів, у приступі депресії я написав до Вас "жебрущу" картку, в тім роді, що може знайдуться які добрі люди, що могли б пожертвувати мені для помочі у хвиловому недостаткові трохи муки, крупи і т. п. Нині вже каюся, що писав Вам про те і то ще в такий час, коли Вам своєї журби досить. Рахуйте ту картку недійсною, тим більше, що саме сьогодні я дістав зі Львова від моєї жінки посилку: трохи сухарів, тютюну і т. д., пише, що добрі люди (називає 4 прізвища) зложилися, щоб мене поратувати. Це для мене дійсно тепер велика підтримка, вистачить на 2-3 неділі, а там

може Бог дасть краще, вірю в своє щастя. А поки що лежу, але збираюся працювати в бухгалтерії або хоч яким дневальним, як удасться, буде трохи лекше проживати. (...)

Ваш Шкрумеляк

УССР, Галич, Пушику Ал. П.

с/г Протока, 26.01.1948 р.

Дорогий мій Друже!

Спішу з радістю повідомити Вас, що тому два дні отримав я від Вас Вашого цінного листа з 30 грудня, а сьогодні (26.01) дістав до рук Вашу дорожню посилку (вона була тут на пошті уже 20.01, тільки сьогодні видали).

Все прийшло в порядку: тютюну нівроку "хвтит" на довгий час, з муки і крупів буду підварювати кулешу, ну і є чим підсмажувати. По довгому часі, мабуть яких два роки, попробував сьогодні нашої рідної галицької ковбаси (востаннє кушав її на Різдво 1946 р. у Львівській тюрмі, дістав тоді був останню передачу від дружини, бо вже 29.01.1946 р. виїхав зі Львова...). Велике спасибі також за газети, вони — хоча з ділянки медицини — будуть для мене теж цікавою лектурою на якийсь час, бо читати нічого, а потім добрий запас бумажок. (...)

— Одночасно пишу до своєї дружини про Вашу поміч, вона буде дуже радіти, і це її теж підтримає морально, бо все журиться, бідна, що важко їй тепер помагати мені.

— Все таки не видержу і пишу Вам: Дякую, дякую сердечно дякую! Із висловами щирої вдяки прийміть і від мене дружні, правдиві бажання всього доброго...

Ваш Шкрумеляк Ю.

с/г Протока, 31.01.1948 р.

Дорогий і Милый сердцю Друже!

Радісно зворушила мене Ваша карточка з 21.01, яка на диво і на мою втіху попала сюди вийнятковно скоро, бо за 10 днів. Її дістати і прочитати — це було для мене напитися цілющої води з нашої криниці, дихнути глибоко рідним повітрям, почути запах рідних піль. Щиро-щиро вдячний Вам за неї, за ті рідні слова, що так ободряють мене і розпороджують духа! — Ви вже певно отримали мої листи, які я вислав у міжчасі, а зокрема 26.01 вислав два рівночасно з повідомленням і подякою сердечною, що дістав 26.01 Вашу цінну посилку. Також писав Вам ще 25.12 і потім повторив, що грошей (100 рб) не дістав, ані телеграми ніякої, і гроші шкода посилати. Дивує мене тільки, що ті гроші, вислані телеграфічно ще 01.12, не вернулися до Вас, Вам треба реклямувати на пошті. — Про себе: почуваю себе бодро, особливо нічим не хворію, тільки, бува, серце деколи дає себе чути. Працюю нічним дижурним при телефоні, привик, цілу ніч мрію. Пишу письма, часом якусь імпрровізацію, підспівую собі наші рідні пісні, а в день сплю. Беру участь у виставках драмгуртка, напр., недавно у п'єсі Т. Шевченка "Назар Стодоля" грав роль Свата і старого Кобзаря! Навіть співаю в хорі — з того бачите, що держуся (але рахуюся хворим "хроніком" — серце, ревматизм). Правда — вже цілий рік цілком не чую на праве вухо, кажуть — заби-

лося восковиною і нема тут чим прочистити, м. ін., треба соди, як би могли коли переслати трохи соди, був би дуже вдячний (з неї обіцяють зробити лік для зм'ягчення восковини в вусі). (...)

Боже Вас бережи перед зміною адреси, не згадуйте проти ночі, краще держатися на старому рідному місці, — інша річ: я, я мрію про зміну адреси і вірю, що до того прийде, на однім місці довго не засидимосся. Зрештою — вірю теж, що ще будете колись адресувати до мене до Львова, що дай нам Боже! Ще раз сердечно дякую за добре дружнє слово і за зворушливу Вашу зичливість до мене, вітаю Вас усіх, зокрема поклін Вш. Дружині —

Ваш Юрій Шкр.

Протока, 26.06.1948 р.

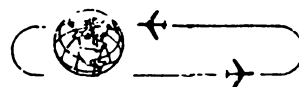
Найближчий сердцю моєму Друже Олексію!

Вчорашній день Ви заповнили мені радісною несподіванкою: я дістав "бандероль", що Ви були ласкаві вислати (2 журнали "Україна", "Спорт" і кілька газет). Прийшов пакет дуже скоро (10 днів) і за нього глибоко вдячний Вам не тільки я, а й мої товариші — земляки, бо з нашого краю якось дуже важко дістати газети, досі тільки литовці й естонці отримують багато преси. Цей знак пам'яті від Вас взагалі мене дуже зворушив, бо я довго вже не маю письма ні від Вас ні від дружини. Сиджу, як бачите, на місці, і підтримую духа свіглими сподіваннями, на які маю деякі підстави. А поки що сумую і тужу — ці почуття особливо мучать мене весною і літом — коли відновлена природа нагадує "актіровки" таких, як я, також вирішується (коли тільки вирішати позитивно хоч би частину, то і я скорше чи пізніше зможу вдруге на світ народитися). Вирішення можна ждати ще і до вересня, подібно, як у 1946 р.

Щодо матеріального побуту — то тепер і я відчуваю "передновок" — але видержу! Пишіть, дорогий Олексю, і не забувайте за цього відданого і вдячного Вам "печорця" —

Ваш Ю. Ш.

**DOMAR
TRAVEL & TOURS
LIMITED**

2985 Bloor Str. West, Toronto, ON, Canada M8X 1C1
Tel.: (416) 236-7546 Fax: (416) 236-7547

ВАСИЛЬ ДОМАРЕЦЬКИЙ, власник бюро, пропонує клієнтам наступні послуги:

- ☞ поїздки в Україну індивідуально або в складі туристської групи з провідником;
- ☞ квитки на різні авіакомпанії в усі частини світу;
- ☞ оформлення запрошень для приїзду до Канади рідних та знайомих;
- ☞ придбання квитків для відвідувачів з України;
- ☞ асекурація для подорожуючих та відвідувачів з України та інших країн;
- ☞ доставку долярів в Україну.

Просимо заходити до бюро особисто або полагоджувати справи по телефону, а Вам завжди буде надана ввічлива та професійна обслуга.

Іван ЛЕПША

ЦАРИЦЯ МУЗИКИ, НАРОДЖЕНА В ЗАРІЧЧІ

Якось, відпочиваючи в санаторії "Карпати", що поблизу Мукачівського, став свідком трансляції розповіді одного з місцевих майстрів, котрий робить народного строю скрипки. Вразила мене в передачі одна фраза, суть якої зводилася ось до чого: крім мене, хвалькувався маестро, на Закарпатті скрипкових майстрів немає... "Нехай, подумалося тоді, відгороджений своїм зухвальством од світу, майстер набиває собі ціну. Нехай... Та журналісти мусили б знати, що у їхньому краї живе і плідно працює маестро, котрий виготовляє не народного строю, а класичні скрипкові інструменти, які звучать нині у симфонічних оркестрах Києва, Москви, Берліна, на них грають учні Київського та Хмельницького музичних училищ, польських музичних шкіл... Майстра знають давно, ще від тоді, як він служив в ансамблі пісні і танцю Київського на той час військового округу, а потім грав в оркестрі Київського дитячого оперного театру, камерному ансамблі, з яким виїздив на гастролі до Німеччини. Доля закинула маестро на Закарпаття, де він, одружившись, виховує сина, зводить свою господу. Ім'я цього українського скрипкового майстра — Сергій Голубокий. Живе і трудиться він у селі Заріччя Іршавського району.

Про нього — маестро Сергія Голубокого — моя розповідь.

Ще юнаком, навчаючись у музично-педагогічному закладі, я особисто відчув, яка то нелегка справа — опанувати гру на скрипках. Мусив, зізнався, спасувати перед "найдосконалішим у світі інструментом", цією "принцесою оркестри", "царицею музики", а відтак перейти у табір молодіжників, тобто до класи фортепіано.

А згодом, зустрівшись з професійним музикантом-скрипалем, почув запитання:

"На якому інструменті грав?"

"На звичайному, — одказав, — магазинному. Де ж було вдові з трьома дітьми добротного купити?"

"Дев'яносто дев'ять відсотків магазинних інструментів, виготовлених на потоці, мають такий скажений звук, що прагнення грати на них відбивають у багатьох", — почув у відповідь.

Минули роки. І я познайомився з людиною, чия друга професія (перша — скрипаль симфонічної оркестри та соліст камерного ансамблю) спонукала мене шанобливо поставитися до неї одразу й назавжди: Сергій Голубокий, дізнався, своїми руками — чи ж багатьом те вдається! — виготовляв скрипки. Ті інструменти, на яких грають студенти музичних шкіл і консерваторій, музиканти симфонічних оркестрів.

Сергій Голубокий з альтом "Іван Сірко", який він зробив для студентки V курсу Київської консерваторії ім. Чайковського — Тетяни Гончарук.

13 серпня 1982 року завершив свою першу скрипку. Лишалось напнути струни й випробувати звук. Та от біда! Метушився-метушився, а згадати, де поклав заготовлені давно струни, не міг. І пригадалося батькове: "Мудруєш? Гм... Ото почути б, як звучить хоч одна струна..." Видобувши звук з інструмента, зробленого за шість місяців, я одразу ж розслабився... Сил, здалося, ні на що не лишилося."

Не знаю чи наважився б я спалити свій інструмент-первісток. Навіть якщо б він був і справді невдалим. Якщо навіть мав би отой "скажений" звук. Сергій Голубокий спалив. Може, наслідував традицію. Мені припало розмовляти з багатьма музикантами, тож знаю, що сопіляри свого першого інструмента закопують у землю, бо існує, кажуть прикмета, що тая сопілка "проросте співучою лозою". Гітаристи обов'язково віддають первістка переїжджому, бо й на це була прикмета: "Протяги в циганському шатрі справжній спів гітари подарують." А поміж майстрів-скрипалів побутує звичай спалювати

першого інструмента, аби у полум'ї "сонячний вигляд набувався та росяний звук гартувався."

Сьогодні, 30 липня 1985 року, почув звук свого третього інструмента. Якщо не дивитися, то грати можна. Як і в попередньому альті, не вийшло гарного покриття. Дійшов до висновку, що для роботи необхідно брати максимально добре дерево... Що щільніше ялина та клен, та еластичніша деревина, то оксамитніше, глибше звучатиме скрипка. У цілому ж альт має багато вад. Може статися, його спіткає доля моєї першої скрипки.

(ПРИМІТКА ВІД 1988 РОКУ: Інструмент куплено. На ньому грає студентка музичного закладу.)

Понад триста літ, твердять, існує ремесло скрипкових майстрів. А це — понад триста літ чистої емпірики: пошуків сотень людей. Виструнченої ж бо історії не існує. Вірніше, вона є, але та, за якою сходять з конвеєра оті ширвжиткові інструменти зі "скаженим" звуком. Майстри — кожен сам по собі — шукають свого шляху на практиці. Шукають матеріал, з якого виготовляти інструмент, вдосконалюють його форму. Адже кожне заокруглення, кожен вигин, кожен шматочок дерева в інструменті мають і своє місце, і свій смисл, і своє навантаження.

30 серпня 1985 року. Взявся за заготовки четвертого альту, який, відчую, має відіграти серйозну роль у моєму житті. Уважно вивчивши фото скрипок Страдіварі, Руджері, Сторіані та Тілла, децю змінив у шаблоні.

Нотую характеристику деревини: ялина з досить рівномірними річними прошиарками. Ранні й пізні прошиарки в неї однаково тверді, акустична звучність середня. Клен столітній, сушився на протягах років зо два. Акустична константа його, здається, досить висока.

Раніше, коли мій інтерес до скрипкового ремесла був споглядальним, я вважав, що найголовніше в цій справі — дерево: від того, якої воно якості, залежить і довголіття скрипки, і її звучання. Тепер же, побувавши у майстерні (спочатку у Києві, а тепер і в Заріччі), де побачив різноманітні шмати дерева, усілякі пристрої для його обробки — рубаночки, долота і долотця, затискувачі, форми, контури, за якими вирізувати дерево, а також уже готові різної форми деталі і конструкції, я все більше замислююся над законами фізики, хемії, акустики. Адже від конструкції окремої деталі, загальної форми інструмента залежить його звучання. Залежить, можливо, більше, ніж від якості деревини.

Ні, тепер не згоден з твердженням, що звук у скрипці творять дерево, смичок та струни. Ні, його творить синтез людських знань. Про те ж дерево, акустику, фізичні та хемічні закони. Його творить сплав ремесел — майстрові доводиться бути лісівником і столяром-червонодеревником, хемлаборантом, котрий мудрує над складовими лакового покриття, і власне лакувальником... А ще — то надхнення, внутрішнє відчуття гармонії, притаманне лише справжньому майстрові.

6 квітня 1986 року. Почав обігравати новий інструмент. Назвав його "Іван Сірко". Вже навіть зріднився з ним. 14 квітня успішно зіграли з "Сірком" сольний концерт. Виконував твори Йогана Себастьяна Баха, Михайла Глинки, Дмитра Шостаковича. Звучання наче подобається слухачам. 24 квітня — я ж писав, що цей альт має відіграти серйозну роль у моєму житті — успішно

витримали іспит консерваторії з такої дисципліни, як "камерний ансамбль". Звук "Івана Сірка" глибокий, густий... Але ще є трішки "піску". Проте це, я гадаю, минеться. Обіграю його, вкрию ще кількома шарами лаку.

30 квітня. На Чорнобильській АЕС рвонує реактор, а я... про скрипку. А все ж... Музика і в такі хвилини не обхідна. Може, навіть більше, ніж у годину радості.

15 вересня. Сьогодні прощався з "Іваном Сірком". Нехай буде легкою рука скрипалю, що придбав мого інструмента. Мені ж — на службу до Армії. А потім... Потім — братися за наступний інструмент.

Завважу: місяці й дні, що минули після спалення першої виготовленої власноруч скрипки, були досить напруженими у житті музиканта і скрипкового майстра Сергія Голубокого. Бо той перший інструмент дав молодій людині віру, що він таки зуміє (не святі горшки ліплять) примусити дерево весняно заспівати. Зуміє, якщо вчитиметься, якщо виробить у характері той неспіх у роботі, яким відзначаються усі майстри-скрипалі. Тут подеколи треба не сім, а п'ятдесят і навіть сім разів відміряти, перш ніж розпиляти дерево чи стругнути дошку, полірувати її чи лакувати, склеювати чи фарбувати... Взяти хоча б деку. Як правило, її лаштують з двох шматків. Склеїти ж їх до купи треба так щільно, щоб не залишилося навіть натяку на шпаринку, бо звук "попливе". Тож майстер шліфує деревину фуганком так, щоб дощечки "влипли" одна в одну. Хто спробує це зробити самотужки, пересвідчиться — досягають цього не з першого, а мабуть, з п'ятисотого разу. Мені особисто це не вдалося. Спробуйте-но ви...

Усі премудрості справи пізнавав Сергій з допомогою відомого скрипкового майстра, а згодом визнаного експерта зі скрипок Міністерства культури України Олексія Пехенька, з яким познайомив його, ще студента Київської консерваторії, викладач Євген Лобуренко. Олексій Степанович давав юнакові необхідну літературу, підказував, яким інструментом обробляти різні породи дерева, радів з того, що учень виявився таким допитливим...

11 червня 1988 року. Учора розпочав роботу, перервану службою в армії, над новим інструментом. Душевно рівновага і спокій — головні рушії успішного просування вперед. Нова скрипка має бути краща, ніж "Іван Сірко".

Скупі рядки з щоденника майстра. Щоденника, де він нотує послідовність й усі найдрібніші нюанси народження інструмента. Не пишу про них, бо то — професійна таємниця. Не обходить майстер увагою і побут, адже він — той фон, на якому визріває скрипка, відтак впливає на її якість.

18 лютого 1989 року. Є думка розпочати збирання матеріалів про скрипкових майстрів України. Поділився з І. Д. Він зацікавився ідеєю. Але — з чого розпочинати?

20 березня 1989 року. Забила Жанна мені наголову — не хоче їхати жити до Києва. Хоче, щоб їхати до Ужгорода. Ось така у мене біда. Голова тріщить, а виходу не бачу.

Сьогодні гарний літній день — 4 липня 1989 року. Я нарешилі завершив п'ятий альт, якого назвав "Байда Вишневецький". Працював я над ним довго, майже вісім місяців. Чому так довго? Причин багато. І тому, що перший рік після армії, і тому, що робив по новому шаблону

(дуже добрий), і тому, що над ним почав працювати у майстерні, а закінчував у кімнаті інспектора оркестри в театрі, де умови наближені до воєнних. Крім того, зробив декілька складних ремонтів. Все це час. Поїздки до Жанни, реєстрації шлюбу, весілля. Теж час. І все ж — це неймовірно довго. Трошки пограв. Звук непоганий.

Майже місяць пробув на Закарпатті. Скоріше всього, що у Києві мені лишилося бути недовго. У жовтні поїду (якщо поїду) з театром до Мюнхена, і пишу заяву, а там як Бог дасть. Навіть подумати ніколи не міг, що таке може статися: поміняю столицю на село. Але, як видно, такі чудеса трапляються. Дав би Бог не забути скрипок за горподирством, сім'єю, городами, роботами...

1 жовтня 1989 року. Учора продав "Байду Вишневецького" Володі Шерстову — артистові оперного театру. Це, звичайно, колосально. Про таке можна було тільки мріяти. І ось це сталося. Крім того, він замовив мені наступний альт.

Ще італійські майстри сформували вибір дерева для скрипок. Використовували вони й грушу, тополь — зокрема для альтів та віолончелей. Але переважно брали клен та ялину. Чому? Ялина — з неї виготовляють верхню резонансову деку — має накращу серед усіх інших порід дерев звукопровідність. Клен відзначається гарною текстурою (візерунком), до того ж прекрасно резонує звук. Розміщені одна від однієї (з клена виготовляють нижню деку) на певній відстані, вони разом і творять "голос" скрипки, видобутий смичком з струн. Амати й Страдіварі, свідчать джерела, навіть настроювали дощечки дек. За резонансом, звуковим коливанням.

Для скрипки, як і для трембіти, найкращою є ялина, в яку вдарила громовиця. Або ж беруть просто старе, сухе дерево. Кленові ж, як правило, сухостій влаштовують штучно: підрізають кору (саме нею струменять поживні речовини до листа). Зневоджений стовбур клена, як і ялини, довго — роками! — сушать у такому місці, куди не втрапляють прямі промені сонця, а водночас яке постійно обвівається вітром.

Коли деревина "визріє", її радіально розколюють. До речі, цей метод увів також Страдіварі. Розпилюють шматки на дощечки товщиною до двадцяти міліметрів. Тепер найголовніше: обрати форму скрипки (вони лише на перший погляд однакові), тож беруть шаблон (він у всіх майстрів практично однаковий), наросчують на ньому різні форми, кути і кутики, які й створюють зовнішній вигляд інструмента. А тоді розпарюють у воді полоски деревини (товщиною до шести міліметрів) і, ніби стрічкою, обгортають нею боки наросшеного кутами шаблона. Висихаючи після розпарювання, дерево зафіксується, повторюючи форму шаблона.

Маючи бічний контур скрипки, розмічають та розпилюють деки скрипки, прилаштовують до них заготовлену заздалегідь голівку. А потім уже настає час шліфування, ґрунтовки, лакування, знову — просушування.

Амати й Страдіварі, розповідають, протягом року виготовляли лише один інструмент. Адже, крім цих суто фізичних вправлень з деревиною, необхідно настроїти скрипку: трапляється, коли недостатньо гармонують деки, вібрують "щокі" тощо.

Сьогодні, 10 січня 1990 року. Я — на Закарпатті. Трудову здав у "Верховину", і там мені написали, що я її керівник. Ще працюю в школі. Працювати розпочав у майстерні.

12 січня була перша репетиція оркестри "Верховина". А вчора друга, більш вдала. Тє, що чим примітивніша людина, тим більше у неї гонору, мені не було повинюю. А тепер я в цьому пересвідчуюся досить часто.

27 січня 1990 року. Складається враження, що я не розраховував сил. Кругом глуха стіна провінційного жлобства, яке здатне пересилити навіть столичне, навіть московське.

17 березня, в день христин Тарасика написав заяву про звільнення з "Верховини". Болото перемагає.

29 вересня 1990 року. Нарешті, я завершив скрипку. Це мій сьомий інструмент. Це багато, якщо мати на увазі, що розпочав у 1981 році. Багато душі вклав у цей інструмент, і якщо не помиляюся, він мені віддає. І за роботою — пристойний, і за звучанням — хороший. Возив її в Москву. Почекін непогано оцінив. А тепер вона в Хмельницькому. Назвав я її "Тарас". І син — Тарас, і скрипочка — "Тарас".

9 березня 1991 року. Учора повністю завершив роботу над альтом "Іоан Хреститель". Перший інструмент, якого відправляю в Москву. Дуже дорогий він мені, і тому дуже сумно од розставання.

21 серпня 1991 року — третій день держаного перевороту в СРСР. Почув голос дев'ятого інструмента — альта "Сергія Радонезького". Слава Богу, якщо не помиляюся, закінчилася диктатура.

У мене хороши новини. 23 серпня в Ужгород прилетів Вадик Белявський. Альт йому сподобався, і він його купив. А кілька днів тому я подзвонив у Москву — там також купили альт.

До слова, Сергій Голубокій, уродженець села В. Клітна Красилівського району на Хмельниччині, — лише один з скрипкових майстрів України, розшукує та збирає старі видання про майстрів давнини, спогади музикантів про людей, на чіих інструментах вони грали. Адже тільки Україна й донині не має довідника не лише про скрипкових майстрів, але й про виготовлені ними інструменти. Про це, зокрема, йшлося 1986 року в Харкові, де тривав конкурс майстрів-скрипалів. На конкурс тоді було виставлено 15 альтів, 48 скрипок, одну віолончель. Отже, мистецтво виготовлення скрипок у нас було, воно розвивається й нині. Треба лише систематизувати знання про майстрів, їхні інструменти, секрети їхньої творчості.

21 лютого 1992 року. Через два дні — нас з Тарасиком день народження. Йому — 2, мені — 31. Гіпертрофоване відчуття самотності та безглуздості життя. Ні становища в суспільстві, ні в сім'ї, знову бездомною собакою у вороже настроєному суспільстві. Відчуваю фізично свою деградацію. Неправдоподібно здаються спогади про Київ, оперний театр, консерваторію, друзів по камерному ансамблю.

17 квітня 1992 року. Сьогодні розпочав мову про своє будівництво. І. Д. сказав: "При чому тут я..."

24 травня 1992 року. Сьогодні з Божою допомогою почалося. Фундамент, не враховуючи кількох перестінок, готовий.

28 травня 1992 року. Ще кілька днів — і буде готова моя друга скрипка. Одинадцятий мій інструмент.

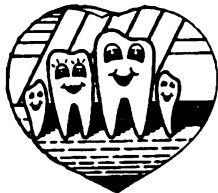
9 травня 1993 року. Минулого тижня завіз у Київ тринадцятий інструмент, якого назвав "Роман Гураль". Купила учениця Жанни Денисіви.

Життя і праця закарпатського майстра триває. Нині він стажується у знаменитого польського майстра скрипкових справ Яна Павліковського, адже вдосконаленню немає меж. ■

ВІДОМА ДЕНТИСТИЧНА КЛІНІКА д-ра ЯРОСЛАВА ШУДРАКА

Дає якісну професійну обслугову.

**DR. J. SHUDRAK
AND ASSOCIATES**

1555 Bloor St. W.
(на захід від вул. Dundas)
TORONTO, ONTARIO
M6P 1A5

*Приймає за телефонним
домовленням і в наглиць
випадках!*

Тел. 532-3002

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

**ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY**

**УКРАЇНСЬКИЙ ЦВІНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА**

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

СКРИПКОВІ МАЙСТРИ УКРАЇНИ

Ідеться про гідність нашої нації!

Збираємо історичні й біографічні відомості про життя і діяльність народних умільців минулого та сьогодення, аби створити своєрідну енциклопедію "Скрипкові майстри України".

...Майже двадцять "цариць музики" виготовив Сергій Голубокий.

А ось тепер, коли став відомим широкому загалові майстром, замислився: а хто був в Україні до нього? Хто, як оце він, майструє скрипки сьогодні? Чи існує таке мистецьке поняття, як українська школа майстрування скрипок? Так, були вони — майстри! Є вони і сьогодні! Тож і українська школа майстрування скрипок була і є!

Та про неї — майже нічого не мовиться в консерваторських лекціях. Бо й донині не зібрано відомостей про скрипкових майстрів України. Бо не відкрито жодного музею скрипкового майстра, не видано довідника-енциклопедії про майстрів, немає у нас жодного пам'ятника майстрові-скрипалю!

Звертаємось до всіх майстрів, котрі виготовляють скрипки, артистів-виконавців, викладачів консерваторій та музичних шкіл і щиро просимо: розкажіть про майстрів-скрипалів усе, що вам відомо: біографію, кількість виготовлених ними інструментів, хто і коли на них концертував? Музиканте, розкажи про батька твоєї скрипки, студенте, запиши розповідь про того чи іншого скрипкового майстра і надішли за вказаною нижче адресою.

Земляки з української діаспори! Може, у Канаді, США, Франції чи будь-якій іншій країні світу, де ви проживаєте, публікувалися статті, спогади, інформації про вихідців з України, котрі майстрували скрипки. Повідомте про це, надішліть відомі вам публікації чи ксерокопії з них, назвіть газети, журнали, книги про скрипкових майстрів.

Усі спогади, записи лекцій, нотатки з вуст скрипкових майстрів, відомі вам публікації надсилайте на Закарпаття — майстрові Сергію Голубокому, котрий упорядковує книгу "Скрипкові майстри України".

295202, Україна

Закарпаття, Іршавський район
село Заріччя, вулиця Радянська, будинок 73
ГОЛУБОКОМУ СЕРГІЮ

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
 - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.**

ФРАНЦУЗЬКЕ МИСТЕЦТВО

(48-ма стаття з серії про мистецтво)

Існує повір'я, що французи є найбільш артистичною нацією у світі. Тяжко згодитися або не згодитися з цим твердженням, але правдою є те, що французи можуть дискутувати на мистецькі теми так, як американці дискутують спорт. У ресторанах, театрах, підземках, все можна почути думки про малюнки, виставки чи мистців. Зацікавлення допомагає звичайній людині зрозуміти мистецтво і вводить мистецтво у життя усіх, а не тільки у життя мистця. Я не знаю як далеко в історію сягає це ставлення французів приймати участь у розвитку мистецтва, але ми можемо запримітити дві віхи в історії французького народу. Перша віха — це розвинення готичного мистецтва, головню архітектури, а друга — це імпресіоністичне малярство.

В обох галузях зустрічається вироблений концепт, який служив за основу для будівлі будучого мистецтва. У готиці, це було бажання збудувати щось, що підносило б людський дух до небес і поєднати людину з Богом. Кожна лінія стреміла вгору, несучи зі собою стремління людини до вищого, до духової і ментальної зверхности.

Це був стиль духу, архітектурний стиль, який перекочував у інші країни, головню до Англії і Німеччини. Багато істориків мистецтва твердять, що це був останній з оригінальних стилів. Інші стилі, що слідували, були тільки реінтерпретаціями попередніх стилів.

Готичний стиль виникнув у XI столітті і вже повністю розвинувся у XIV столітті. У пізніші періоди, головню під час італійського Відродження, французи наслідували італійських мистців як у архітектурі, так і у малярстві. Вони нарешті організували свою академію мистецтв, але далі підкорялись засадам устійненим італійцями.

Багато французьких мистців їздили до Італії, щоб навчитися усьому чому можна було навчитися про мистецтво. Французькі академіки створили багато цікавих малюнків, які займають визначне місце у мистецтві світу, але на жаль, все, що не дістає приливу нової крові, нових ідей, є призначене на упадок, і французьке мистецтво теж зачало занепадати. Як Бодлер сказав: "З кожним днем мистецтво зменшує повагу до самого себе, кланяючися перед зовнішню дійсністю; кожен день мистець дає малюнкові не те, про що він мріє, а що він бачить."

Мистці обмежили себе малюванням на ті самі теми, змагаючись у екстраваганції і формі зображення. Чим тяжчі і чим складніші були композиції, тим кращою рахувалася праця. Цей рід мистецтва йшов у протилежний бік від чуйности і простоти. Це теж не відповідало французові, який хоче мати продукт серця, а не інтелекту.

У той час, приблизно у середині XIX століття, мистці зачали шукати за іншим способом самовисловлювання. Вони знайшли природу з її світлом і тінями і повною гамою кольорів. Мистці покидають свої замкнені майстерні і виходять назовні, уживаючи природу

для студій, інтерпретуючи її у найбільш різноманітні способи. Вони добавали мерехтіння світла і кольору, яке змінювалося з ходом сонця. Вони прийшли до висновку, що мистець не може малювати природу такою як вона є, а повинен малювати враження/імпресії з того, що він бачить. І в цьому полягає народження імпресіонізму, стилю, який наслідуваний по цілім світі.

Перші імпресіоністи були кваліфіковані, професійні мистці. Вони добре знали, що вони робили і це був ключ їхнього успіху. Більшість з них діставали добрі гроші за свої праці, і померли у відносному добробуті, хоч загально люди думають, що вони померли у біді.

Попри малювання вражень з природи, імпресіоністи також розвинули й інші ідеї, як рисування кольорами і уживання компліментарних кольорів один коло одного.

Французький імпресіонізм був у дійсності революцією проти застиглого академізму, і цей рух дав мистцєві можливість розвинути щось нове і відмінне. Але революція проти старих форм виявилася настільки заразливою, що все нові течії зачинають зароджуватися, головню у Франції, котрі тривали не більше ніж 2 або 3 роки кожна. Академічний підхід був забутим і з ним забулася майстерність і професіоналізм, і двері до творчости стали відкритими для кожного, кому тільки захотілося малювати. Таким способом багато мавп стало мистцями.

Навіть тепер є ще зарано з певністю ствердити чи імпресіоністична революція була кроком вперед чи ні. Як початок нового і гарного стилю, це був крок вперед. Зрив з традицією в будучині, у пост-імпресіоністичний період підказує, що це не тільки був крок назад, але для деяких країн — поворот до дикунства. Для багатьох візьме цілі генерації, щоб досягнути ту саму якість майстерности, яка існувала до академічного застою.

Незалежно від того, що будучина нам принесе, ми мусимо дати французькому мистцєві признання за готичну і імпресіоністичну ери.

Юрій МОШИНСЬКИЙ

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

-- ROMIKA -- SALAMANDER -- LA VALLE
-- GALLUS -- ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

ПЛОДИ ПІДКОРЕНОГО ВОГНЮ

Заслужений майстер народної творчості України, член Спілки художників Богдан Валько належить до когорти відомих львівських художників-склодувів. У галузі гутництва він працює уже понад 30 років. У свій творчий уяві він виплекав і вигартував у вогні сотні творів, велика кількість яких зберігається у різних музеях України. Роботи Богдана Валька експонувались на виставках не лише в Україні, але і за її межами (Німеччина, Чехія, Японія, Росія).

Гутне скло вабило Богдана Валька з юнацьких років. У 1971 році сімнадцятирічним хлопцем пішов він працювати на Львівський склозавод, а в дев'ятнадцять уже здобув професію майстра-склодува. З того часу по нинішній день не залишає він гарячої печі, не випускає з рук скловидувної трубки. Велика працездатність і працелюбність, неквапливість і зосередженість на цілеспрямованості, прагнення опанувати всі секрети професійної майстерності і традиції львівських склярів уже в перші роки роботи відзначали молодого майстра, а згодом принесли йому визнання мистця. Отже, закономірним було те, що одразу після створення цеху гутного скла при Львівській кераміко-скульптурній фабриці, Б. Валька запросили сюди як спеціаліста. Тут розгорнулася цікава робота, що відзначалася сміливим поєднанням традицій з новими пошуками й експериментами. Така праця дуже приваблювала Богдана Валька, тим більше, що тут він працював пліч-о-пліч з такими старшими і вже відомими майстрами як М. Павловський, І. Гулянський, П. Думич. Результати цієї роботи стали помітною віхою у розвитку гутного скла в Україні. На той час Богдан Валько опанував усі відомі прийоми декорування скла. У 1963 році його включили у групу майстрів, що обслуговувала експериментально-творчу дільницю Спілки художників бувшого Советського Союзу, у цеху гутного скла при Львівській кераміко-скульптурній фабриці.

Набутий у процесі роботи високий професіоналізм став для майстра-склодува тією надійною основою, на якій сформувалась і буйно розквітла творчість Валька-мистця. Уже в 60-ті роки він створює низку своїх авторських творів, які все частіше почали з'являтися на виставках декоративно-прикладного мистецтва. Роботи цього періоду традиційні за своїм ужитковим призначенням. Це вази, флакони, цукерниці. З особливим старанням відпрацьовує художник їх форму, а улюбленим прийомом декорування слугувала скляна кольорова нитка. Створюючи ужиткові речі, мистець намагається у найкращий спосіб реалізувати дві основні вимоги до них: вони мають бути гарними, щоб прикрашати середовище, для якого призначені, і зручними в користуванні.

Постійні творчі пошуки супроводжувалися у Богдана Валька відновленням технічних прийомів, якими користувалися давні українські склярі. Поглиблюються, стають все сміливішими пошуки форми. Його твори виконані у техніці видування і вільного формування, передають дивовижну пластику скла, а оздоблення повітряними пухирцями, що вивулканюють із

середини, надає виробам легкості, променистості, насиченості світлом.

Цікавим етапом роботи художника є вази, кубки, фляги, виконані у техніці вдування скла у метал. Композиція "Середньовіччя", кубки "Мужність" — у них безколірне скло, декороване повітряними пухирцями, вдало поєднується з металом.

Згодом Богдан Валько "відкриває" ще одну забуту мистцями техніку кракле і в ній досягає великих успіхів. Масивні форми цих робіт, створені на основі тонкого відчуття пропорцій та співвідношення мас. В усій можливій повноті розкривається тут мистецька цінність матеріалу, форми, кольору і декору. Кожен з художніх чинників звучить потужно і самостійно, та кожен водночас підпорядкований єдиній мистецькій ідеї. Їх художня довершеність і новизна викликають несподіване для скляних виробів відчуття монументалізму. Ці твори хвилюють глибиною асоціацій, збуджують пам'ять, навіюючи героїчні образи билин, дум, літописів, бентежать красою, яку душа художника наповнила глибоким змістом.

Богдан Валько заявляє про себе як вдумливий художник, принципи творчості якого виплекані духовними і професійними надбаннями народного мистецтва, відчуттям історизму і високими громадянськими засадами. Його творчість яскраво постає у таких характерних роботах, як декоративні кубки "Гетьманські" (1972), "На свято" (1993), "Мерехтливі" (1973), "Пісня гутному склу", "Світанкові роси", "З глибини пам'яті" (1984), серії декоративних композицій, ваз, у яких увага мистця зосереджена на кольоровому і лінійно-арному декоруванні поверхні скляної форми. На традиційних народних формах, які відомі ще стародавній кераміці — горщики, вази у вигляді глечиків, кулі мистець досягає динамічної гри ліній при допомозі живописної техніки (використання багатошарового скла).

З великою віддачею, виконуючи роботи інших художників як майстер, склодув, які часто вдавалися до химерних руйнацій звиклих форм не придатних у побуті, Богдан Валько ніколи не відмовлявся від давніх форм ужиткових речей — скляного побутового посуду. Різноманітні за формами, в основі яких лежить глибока традиція народу, кольорами, вази як квітів, фруктів, печива, цукерок, сервізи різного призначення вирізняються функціональною досконалістю і мистецькою неповторністю. За кожною роботою вгадується майстер і мистець, один із небагатьох, хто здійснює прямий контакт із стихією скла й вогню, яка скорилась його праці й натхненню.

Майя БІЛАН, Галина СТЕЛЬМАШУК, Львів

В НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

С. Романко — До пошуків джерела молодості.

М. Дальний — Скільки правди в "Гіркій правді"

В. Поліщука?

Д. Нитченко — Максим Рильський.

Наталка Поклад — Народжується світло.

Павло Вакулюк — Велегні Холодного Яру.

КОНЦЕРТИ ПІЯНІСТА РОМАНА РУДНИЦЬКОГО

Всесвітньовідомий український концертний піаніст, який народився і проживає в США, вже вдруге в цьому році вибрався в концертне турне з рамени Американської Інформаційної Служби. Цим разом він відвідує Болівію, Нову Зеландію і Австралію. В Болівії він виступить з кляси гри на піанно й виступатиме солістом у Національній Симфонічній оркестрі в Ля Паз. У Новій Зеландії він відбуде п'яте з черги турне і матиме вісім речиталів. В Австралії — це буде його вже дев'яте турне, під час якого наш піаніст дасть 20 концертів. (Один з них, у Сіднеї, буде для української публіки.)

Роман Рудницький — син відомого українського композитора і диригента Антона Рудницького і колишньої примадонни Київської опери Марії Сокіл-Рудницької. Він народився в Нью-Йорку, мав свій перший концерт у віці сім років і з того часу успішно виступав у понад 50 країнах чотирьох континентів.

Роман Рудницький вперше відвідав Україну, з виступами у Києві і Львові, в 1966 році. З того часу він з успіхом концертував там в 1990, 1991 і 1993 роках, не лише у Києві чи Львові, але й у Рівному, Запоріжжі, Тернополі, Чернівцях, Івано-Франківську і Дрогобичі. В грудні цього року Роман Рудницький знову вибирається до Києва, щоб взяти участь у концерті творів свого батька, що має відбутись напередодні української прем'єри його опери "Анна Ярославна", яка буде поставлена Київським Оперним Театром 16-го грудня. Як довідуємось, на цю небуденну подію вибирається із США також його понад 90-літня мами Марія Сокіл-Рудницька...

Маєстро Роман Рудницький одружений з співачкою Сюзанною, в них є дочка Оксана (21) та син Дам'ян (18). Додатково до свого широкого й успішного концертування, Роман Рудницький вже довгі роки є членом музичних факультетів, спочатку в Блумінгтоні, згодом у Сінсіннаті і Мельбурні, а від 1972 року в Янгсговні, Огайо. За свої музичні й педагогічні досягнення Роман Рудницький удостоївся багатьох неукраїнських відзнак. Української, на жаль, ще "не заслужив".

Бажаємо нашому талановитому маєстрові дальших успіхів у широкому світі.

М. Даль

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Fax: (416)-236-3677

ІНЖ. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

● Консультативна інженерська фірма міжнародного
засягу. ● Виконує всі фази планування, будови
і перевірки більших індустріальних проєктів.

МОЯ ПОЕЗІЯ

сл. А. Войнарович муз. В. Стратуци

Моя поезія — моя жіноча доля —
Протоптана стежина до плити,
А далі, любий, незворушний ти
І ця домашня лагідна неволя.

Моя поезія в очах моїх дітей
В буденній круговерті до півночі,
І чую: слово вибухнути хоче,
Та зручної хвилини не знайде...

СТВОРЕНО 100-ТИСЯЧНИЙ МЕМОРІАЛЬНИЙ ФОНД СОСНОВСЬКИХ

Згідно заповіту Оксани Сосновської, вдови журналіста-публіциста, редактора Михайла Сосновського, яка померла в Торонті, 21-го липня ц. р., встановлюється при Катедрі українських студій Оттавського університету в Оттаві 100-тисячний Меморіальний фонд імені Михайла і Оксани Сосновських. Ціллю фонду буде допомагати грегтами і стипендіями українським науковцям і студентам, головню у ділянках української історії, літератури і культури.

Створення цього Меморіального фонду збігається з 20-ою річницею невіясної смерті редактора Михайла Сосновського у Джерсі Сіті 1975 р. (Див. "Нові Дні", липень 1995 р. — Ред.).

Оксана Сосновська залишила також 20 тис. дол. для Суспільної Служби Українців Канади на Стипендійний фонд для українських дітей у Бразилії, а в останніх роках свого життя пожертвувала понад 10 тис. дол. Отцям Студитам на їхню працю в Канаді та Україні. ■

Мар'ян ДАЛЬНИЙ

"ВІД ІДЕЙ БАГРЯНОГО ДО ДЕМОКРАТИЧНОЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СУЧАСНОСТІ..."

Під таким оптимістичним гаслом—підзаголовком була прочитана ретроспективна доповідь дотеперішнього голови Української Демократично-Республіканської Партії проф. Михайла Воскобійника в неділю, 2-го липня 1995 року на одинадцятому ювілейному з'їзді цієї партії в канадському Лондоні. З'їзд попередило вшанування 50-ліття неофіційного органу партії, газети "Українські вісті", що відбулось напередодні, в суботу, 1-го липня у цій же найкращій українській відпочинковій оселі в Канаді.

Що можна і треба сказати про ці дві важливі з багатьох причин ювілейні "імпрези"? Передусім, поскільки канадський Лондон віддалений від більшості українських осередків (таких, як Торонто, Гамільтон, Бофало, Рочестер, Клівленд, Детройт) на сотні кілометрів, то масової участі прихильників "УВ"—УДРП організатори хіба не чекали. Тим більше, що ніхто у згаданих містах не подбав про замовлення автобусів на оселю, куди тим часом немає нормального доїзду. Тож не дивно, що церемонія відзначення найстаршого українського політичного часопису розпочалась традиційним обідом—бенкетом о годині 2-ій у майже напівпорожній великій залі оселі "Україна".

Голова видавництва д-р Анатолій Лисий з Міннеаполісу, привітавши гостей, зокрема гостей з України, представив співзасновників і присутніх редакторів "УВ" д-ра Михайла Воскобійника з Фльориди, Андрія Глиніна з Німеччини, Петра Майсюру і Сергія Козака з Детройту та закликав ушанувати пам'ять покійних редакторів — Івана Багряного, Юрія Дивнича—Лавріненка, Андрія Ромашка—Кубрика, Віталія Бендера і Михайла Смика. Він і пригадав головні віхи в непростому існуванні цієї виняткової газети за останні 50 років.

З України особисто вітали ювілей "Українських вістей" голова Демократичної Партії і депутат Верховної Ради наш золотоуст Володимир Яворівський, віцепрезидент української національної телекомпанії Віктор Набруско і дослідник життя та творчості Івана Багряного письменник Олександр Шугай. Вони не щадили заслужених похвал "Українським вістям" та політичній партії, яка їх створила і за ними стоїть. Гарно говорили й інші, на жаль, ніхто чомусь не згадав на цьому святі партії "політичного активу українського трудового народу" про справжніх трудівників, які майже безплатно робили всю "чорнову" друкарську й кольпортерську роботу в найтяжчі і небезпечні повоєнні роки. Чому ж це так? — жалівся один з них, огірчений Вячеслав Лобач. Невже УДРП за 50 років аж настільки "обуржуазилась", що геть забула про "трудова народ"? Щось схоже на це, коли пригадати, що за головним столом під час бенкету часто мінялись фляшки з вином, тоді як на столах "трудова народу"

склянки простояли порожні від початку аж до самого кінця. Не наповнили їх навіть водою, щоб запити побратимство чи тост! Хоч я пояснюю ці дрібні "недотягнення" просто браком досвіду організаторів у "бенкетових справах". Бо надто рідко відбувались в цьому середовищі подібні святкування й бенкетування. Такі помилки можна легко виправити при нагоді майбутнього відзначення ювілею, якщо в "УВ"—УДРП є ще майбутнє взагалі...

У мистецькій частині ювілейних святкувань виступали керівник програми і мистець художнього слова Ростислав Василенко, солістка Лариса Стільмашенко в супроводі піаністки Наталі Чернової (обидві з Харкова), баритон Богдан Гринишин, бандурист—віртуоз Віктор Мішалов і Петро Марцинів та танцюристи ансамблю "Веснянка" під керівництвом незаступного Миколи Балдецького. Мистецька програма була добра, але через надто довгі пообідні промови затягнулася, тим більше, коли врахувати, що дехто з сеньйорів чекав ще й на загальні танці... Гріх мучити молодих виконавців кількогодинним чеканням, а тоді ще й нарікати на брак зацікавлення молоді. На мою думку, при подібних нагодах краще починати мистецьку частину зразу після відкриття і важливіших привітань, а вже тоді хай гості бенкетують, виговоряться і розважаються досхочу.

Згадаємо для історії, що письмові привітання святкуванням надійшли від почесного голови УДРП д-ра Василя Гришка, від першого генерального секретаря УДРП проф. Григорія Костюка, від голови Української Всесвітньої Координаційної Ради Івана Драча, від виконавчого директора Ради Михайла Слабошпицького, від ОУНЗ, щоденника "Свобода", донецького "Східного часопису" та чернігівської "Громади". Немає сумніву, що привітання прийшли б і від багатьох інших українських часописів та установ, не виключаючи й тих, чий прихильники, за наказом згори, били колись вікна редакторам "УВ", побивали їх кольпортерів і палили газети на кострищах у таборах ДП, якщо б організатори ювілею послали їхнім нинішнім керівникам окремі запрошення. Бо ж українці за 50 років хіба таки чогось навчились... Хоч судячи з подій, що сталися під час похорону патріарха Володимира — насуваються сумніви.

Наступного ранку в меншій залі оселі розпочався ювілейний з'їзд УДРП. Щиро кажучи, я їхав на той з'їзд з твердим переконанням, що підтопані делегати—ветерани одностайно вирішать, з почуттям добре виконаного обов'язку, припинити далі існування партії і замість неї створять ширшу суспільно—громадську організацію для розбудови Фондації Івана Багряного, для належного забезпечення "Українських вістей" і врешті—решт для активізації і відповідної діяльності

їхніх дітей, онуків і правнуків, яким суджено жити і вмирати не у вільній Україні, а таки в діаспорі.

Якщо УДРП, як політична партія, непотрібна сьогодні в Україні, бо там створилось уже кілька подібних партій, то тим менше вона потрібна тут. Утримувати нині закордоном окремі українські політичні партії — це анахронізм і дивогляд. Якщо Україна справді захоче бути незалежною могутньою і добробутною державою, то з своїми величезними людськими, природними й індустриальними ресурсами вона нею стане й без нашої пропаганди і скромної допомоги. Але якщо переможуть там не ті кадри, які намагаються вести Україну шляхом цивілізованої демократичної конституційності і правопорядку, а ті, які за ширмою гарних слів мріють про "Союз" і повернення тоталітаризму, які її саботують, руйнують і розкрадають на мільярди доларів, то ніяка наша допомога цим разом не допоможе, навіть якщо пошлемо туди наші останні сорочки. Бо ми там безправні і безголосі. Власніми ми там вважаємо не українцями, а чужинцями. Щоб вижити і зберегти рештки української духовності поза Україною, мусимо відповідно реорганізуватись, поповнити свої проріджені лави молодшими і розумно діяти. Значна допомога рідним і величезні видатки на подорожі в Україну — це й все, чим ми ще зможемо там допомогти.

На жаль, тридцять делегатів навіть не заторкнули цих болючих проблем. Мабуть, під впливом дечий "козацької" красномовності, вони просто вишірили "померти членами" екстериторіяльної УДРП, з перестарілим статутом, програмою і неясними завданнями. І не робити нічого. Вони вибрали зменшений Секретаріят на чолі з певтомієм Олексієм Коновалом, заступником М. Дальним і з керівниками окремих відділів — д-ром А. Лисим, д-ром Ю. Криволапом, Ф. Гайовим, В. Олійником і Ол. Скопом—Куленком. На їхні плечі скинули велику відповідальність за наше майбутнє.

Щастя вам Боже, колишні друзі—одумівці, вирішити, що робити з цим "фантомом". ■

Новий Секретаріят УДРП. Сидять зліва: секретар В. Олійник, голова Демпартії України (зість) В. Яворівський, голова фундації Ів. Багряного і В-ва "УВ" д-р А. Лисий, редактор "НД" М. Дальний, голова Секретаріату УДРП О. Коновал, поч. член Секретаріату д-р М. Воскобійник, скарбник Ф. Гайовий. Стоять: голова КК В. Косого, кер. преси О. Скоп, член КК П. Коновал і поч. член П. Майсюра. (Бракує д-ра В. Гришка і д-ра Ю. Криволапа.)

NON STOP

ЛОТ
пропонує одне
безпосереднє сполучення
Монреаль — Варшава. Відліт
з Мірабеля кожної п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Львова, Києва і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: (514) 844-2674
в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

САМЧУКІВСЬКИЙ МУЗЕЙ У ДЕРМАНІ

20-го лютого цього року минуло 90 років від дня народження Уласа Самчука (1905—1987) — видатного українського письменника, редактора газети "Волинь" в роках 1941—1942.

Біографія цього великого українського письменника склалася так, що майже все своє творче життя провів за межами України. До того ж його геніяльні твори про наш край ("Волинь", "Марія" та інші) були в Україні заборонені і широкому читачеві невідомі. І от 12 лютого перший самчуківський музей у нашій Рівненській області відкрито в рідному селі великого письменника — Дермані. До Дермані прибули численні делегації з багатьох районів області, з Рівного, з Києва. Був проведений урочистий мітинг, де особливо тепло вітали виступ Самчукового родича Олександра Самчука і видавця Самчукових творів київського професора Степана Мінчука.

Після мітингу відбулася релігійна відправа освячення музею та меморіальної дошки. Радісне свято закінчилось великим концертом та демонструванням документально-публіцистичного фільму "Здобути або не бути" (про УПА). Музей освячено, відкрито, він прийняв перших відвідувачів і надалі, певно, плідно працюватиме в сфері національного відродження. Таким чином Улас Самчук аж після своєї смерті, але духовно живий повернувся в село свого дитинства.

Той, хто перший відкрив світові правду про голодомор 1932—1933 років, той, хто прославив Волинь і Україну, житиме у віках.

Світлана НАУМЕЦЬ

У ПОШУКАХ ГАРМОНІЇ

Які асоціації викликають у вас слова Аргентина, Бразилія? Ну, звісно, щось на зразок танго, румба, карнавал, золоті пляжі і Ріо, Ріо-де-Жанейро. Як іноді хочеться покинути нашу сльотаву європейську осінь, континентальну холоднечу многосніжної зими й переміститися, бодай у мріях, туди, де сонце, туди, де море й вічне свято життя.

А чом би й ні? Наш співвітчизник Андрій Шаган робить це доволі часто. Правда, не у мріях, а наяву. І не свято життя його спокушає, а ділові справи, бізнес. Нещодавно він повернувся із Південної Америки, й перше запитання до нього пов'язане із цією поїздкою:

— Андрію Петровичу, скажіть, будь ласка, що ви винесли з цієї поїздки, які враження? Що побачили там, в Аргентині, і тут, в Україні, і як усе це можна порівняти й зіставити?

— Річ у тім, що на прикладі моєї долі, мабуть, можна проілюструвати українсько-аргентинські зв'язки. Аргентина — країна мого дитинства. Там я народився, там моє коріння, там досі живуть мої родичі, мої брати й сестри. Ми належимо до старої еміграції: мій дідусь уперше поїхав до Аргентини у 1912 році. Згодом мене малого привезли в Україну, і тут я виріс. Справді, я маю можливість порівнювати. Але це не стосується дитинства та юності. Поштоухом до зіставлень і протиставлень стало заняття бізнесом. П'ять років тому, вже у зрілому віці, я поставив собі за мету: мій бізнес має допомогти Україні інтегруватися у світову економіку. Можливості для співпраці є дуже великі. І особисті зв'язки відіграють не останню роль.

У недавній поїздки до Аргентини мене цікавило, як працює торговельне представництво при українському посольстві. Ці наші інституції на латино-американському континенті ще дуже молоді: посольству — два роки, представництву — три місяці. Тим часом, коли відбувається реінтеграція, перерозподіл як впливів капіталу, так і руху робочої сили, Аргентина і Латинська Америка мали б відігравати для України важливу роль. Ті товари, що їх виробляє Україна, і ті технології, що їх вона має, вже тепер користуються великим попитом у Південній Америці. Наша присутність на цьому ринку як товаровиробників і носіїв високих технологій була б дуже доречною. Але все гальмується тим, що ми не маємо належного рівня менеджменту, організації.

Ось приклад. В Аргентині проходив конкурс на використання драгів — спеціалізованих суден для поглиблення портів. Його виграли бельгійці. А могли б наші — представники концерну "Бласко". І ті два наших судна, які стояли там, гордо розвернулися і взяли курс невідомо куди, хоча невдача в конкурсі зовсім не означала остаточної поразки: бельгійці самі запропонували оренду тим нашим кораблям. І була б у них виручка у валюті. Однак — не вийшло. У бізнесі не можна діяти за принципом: усе або нічого.

Усі наші біди, промахи і стратегічні прорахунки я б окреслив такою формулою: нам сказали будувати в

Україні капіталізм, але не навчили, як саме його будувати.

— Андрію Петровичу, а що б ви могли сказати стосовно України? Що є тут особливо несприятливим для бізнесу? Які підводні і не лише підводні камені?

— Це дуже складне і серйозне питання. Постараюся стисло висловити лише свою думку з цього приводу. Колись існував Совет-

ський Союз. Це була величезна могутня імперія, яка мала великий вплив у всьому світі, свої ринки, рух капіталів, робочої сили. Советський Союз канув у Лету. Усе це було загублено. Левову частку, ясна річ, перехопила Росія. Щось, але дуже мало дісталось Україні. На мій погляд, західні метрополії зовсім не зацікавлені, щоб у них з'явилися конкуренти, щоб ці впливи було відновлено. Україну, як і Росію, та інші країни, що утворилися на уламках колишньої імперії, на Заході зовсім ніхто не чекає. Їм вигідно ще досить довгий час тримати нас на тому рівні, на якому ми є.

Повернімося знову до прикладу Латинської Америки. Ось Аргентину візьмемо як певний зразок. За останні 20 років у її економіку було інвестовано близько 120 мільярдів доларів. Це справжня капіталістична держава з усіма атрибутами: законодавством, ринковою психологією, економічним мисленням. Річ у тім, що Аргентина провела повну приватизацію. Не таку, як у нас, покалічену: то роблять, то не роблять, то бояться випустити з рук важелі впливу, контролю державного, — не дай Боже прийдуть якісь дядечки, іноземні капітали, доведеться потіснитися, а то й усе відберуть.

Якщо ми зараз не звернемо увагу на підготовку молодого покоління, тих менеджерів, керівників нової формації, котрі мислитимуть не своїми вузько специфічними інтересами, подекуди примітивними, а досить глобально, у світовому суперництві програємо. А воно існувало, існує і завжди існуватиме. Ми ж маємо чітко визначити свої інтереси та пріоритети. Наші фірми, заводи, підприємства повинні самостійно інтегруватися у світову економічну систему.

Ті крихти, які нам перепадають (і які, до речі, ще й розграбовуються чиновниками), і те, що нам обіцяють, не вирішать наших проблем. Захід фактично купує собі цим тимчасовий спокій.

— Андрію Петровичу, скажіть, будь ласка, ваші бізнесові справи пов'язані, очевидно, з перевезення—

Андрій Петрович Шаган

ми? Як ви оцінюєте стан нашого торговельного флоту?

— Україна була, поки що є і могла б бути у майбутньому потужною морською державою — третьою у світі. А що ми маємо зараз? Флот наш повністю пропадає. Візьмімо той самий концерн "Бласко". Він невинуватиме завищує ціни за використання своїх пароплавів до такого ступеня, що їх ніхто не фрахтує, не орендує і таке інше. За суховантажне судно середньої величини вони правлять 4800 доларів на добу. І мотивують це тим, що західні фірми теж послугуються такими цінами. Але повірте на слово — "Бласко" ще дуже далеко до того рівня сервісу, до тих швидкостей, що їх пропонують західні судноплавні компанії. І тому, якби ціни було знижено на 200–300 доларів, наш флот не мав би відбою від вигідних пропозицій. У нашу економіку потекли б мільярди доларів. Але ні. Кораблі стоять. Ані роботи, ані грошей тим, хто б зумів їх використати. Коли ж флота не плаває, вона просто гниє.

Я вважаю, це злочинна діяльність нашого керівництва середнього рівня, котре було сформоване в період комуністичної диктатури. Саме воно і веде нашу державу до повного економічного краху.

— Дякую, Андрію Петровичу, я зрозумів. На ваш погляд, ані західні країни, ані наша номенклатура абсолютно не зацікавлені у процвітаючій Україні. А тепер спробуймо повернутися до проблем вашої фірми. Її назва "УКАР". Як вона розшифровується? Якими справами займається "УКАР"?

— "УКАР" означає "Україна — Аргентина". Це спільне підприємство. Ми займалися дуже багато кавою, цього року програму, на жаль, довелося повністю згорнути. На світовому ринку кава подорожчала у чотири (а то й більше) рази. Торгувати цим товаром, надто в умовах нашої економіки, стало дуже важко і не вигідно.

Тепер діяльність фірми спрямована на те, щоб вести наші підприємства на латиноамериканський континент. Там є велика потреба у рефрижераторах, риболовецьких суднах. Однак чим завершаться переговори, сказати важко. На внутрішньому ринку, в Україні, я займаюся страховим бізнесом. Для нього також не найсприятливіші часи. Окремі види страхування є ризикованими для того, хто ним займається, і просто — на просто збитковими.

— Андрію Петровичу, ваша оцінка діяльності керівників середньої ланки уже прозвучала. Керівники вищої сфери ніби намагаються щось робити для покращення становища. Є в нас за кордоном і дипломатичні представництва, які мали б займатися цими справами. Є в нас і громадські організації, зокрема товариство "Україна", які б могли, в ідеалі, допомагати цьому. Словом, який ви бачите шлях, щоб бодай цей спадок, що дістався нам від Радянського Союзу в усіченому вигляді (багато чого ми втратили і, мабуть, уже безповоротно), довести, як-то кажуть, до розуму? Ні, й вивести Україну коли

не у процвітаючі, то принаймні у країни зі здоровою економікою.

— Я вважаю, що зараз до влади повинно прийти нове покоління, молоде покоління, із зовсім іншим мисленням. Зі старим цим багажем, повірте, ми далеко не заїдемо. Ми повинні звільнитися від тих, що не дбають за державу, не піклуються про її незалежність.

Стосовно громадських організацій, які створюються зараз дуже інтенсивно. Я вважаю, що їхня роль може бути дуже великою, але лише за державної підтримки, за умови надання дотації. Громадські організації, зв'язки обов'язково потрібні. Наведу знову — такий приклад Радянського Союзу — не тому, що він мені аж так подобається (Союз, а не приклад), а тому, що тоді з цим усе було гаразд. Держава робила дуже велику ставку на громадські організації, об'єднання. Вони часто виїздили за кордон, вивозили різні концертні трупи, бібліотеки, і таке інше, налагоджували контакти. У результаті — люди краще розуміли одне одного.

Про дипломатичні представництва можу говорити лише на прикладі Латинської Америки. На всю Латинську Америку українське посольство є тільки одне — в Аргентині. А їх би мало бути принаймні п'ять. У Бразилії, Чилі, Уругваї, Парагваї на додаток цього одного — єдиного посольства повинні бути не лише нові амбасади нової держави Україна, а й торговельні представництва. Інакше доходить до казусів, курйозів і навіть абсурду. Уявіть собі таку ситуацію. У російському посольстві в Аргентині працює 64 особи, в нашому українському — п'ятеро і лише один торгпред. Торговельне представництво Росії в Буенос-Айресі — величезний розкішний будинок. Чим же торгує Росія? Нашими українськими товарами!

— Скажіть відверто, в Аргентині підозрівають, що існує така країна — Україна? Бо в мене вже починають закрадатися сумніви щодо цього. Звісно, я жартую.

— Не лише підозрівають, а й знають. В Аргентині є доволі велика українська діаспора — 350 тисяч. І вона досить багато зробила для пропаганди України серед країн Латинської Америки. Але, на жаль, наше вище керівництво не дуже трубується, аби Україну знали на цьому континенті.

— Перейдемо, коли дозволите, до питань приватного характеру. Світ ваших захоплень. Який він? Колись ви займалися музикою, настроювали та реставрували музичні інструменти. Чи не так?

— Маєте рацію. Але я цим уже давно не займаюся. Хоча, взагалі, це моя колишня професія. Я музичний майстер і працював у реставраційній майстерні. Тепер уся музика полягає в тому, що мій син слухає магнітозаписи.

— І все-таки. Заняття музикою якимось чином допомагає заняттю бізнесом, бодай опосередковано? Як відбився цей період на подальшому вашому житті? Він вам допомагає чи заважає?

— Безперечно, не заважає. Адже заняття музикою виховують характер і формують ставлення до праці.

У професії реставратора не може бути халтури, робити все треба дуже послідовно й дуже чесно стосовно самого себе і тієї роботи, яку виконуєш. Це я переніс і безпосередньо на бізнесову діяльність. Виконувати свою роботу чесно і послідовно — це взагалі в характері українців. Ми з однаковим успіхом можемо займатися і музикою, і бізнесом. Можемо бути і маємо бути кращими бізнесменами у світі. Музика і бізнес — то є гармонія. Без дисонансів.

— Дякую. Тобто ми з вами спільними зусиллями розвіяли міф про неспроможність українців, про їхню нездатність до бізнесу.

Успіхів вам і всім нам на цьому шляху! І там — під сузір'ям Південного Хреста, і тут — під Великим Возом, і в Західній півкулі, і у Східній.

Інтерв'ю взяв Ігор МАЦКЕВИЧ,
власкор "ВЗУ" на Харківську область

"ПОЛІТИКА НЕ НАША СПРАВА..."

0,8% української молоді проявляє постійний інтерес до політики, 55% — "вона дратує" і 19% — політикою не цікавляться взагалі.

Про це свідчать результати двох соціологічних опитувань, які було проведено Науково-практичним центром політичної психології Академії педагогічних наук України та Українським Національно-демократичним інститутом (НДІ) проблем молоді.

Серед інших політичних організацій у молоді України найбільшу довіру опитаних викликає Партія зелених (23%).

Серед політичних діячів України найпопулярніший голова Народного Руху В'ячеслав Чорновіл (98% опитаних).

На реформаторських позиціях стоять молоді інженерно-технічні працівники і службовці з вищою освітою, а робітнича молодь і люди без освіти виступають проти всіх нововведень. ■

УКРАЇНА ГОТОВА НАДАТИ СВОЇ ПОЛІГОНИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МИРОТВОРЧИХ СИЛ ІНШИМ ДЕРЖАВАМ

Міністерство оборони "було б не проти", аби на базі Яворівського полігону було створено міжнародний полігон з підготовки миротворчих сил, заявив в інтерв'ю кореспондентові агентства "Інтерфакс — Україна" перший заступник міністра оборони України, генерал-полковник Іван Біжан.

За його словами, "Україна могла б забезпечити навчання миротворчих підрозділів у себе як на Яворівському полігоні, так і на полігоні в Широкому Лані (Одеська область)". ■

"УКРАЇНСЬКО-ЖИДІВСЬКІ ДІЯЛОГИ"

Товариство Українсько-єврейської Співпраці і Американська асоціація євреїв-вихідців із СССР плянують спільно провести при кінці 1995 року (правдоподібно у місяці листопаді) наукову конференцію п. з. "Українсько-жидівські діалоги".

Такі конференції проводилися ще за часів УНР, а тепер в 1991 році в Україні, а в 1993 році у Єрусалимі. В них брали участь відомі науковці з багатьох країн світу.

За 1000 років перебування євреїв в Україні стосунки поміж українцями і ними, які нераз ставили ці два народи по різних сторонах барикад, дають можливість розглядати їх в різних аспектах. Досі реакція обох народів на взаємну нелояльність не піднімалася вище рівня соціальних рефлексів, а стереотипи є сьогодні політично шкідливими як для незалежної України та Ізраїля, так і для багатьох українських та єврейських громад розкинутих по світі, особливо на терені США і Канади, де ці громади найбільші. Саме тут стереотипи найбільше загострені та несправедливі. Одною з перших ластівок у поборенні цієї несправедливості було вишанування відомого діяча єврейської громади рабина Дейвида Н. Лінколна, що відбулося в Нью Йорку 10-го травня.

Тепер черговим кроком повинна бути плянована конференція, яка має за мету перегорнути заборонені сторінки минулого і дати можливість висловити свої думки сучасним науковцям, політикам, письменникам і всім, що зацікавлені проблемою.

Плянується провести працю конференції у трьох напрямках: історично-філософському, суспільно-політичному і культурно-мистецькому. Отож можуть бути на конференцію винесені дуже численні та різні теми, що торкаються повищих питань. Проситься отже надсилати свої пропозиції і зауваження щодо конференції до Олександра Бураковського, який працює за дорученням комітету для проведення коференції.

У справах конференції слід звертатися на адресу:

O. Burakowskyj
45 East 33rd Street, Suite B
New York, N. Y. 10016 U.S.A.

або

379 Bradley Avenue, #C
Staten Island, N. J. 10314 U.S.A.

BABY POINT LOUNGE 343 Jane St., Toronto tel. 767-2623

ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗІЇ

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!

"УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА"

У видавництві "Світ" при Львівському державному університеті видано навчальний посібник "Українська культура: історія і сучасність" (за редакцією доцента, кандидата філософських наук С. О. Черепанової)*. Посібник підготовлений творчим авторським колективом провідних викладачів Дрогобицького педагогічного інституту, Київського, Львівського, Прикарпатського університетів та Львівської академії мистецтв. Навчальний посібник написаний на вимогу освітянської практики і часу. Цілком закономірно, що вивчення національної культури, духовних витоків українського народу потребує наукового, історичного, теоретичного й методологічного забезпечення. На нашу думку, вказаний посібник є першою цікавою спробою цілісного розгляду української культури в європейському і світовому контексті на рівні синтези наукових знань. Посібник має чітку структуру. Одним з провідних концептуальних положень посібника є положення про самобутність української національної культури.

Це положення теоретично обґрунтовується у першому розділі, де розглядаються основні напрями розвитку духовної культури. Автори науково доводять, що процес формування самобутньої української культури має об'єктивні історичні корені, відповідний зміст і форми вияву. Процес національного культуротворення відбувається на засадах народної педагогіки, християнської моралі, освіти, філософії, права, гуманістичних ідеалів добра, совісті, милосердя. Штучний, вимушений відхід від загальнолюдських духовних цінностей обернувся величезними втратами не тільки для українського народу ("душа зруйнована як Троя" — Ліна Костенко), а й усього людства. Особливо актуальними є вміщені у посібнику міжнародні правові документи (додаток до розділу "Право"), що засвідчують якісні зміни у міждержавних стосунках, а саме: "Загальна Деклярація прав людини" (1948), "Паризька Хартія для нової Європи" (1990), "Деклярація про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин" (1992).

Автори обстоюють думку, що державність, культура та освіта є найважливішими пріоритетами суспільного розвитку. Культура передбачає свободу і в свою чергу розвиває й утверджує у часі духовну сутність народу. І хоча мова йде про Україну, читач відчуває, що національні культурні надбання стали органічною складовою частиною загальнолюдської культури і мають непересічне значення для майбутнього нації і людства.

Ознайомлення з посібником допомагає повніше усвідомити друге концептуальне положення авторського колективу: не можна відокремлюватися від світової культури. Лише діалог, творча взаємодія різних культур стають необхідним підґрунтям розвитку національної духовності. Найголовніше призначення світової культури, у тому числі культури національної, — бути виразником ідей гуманізму, виховувати людяність у людині, об'єднувати рівноправні народи.

У контексті загальносвітових художніх традицій автори розглядають історичний розвиток українського мистецтва. Цій проблемі присвячено другий розділ: основні напрями розвитку мистецтва (архітектура, скульптура, живопис, графіка, література, музика, театр). Не лише назвою, а й змістом привертає увагу третій розділ — діалог культур: Україна в міжнародних зв'язках. Тут широко висвітлюються історичні зв'язки української культури з культурами різних країн.

Посібник вирізняється фактологічною насиченістю, логікою викладення матеріалу, ілюстративним оформленням. Особливим здобутком є повернення у практику освіти імен багатьох культурних діячів України, які мають світове визнання (М. Грушевський, І. Огієнко, Лесь Курбас, В. Винниченко, Д. Дяченко, М. Бойчук, О. Богомазов, Г. Нарбут, К. Малевич). Як позитивний момент слід відзначити звертання авторів до творчості мистців української діаспори, серед них — О. Архипенко, В. Барка, І. Багрянний, І. Борщак, М. Башкірцева, Т. Геврик, Я. Гніздовський, С. Гординський, Р. Жук, О. Кошиць, В. Кричевський, М. Левицький, Г. Мазуренко, Є. Маланюк, Л. Молодожанов, В. Курилик, О. Теліга, О. Ольжич (Кандиба), Ю. Соловій, С. Тимошенко, В. Хмелюк, М. Черешньовський.

Зміст посібника, форма викладення матеріалу вимагають від читача певної ерудованості, інтелектуальної підготовки. Разом з тим візнаємо: мова посібника виразна, стисла. Автори намагаються донести до читача багатство культурних надбань українського народу, допомогти краще усвідомити своє місце у національній культурі і світовій цивілізації, зробити свій внесок у творення суверенної Української держави. Цінність посібника становить і укладення хрестоматії. Читач знайомиться з найбільш показовими текстами, що репрезентують українську культуру протягом останнього тисячоліття. Тут представлені найяскравіші фрагменти культурної спадщини, зокрема "Слово про закон і благодать" Іларіона, "Поучення" (уривок) Володимира Мономаха, уривок розділу "Про користь красномовства" з лекційного курсу риторики Феофана Прокоповича. Читач має змогу ознайомитись з цікавими уривками перекладної літератури світового значення. У доборі текстів криється певна концепція історико-культурного процесу в Україні. На жаль, обсяг посібника не дозволяє перед кожним оригінальним текстом помістити більш розширену біографічну довідку про автора. Однак це не знижує пізнавального значення хрестоматії і позитивної оцінки самого посібника, його виховного потенціалу.

Немає сумніву, що поява посібника стане помітною подією у освітянському житті, стане корисною викладачам, учням, студентам, прислужиться справі національно-культурного відродження України.

Г. П. ВАСЯНОВИЧ,
старший науковий співробітник Інституту педагогіки
і психології професійної освіти АПН України,
кандидат філософських наук, доцент

* Українська культура: історія і сучасність: Навчальний посібник. За редакцією Черепанової С. О. — Львів: Світ, 1994. — 456 с. іл.

ПРО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, ГРИГОРІЯНСЬКИЙ КАЛЕНДАР ТА ПОСТ-РАДЯНСЬКІ СЕНСАЦІЇ

День народження Тараса Шевченка — велике свято українського народу. Ніхто цього свята офіційно не за-тверджував, але й заборонити його не змогла жодна влада.

9 березня цього року в Києві, як завжди, було вру-чено нагороди лавреатам Шевченківської премії, відбу-лися святкові вечори у музеях і навчальних закладах та великий урочистий вечір у Національній опері України, де був присутній Президент нашої держави.

А через два тижні — 23 березня — у газеті "Літера-турна Україна" раптом з'явився матеріал із сенсаційним заголовком "Коли ж народився великий Кобзар? Шевченкознавці стверджують, що 9 березня. Чи так це?" Його автор — Петро Овчар — твердить: оскільки за старим стилем Шевченко народився 25 лютого 1814 року, то для того, щоб перевести цю дату на новий стиль, "треба до 3 останніх днів лютого додати 10 днів березня, тобто — 13 днів. І виходить — 10 березня." Далі П. Овчар наводить приклад, що саме за таким підраху-ном жовтневий переворот (за старим стилем — 25 жов-тня) відбувся 7 листопада 1917 року.

А те, що день народження великого Кобзаря досі відзначався 9 березня, автор вважає за непорозуміння: "Мабуть, хтось помилився в підрахунках і 1814 рік ви-знав як високосний..." І підсумовує: "Тож є всі підстави встановити історичну справедливість і святкувати день народження великого генія України 10 березня."

Як повідомляється у наступному числі "Літератур-ної України" (30 березня), в редакції газети почали лу-нати телефонні дзвінки багатьох читачів, у голосах яких вчувалися недовіра й сумнів. Та редакція у відповідь по-дала (в тому ж числі) лише виправлення друкарської помилки, а підрахунки П. Овчара визнала правильними й звернулася до читачів: порахуйте самі — таки вихо-дить 10 березня.

Та не так все просто. Справді, за старим стилем (юліянським календарем) Тарас Шевченко, як свідчить запис у метричній книзі церкви в селі Моринцях, наро-дився 25 лютого 1814 року. Справді, цей рік не був висо-косним, оскільки його номер не ділиться на 4. Але поч-немо з того, що наведений приклад щодо жовтневого перевороту стосується XX століття, а Шевченко наро-дився у столітті XIX-му...

Тут мусимо зробити екскурс в історію. У стародавніх країнах існували календарі недосконалі й незручні (бо роки мали дуже різну кількість днів), які швидко випереджали астрономічний рік. Так, за часів Гая Юлія Цезаря римський календар "пішов уперед" вже на 90 днів — і 1 січня припадало на початок жовтня. Саме через це Юлій Цезар у 46 році до Р. Хр. провів реформу календаря. За новим календарем, який було названо юліянським, хоч розробила його група александрійських астрономів на чолі з Созігеном, роки мали по 365 днів, але до кожного четвертого року, що згодом одержав назву високосного, додавався ще один день. Це робилося для того, щоб уникнути різниці календаря з астро-

номічним роком. Проте і юліянський календар не був досконалим, оскільки сонячний рік триває 365 днів 5 годин 48 хвилин 46 секунд, а Созіген у своїх розрахунках округлив його тривалість до 365 днів 6 годин. Таким чи-ном, кожні 5 років набігала приблизно одна година по-милки, а за 128 років — ціла доба. У XVI столітті по-милка становила вже 10 днів — і весняне рівнодення за-мість 21 березня припадало на 11 березня. Італійський лікар та математик Алоїзій Джилио виробив проєкт чер-гової реформи: оскільки за 400 років набирається при-близно три зайві доби, він запропонував не вважати високосними роки, номери яких діляться на 100, але не діляться на 400 — і таким чином запобігти відставанню від сонячного року. Вже після смерті А. Джилио проєкт було розглянуто і затверджено римським папою Гри-горієм XIII, який наказав після 4 жовтня 1582 року вважати відразу 15 жовтня, а надалі, на відміну від юліянського календаря, не вважати високосними роки 1700, 1800, 1900, 2100 та інші. Цей календар одержав назву григоріанського (або ж нового стилю) — його від-разу прийняли кілька католицьких країн. Остаточно ж на всіх українських землях григоріанський календар за-панував вже у XX столітті — після падіння Російської імперії. До речі, українські церкви східного обряду і нині за традицією користуються календарем юліянським (або ж старим стилем).

Отже, оскільки за новим стилем 1700 рік мав 365 днів, а за старим — 366, то у XVIII столітті різниця між двома календарями становила вже 11 днів. Відповідно, у XIX ст. — 12 днів, а у XX та XXI — 13 днів.

Оскільки Тарас Шевченко народився у XIX столітті, то до дня його народження слід додати не 13 днів, як зробив це Петро Овчар, а дванадцять. І виходить що за новим стилем днем народження поета слід вважати, як і раніше, 9 березня... Отже, для переведення дат XIX століття на новий стиль завжди додаємо 12 днів.

Досконалого календаря не існує. І в григоріансько-му календарі за 3300 років набігає помилка в одну добу. Ще в XI столітті видатний поет та вчений Омар Хайям запропонував календар, в якому помилка могла б набіг-ти лише за 4430 років. А 1864 року директор обсервато-рії у Дерпті Медлер розробив проєкт календаря, який міг би безпомилково діяти протягом 80,000 років!

Та більшість країн світу за звичкою користується хоч і не найточнішим, але для розрахунків таки зруч-нішим за названі вище григоріанським календарем.

Використана література:

- Ермолаєв И. П. Историческая хронология. — Издательство Казанского университета, 1980.
Климишин И. А. Календарь и хронология. — Москва: Наука, 1985.
Тарас Шевченко. Документи і матеріали. — Київ: Держполітвидав УРСР, 1963, с. 3, 103.

КНИЖКА, ЩО ПРИСЛУЖИТЬСЯ УКРАЇНСЬКІЙ МОЛОДІ

Анатоль Юриняк, Літературні жанри малої форми. Інститут Дослідів Волині, ч. 42.

Товариство "Волинь": Вінніпег, 1981, стор. 118.

Перед нами дуже цікава книжка, яку автор вважає першою частиною свого літературознавства. Вона була готова до друку вже на початку шістдесятих років, але через брак коштів появилася тільки що 1981 року в серії Інституту Дослідів Волині, ч. 42, у Видавництві "Волинь" у Вінніпезі під назвою Літературні жанри малої форми. У ній автор тішить себе надією, що з часом книжка прислужиться як посібник українській молоді, яка вивчає українознавство в коледжах і університетах.

Вихід книжки в 1981 році не виправдав сподівань автора. Появилася кілька відгуків, з того, здається, один критичний, а інші — зауваження і побажання, а книжка лежить і нею ніхто не користується.

Тимчасом за своїм обсягом вона потрібна, коли взяти до уваги, що в ній автор обговорив майже усі літературні жанри малої форми. Книжка побудована у формі окремих повнокровних статтей.

Відомо, що літературознавча термінологія досі не усталилась, окремі слова-терміни часто вживаються у різних і навіть протилежних значеннях. Тимчасом у рецензованій книзі автор стисло розкриває значення термінів окремих жанрів, спиняючись насамперед на найбільш вживаних з них. При розкритті змісту термінів іншомовного походження подається тут і їх етимологія.

Термін у значенні літературного жанру має для автора загальне значення, об'єднуючи собою літературну систематику, класифікацію літературних творів за різними типами їх поетичної структури. За способом зображення життя, чи вірніше за формою передачі змісту твору його читачам, літературні твори поділяються на три різні роди: розповідні (епос), лірика й драма. Розповідний твір відтворює зовнішній по відношенню до письменника світ, зображує характери й поведінку персонажів в різних обставинах і є завжди сюжетний. В той час, коли лірика виражає думки й почуття поета, викликані тими чи іншими явищами життя. В ліричних віршах малюються суб'єктивні по формі настрої, які є типовими для багатьох людей даної епохи. У ліриці сюжету майже немає. Драматичні твори користуються засобами діалога і взаєморозкриття персонажів. Вони призначаються для сценічного втілення і можуть сполучати в собі деякі особливості розповіді й лірики. Автор про це не говорить, але в літературній практиці різні роди літературної творчості можуть схрещуватися.

У книзі автор розглядає такі розповідні твори: оповідання, нарис, балада, казка (тут мовиться про літературну казку), байка і притча, гумореска. У галузі лірики він розглядає: інтимну літерку (любовну літерку); літерку особистої долі (ностальгічну поезію, поезію мистецького покликання); громадянську літерку (суспільно-сатиричну літерку, патріотичну літерку, філософську і релігійну літерку, природоспівну літерку та літерку праці).

Тут слід додати, що оповідання, нарис, повість належать до невіршованої розповіді. А поема, балада, байка і притча належать до віршованої. Знову казку і гумореску подибуємо в обох формах: віршованій і невіршованій.

У книжку автор включив ще чотири статті, які він склав у стислій, короткій формі: "Лірика стародавньої Греції", "Поезія стародавнього Риму", "Лірика Середньовіччя в Західній Європі" та "Лірика нової доби" (згадка про найголовніше). А зробив він це тому, що жанр є категорією історичною. Він народжується, відповідаючи суспільним потребам, постійно змінюється: розквітає, відступає, а то й зовсім зникає. Таким чином згадані статті мають для нас велике значення, зокрема для студента.

На загал книжка структурально виглядає добре, але, коли ближче проаналізувати її структуру, то вона не є чітка. Це найкраще можна помітити зі змісту, де всі статті (від 3 до 26) виглядають рівнозначними, а вони в дійсності такими не є. Наприклад "Природоспівна лірика", позначена в тексті номером п'ять, зовсім не показана в змісті. "Лірика праці" немає номера в тексті, а автор називає її "тематичною групою". З уваги на те, що видання задумане як майбутній посібник — класифікація мусить бути чітка, а саме мусить мати чіткий розподіл понять на класи, групи тощо й то залежно від спільних ознак чи властивостей.

Дуже цінним у книзі є ілюстрації для окремих жанрів. Вони, до речі, добре підібрані. При чому автор часто вживає один, два, або й більше прикладів, текст яких поданий повністю.

Гарним додатком до книжки є "Підсумкові завваги", які автор включив після розповідних творів. Тут він охопив усе найцікавіше про цей жанр, а саме: конфліктність, динамічність, суб'єктивну вагу та значущість ("щоб читач міг глибоко перейнятися сюжетною вигадкою "переживати" з персонажами її перипетії").

Книжка сприймається легко, виклад думок ясний. Таким чином рецензований посібник подасть відчутну допомогу вчителям в організації й цікавому проведенні літературних лекцій. Водночас він спрямує студентів на краще розуміння самих літературних творів. Книжку слід перевидавати, розробивши краще її структуру. Загалом книжка Літературні жанри малої форми цікава, потрібна і своєчасна. ■

ВШАНУВАННЯ ЛЕВА У. БИКОВСЬКОГО В КИЄВІ

Міністерство Культури України, Національна Парламентська бібліотека і Комісія з історії науки і техніки при НТШ відзначили 30 травня ц.р. в Києві відомого на еміграції українського книгознавця-бібліографа Лева Устимовича Биковського цікавою книжковою виставкою в Національній парламентській бібліотеці та науковими читаннями, в яких узяли участь 10 доповідачів.

Лев Биковський був близьким співробітником "Нових Днів" та членом багатьох наукових установ на еміграції. Помер у Денвері, Кольорадо, де й похоронений. ■

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ БУКВИ "Г"

Як чуємо, українська мова дає собі дуже добре раду та лунає сьогодні в більшості областей України, як мова розговірна, рідна й милозвучна. На жаль, ці очевидні успіхи української мови серед широкої публіки та, головню, серед молоді України, викликають спонтанну негативну реакцію серед усяких номенклятурно пов'язаних, бюрократичних чинників. Вони є переважно асоційовані з теперішніми культурними, господарсько-самоуправними й державними установами. Ці справи дуже добре ілюструють обставини, що заіснували у зв'язку із "реабілітацією" букви "г".

Десь у VIII ст. перед Христом сформувалася грецька абетка, яка, перейшовши деякі зміни, прийняла 2500 років тому теперішню, клясичну форму. Характеристичною прикметою тої абетки є відсутність букви г (так як ми її сьогодні читаємо), яка була вчасно елімінована. Заступили її "придиhi" у формі свого роду наголосу, які скоро втратили своє звукове значення у вимові. Грецька абетка була основним уліпшенням т. зв. "примітивної абетки", що постала раніше серед семітів та складалася тільки із приголосних.

Так звана "кирилиця" — це азбука, яка була збудована на принципі грецької клясичної абетки (24 звуки), із додатком оригінально 14-ти знаків на звуки, яких у грецькій абетці не було*. Це означало разом 38 букв — але без окремої букви "г" (так як ми сьогодні вимовляємо). Тому за якийсь час після прийняття кирилиці, українці почали шукати способу, щоб наблизити вимову поодиноким буквам кирилиці до звуків розговірної української мови. Десь у XVI ст. прийшов звичай вимовляти грецьку букву гама (оригінальне "г"), так як ми вимовляємо "г" тепер, а на потрібний український звук "г" видумно новий знак, а саме гаму із "носіком догори" — наше сьогоднішнє "г". Довгий час це нікого не турбувало. Український учений Мелетій Смотрицький (1577–1633), уживав г без жодних проблем, як й інші українські автори у XVII й XVIII ст.

Коли ж прийшло до формування модерного українського правопису, почалися труднощі, аж до формальної заборони у т. зв. "Емському Указі" із 1876 р. Це була фактично таємна міра, яка на відміну від інших царських указів, що мали значіння закону, ніколи не була ані проголошена, ані формально відкликана. Це зробив Александр II (також знаний як "цар визволитель") правдоподібно тому, щоб не наражувати себе на міжнародне посміховище. Як колись москалі, так і росіяни XIX століття були на всякі речі, які могли вважатися доказом їх некультурності, дуже вразливі. Певні полегші для вживання окремого українського правопису прийшли (як показалося, тільки тимчасово!) аж у 1905 р., коли російська Академія Наук проголосила самостійність української мови. Остаточну

заборона української мови й окремого правопису впала у 1917 р., Ленін навіть дає українцям аж "дві мови". Але скоро "українізація" кінчається та надходить час систематичного витискання української мови з щоденного життя та з середньої й вищої освіти, разом із періодичними "реформами" українського правопису, почавши від 1930 р.

Вкінці, буква "г" у 1933 р. є цілком елімінована в СРСР! Це є згідно із такою логікою советських мовознавців: як "істинно руский" правопис не передбачує букви "г" (так як її українці вимовляють), так вам, молодшим братам, нема жодної потреби на букву "г"! Ваше "г" є небезпечною, націоналістичною буквою. Ви повинні бути владі вдячні, що вона ту небезпеку вчасно викрила. Від того вам повинно стати "жити краще, жити веселіше". Зрештою, недавно навіть деякі академіки твердили на курсах української мови у США, що "г" — це політична буква, видумана відносно недавно, може під кінець XIX ст. Тому існують певні сумніви щодо давності й походження української букви "г". Автор, однак, нігде не знайшов у літературі якоїсь прецизійної дати першого уживання цієї букви із такою пестрою історією.

Тому варто згадати, що автор знайшов 25 жовтня 1994 р., на старовинному цвинтарі у селі Крилосі коло Галича, де є багато історичних пам'яток, при свідках, досить сильно піднищену віком камінну таблицю. На ній був напис про подію, без значіння для нашої дискусії, що це мало місце "за короля польского (так!) Зигмунта Августа" (помер 1572 р.), і "рік Божий АФАО" грецькими буквами, які мають слідує числове значіння: 1000/500/1/70, що слід прочитати як 1571. Саме слово "Зигмунт" було дуже виразно виписане через "г" з носиком догори, тобто сьогоднішнє наше "г", тоді як "Август", через "г" — без носика. Давність напису потверджує також добре відома дата смерті польського короля Зигмунта Августа. Це означає, що буква "г" сьогодні має за собою примаїні 424 роки, і не є, цілком певно, жодною неповні передуманою, недавною видумкою українських "буржуазних націоналістів".

Тут слід згадати, що конструкція чи "винахід" нових букв може бути трактоване як цілком нормальне явище, коли до того зайдуть відповідні умовини. Так було з початком латинської абетки (що постала із адаптації абетки грецької), де поодинокі букви додавалися, як того стало потрібно. Наприклад, аж у XIII ст. виробилося зрізничкування між буквами v і u, букву w додалося щойно у XV ст., а ж почали вживати із початком XVII ст., пізніше як українці прийняли їхнє "г". Тому нема чого встидатися вище згаданого, синтетичної креації нової букви "г", тоді коли до того зайшла потреба в українській мові. Відомо, що у XIX ст. також уживано, як альтернативу замість г, комбінацію "кг" (наприклад, у повісті "Люборацькі" А. Свидницького), але це не прийнялося: писано "кгвалт" замість "гвалт". У новогрецькій мові, буква "г" вимовляється тепер так, як по українськи. Для чужих слів, де звук "г" не можна заступити, греки прийняли комбінацію "гк" (гама-

капа), бо не хотіли змінити своєї клясичної абетки. Це є цілком зрозуміле, бо вона має 2500-літню традицію, і є найстаршою знаною правдивою абеткою, яка дала початок абетці латинській і кирилиці, між іншим.

Із другої сторони, греки не хотіли калічити своєї мови браком потрібного звука, так як це зробили українці в роках 1933–1994, коли "г" врешті (частинно) регабілітовано, як появився новий "Український Правопис"**. Правда, українці елімінували своє "г" під дуже сильним "старшобратним" тиском. У новому правописі регабілітація є однаке тільки частинною, переведена без переконання щодо потреб української мови сьогодні як правдивої розговорної й урядової. Допускає він ще велике число "гегання" у вимові чужомовних слів та навіть власних імен. Виглядає, що "г" далі сидить у горлі таким академікам, як (голова правописної комісії) В. М. Русанівський. Лінгвіцид, замаскований боротьбою із "українським націоналізмом", під плащиком старшобратньої опіки, накиданий століттями малокультурними московськими псевдокультурносцями, не можна відкинути одним махом. Треба зрозуміти, що тут грають головну роль на елементи мовознавства, висліди логічного розважання, а патологічні (як казав Достоевський, "бісівські") комбінації, побудовані на заздрості, нетерпимості і фактичному почуванні власної московської маловартості перед історією.

Я. Рудницький подає у своїй розвідці*** деякі факти про значіння букви "г" в українській мові, і знаходить близько 1000 слів що починаються на ту букву. Вже з того видно, що ця буква не є маловажна. Але скажимо, що вона ще може виступає тільки 500 разів, у середині слова. Українська англomовна енциклопедія**** подає, що українська мова має 150,000 слів. Це означає, що елімінація букви "г" веде до неправильного писання й ужитку аж 1% всіх українських слів! Або, кожне соте слово буде написане неправильно. Процент неправильно написаних слів сильно зростає в мові науковій чи технічній, де звичайно є більше слів із "г".

Але це не перешкоджає авторам "Українського Правопису" рекомендувати писання таких дивоглядів як Гегель, Гарібальді, Гданськ, Гете, і т. д., вже не кажучи про такого "родзинка" як Хемінгуей. Цей останній вислів, який нераз уже був предметом жартів у діяспорі, є поданий як приклад правильного писання англійських слів, разом із "хобі" і "хокей". Видно, що навіть ще тепер, деякі українські академіки не мають почуття гумору. Тому треба з радістю привітати факт, що сформувалася нова правописна комісія, що має вийти із своїми рекомендаціями у 1996 році; члени комісії не покажуться знову, за словами Т. Шевченка, "московською блекотою, чорнилом політи", на що ми, українці, маємо право тепер надіятися. А буде це вже сьома зміна українського правопису, рахуючи від 1930 року!

Кінчаючи, автор хоче підкреслити факт, що в минулому також траплялося багато росіян, які ставилися до української мови й України позитивно. Відомим є сказання В. Маяковського, в часах "українізації": "Ти, москаль, на Україну зубів не скаль!" Маємо

надію, що тепер знайдеться ще більше провідних осіб у теперішній Російській Федерації, академіків, письменників і поетів, які поставляться до українців прихильніше в цих так прикрих, але на жаль, правдивих, віками занедбуваних справах. Одним словом, тепер українці сподіваються правдивого, підпертого фактами, признання існування окремої української мови, без жодної залежності від російської.

* М. Ф. Станівський, "Старо-Слов'янська Мова", Вид. Львівського Унів., Львів, 1964.

** Нац. Акад. Наук України, Український Правопис, 4-те вид., Наукова Думка, Київ 1994.

*** J. B. Rudnyckyj, "Soviet Linguicidal Policy and Practice", Russian Empire Some Aspects of Tsarist and Soviet Colonial Practices, ed. by M. S. Pap, J. Carol Univ. and Ukr. Hist. Association, Cleveland, Ohio, 1985.

**** Ukrainian Encyclopedia, ed. by V. Kubijovyc and D. Husar-Struk, Univ. of Toronto Press, Toronto, Ontario, Canada, 1984-1993.

На жаль, репродукція світлини із Зигмунтом Августом вийшла невиразна, тому її не подаємо. — Ред.

ПОЕМИ І АФОРИЗМИ ВОЛОДИМИРА БАРАБАША

Творчість канадського поета Володимира Барабаша появлялася на сторінках англomовної преси в Канаді і США по другій світовій війні дуже часто. Були це передусім ліричні поеми, присвячені суспільним процесам та проблемам філософії, релігії, метафізики, етики, мистецтва. Багато поезій присвятив поет українському побуту в Канаді, його традиціям, мистецтву, історії суспільним діячам, писав переважно англійською мовою.

Залишена поетом невелика сума на книжковий фонд причинилася до того, що краща творчість поета появилася друком, накладом Інституту-Заповідника Маркіяна Шашкевича. Цього довершили двоє звелічників поета Оленка Л. Негрич та Михайло Г. Марунчак.

Книга друкована на доброму книжковому папері, в твердій оправі, з портретом автора та сторінкою каліграфічного розпису поета, яким він прикрашував свої твори, висилаючи до друку до журналів або даруючи їх своїм друзям та приятелям. Книга враз з поштовою оплатою коштує 29.50 дол. (471 стор.). Замовляти в книгарнях або в Інституті-Заповіднику Маркіяна Шашкевича.

Прихід з розпродажі видання буде використаний на сплатення повних коштів за друк та на побудову пам'ятника поетові, який спочиває на цвинтарі в місцевості "Соч".

На друк книги виконавці заповіту отримали від адвоката спадку 11,306.86 дол. Кошти друку книги виноситимуть понад 14,000 дол. Поштові оплати висилки 3.20 дол. в Канаді, а поза Канадою — 6 дол. Просимо, допоможіть сплатити ці зобов'язання. Кінцевий звіт для Родини й громади буде поданий до публічного відома в пресі. Адресуйте до на:

MARKIAN SHASHKEVYCH CENTRE
418 ABERDEEN AVENUE
WINNIPEG, MANITOBA, CANADA R2W 1V7

ПОМЕР ПАТРІАРХ УПЦ ВОЛОДИМИР

З досі невияснених причин, 14-го липня 1995 р. несподівано помер на 70-му році життя патріарх Української Православної Церкви Володимир, в мирі Василь Романюк. Величавий похорон мав відбутися в патріяршому соборі св. Володимира в Києві. Не знаємо, хто чи що довело до раптової зміни цього рішення Синоду УПЦ й до бажання похоронити Патріярха на території Державного історичного заповідника св. Софії на що — слушно чи неслухно — не давав згоди український уряд. На цьому тлі дійшло до вже відомих скандальних кривавих подій, які скомпроментували провід нашої Церкви, найвищих чиновників українського уряду і всю Україну в очах цивілізованого світу. Про цей прикрий інцидент широко коментували й коментують масові медії, але ми краще стримаємось від коментарів до рішення Верховного Суду України.

Покійний патріарх, який довгі роки був звичайним священиком з Івано-Франківщини, багато зробив для відродження незалежної Української Православної Церкви, за що був двічі заарештований колоніальною комуністичною владою (засуджений разом на 37 років позбавлення волі). Швидкий ріст о. Василя Романюка в ієрархії відновленої Української Православної Церкви розпочався в 1990 році, після його повернення з екзилу в Канаді.

ПОМЕР ПИСЬМЕННИК ОЛЕСЬ ГОНЧАР

Також у п'ятницю, 14-го липня помер у Києві на 76-му році життя визначний український письменник, довголітній голова Спілки Письменників України в 60-ті роки, *Олесь Терентійович Гончар*. Він автор багатьох повістей, оповідань, есеїв і статей за які отримав декілька державних премій. Проте, найбільшим його осягом треба вважати те, що своїм авторитетом і розумною поставою не допустив до розколу й взаємообвинувачень у Спілці письменників, поставивши її в авангарді боротьби за українську незалежність.

Похоронений на Байковому цвинтарі в присутності багатьох шанувальників, на чолі з президентом України Леонідом Кучмою й членами Верховної Ради і Кабінету Міністрів.

Бл. п. ГАЛИНА МАЗЕПА

У вівторок, 27-го червня 1995 року, померла в Каракасі, Венесуела, на 85-му році життя видатна українська малярка-графік *Галина Мазепа-Коваль*. Покійна була єдиною дочкою визначного українського політичного діяча з Січеславщини, колишнього голови Ради Міністрів Української Народної Республіки Ісаака Мазепа. За її численні мистецькі твори, переважно з українською тематикою, була нагороджена президентом Венесуели.

Покійний мисткині Галині Мазепі "Нові Дні" присвятають окрему статтю. Вічна їй пам'ять!

Сл. п. МИХАЙЛО МУШИНСЬКИЙ

11-го червня 1995 р. в Детройті відійшов у вічність на 84-му році життя визначний український політично-громадський діяч на еміграції, колишній близький співробітник полковника Євгена Коновальця, опісля полковника Андрія Мельника, в'язень німецького концтабору в Саксенгаузен, згодом секретар проводу ОУН під керівництвом Миколи Плав'юка — *Михайло Мушинський*. Друзям і його родині висловлюємо глибоке співчуття!

В ПАМ'ЯТЬ ВЕКЛИ І ЯКОВА МАСЛІВЦІВ

В тринадцяту річницю смерті нашої мами *Векли* та в першу річницю упокоєння нашого тата *Якова* у їхню пам'ять складаю пожертву в сумі \$200.00 на видавничий фонд журналу "Нові Дні".

Вічна їм пам'ять!

*Олексій Маслівець з роудиною,
Вестон*

В ПАМ'ЯТЬ ВІКЕНТІЯ ЛІТВІНОВА

В третю річницю упокоєння мого незабутнього чоловіка, батька і дідуся наших дітей і внуків, в його пам'ять пересилаю \$50.00 на пресовий фонд "Нових Днів".

Додатково посилаю \$25.00 у пам'ять вашої мами *Павліни Янні-Мухи*.

Вічна їм пам'ять!

Євфросинія Літвінова

В ПАМ'ЯТЬ о. ІВАНА АНДРІЮКА

В п'яту сумну річницю упокоєння світлої пам'яті дорогого мужа, батька і дідуся — *о. Івана Андріюка*, як нев'янучий вінок на його могилу посилаю \$50.00 на видавничий фонд журналу, який він з задоволенням читав.

Вічна йому пам'ять!

*добродійка Галина Андріюк,
Іст Амгерст, Н. Й.*

В ПАМ'ЯТЬ ІВАНА АДРІЯНОВИЧА БАБИНА

29-го червня 1995 року в Лондоні, Онтаріо, відійшов у вічність *Іван Адріянович Бабін*, проживши 95 років. Був родом з Дніпропетровщини.

Висловлюю подяку громаді Святогірської церкви (якої він був членом), хорові за зворушливий спів, Сестрицтву за приготування обіду-гризми, о. Кушніру за похоронні відправи і всім тим, що віддали останню прислугу покійному на вічний спокій.

Нехай канадська земля буде йому легкою, а пам'ять про нього вічною у наших серцях.

На пресовий фонд "Нових Днів" жертвую \$100.00.

дружина Надія Стефанська-Бабін

УКРАЇНО МОЯ, УКРАЇНО...

...Всі хвалять "Нові Дні" та редактора. Я теж. Бо журнал тримає висоту, стиль і різноманітну тематику.

Десь два чи три роки тому в "Нових Днях" був Ваш нарис чи враження п. н. "Україно моя, Україно", мабуть у п'яти числах. Я це перечитував декілька разів. Чи не матиму я в скорому майбутньому щастя щось прочитати на подібну тему від Вас? Не за подорож, а просто Ваші погляди, враження тощо за Україну...

Микола Іваницький,
С. Орандж

Шановний пане Іваницький!

Багато читачів чомусь пам'ятають той мій нарис-репортаж і домагаються чогось подібного. На жаль, замість писати, доводиться редагувати і перечитувати матеріали інших. Однак, надіюся, що вкортці справи покращають.

З привітом, Ваш

М. Дальний

ЩАСЛИВИЙ ВИПАДОК

...Один щасливий випадок подарував мені один номер журналу "Нові Дні" (правда, старий, бо за березень 1993 р.). Дійсно журнал універсальний і я вже вкотре перечитую його знову. Журнал дуже змістовний, багатий і з різноманітною тематикою. І я бажаю всім працівникам журналу високих творчих злетів та щасливого довгого-довгого віку.

Дуже хотілося б мати добрих друзів з Канади та зав'язати листування (можливо хтось залишивсь одним-ким та скаліченим — добре слово також є добрим лікарем).

В час дозвілля займаюсь квітковими композиціями (по-японськи — ікебанами). І якби це було можливо — найкраща ікебана була б Ваша, дорогі мої земляки.

Світлана Петрівна Наумець

266020 Україна

м. Рівне, вул. Петра Дорошенка, 55 кв. 6

Світлана Петрівна народилася в 1943 р. Батька не пам'ятає. Загинув в УПА. — Ред.

УКРАЇНСЬКІ ЖЕРТВИ КАТИНЯ

У ході триваючих понад 50 років пошуків, у напрямі як склалася доля мого батька Варфоломія Поліщука, я натрапив на публікацію п. з. "Українські склад Катиня", видану обмеженим тиражем 1995 р. у Вашаві. Ця публікація є у моєму посіданні. В ній опубліковано 3,435 прізвищ польських громадян з Західної України, котрі після 17 вересня 1939 року були арештовані більшовиками й по яких всякий слід загинув. Список не торкається поляків, котрі згинули у Катині, Медноє й інших місцях поза Україною, отже не торкається польських офіцерів та поліціантів.

У списку фігурують такі, між іншими, українські прізвища, як Лука Ковальчук, Захар Горейчук, Трохим Покальчук і багато, багато інших, серед яких на стор. 14-й, позиція 60/2343 дані мого батька: Поліщук Варфоломій, син Левка, нар. 1897 р.

З пояснень укладачів списку виходить, що йдеться про польських громадян, котрих восени 1939 і до весни 1940 року більшовики арештували на території Західної України й вивезли їх у напрямі на Київ, після чого слід по них загинув. І оце нещодавно Прокуратура Польщі дістала з порадянських архівів документ, котрий розкриває частково таємницю арештованих: 1940 року був переданий у Москву рапорт, за яким йшов список осіб, котрих, за рішенням "Тройки" у складі: Меркулов, Кабулов і Баштаков, розстріляно без слідства і без сформулювання звинувачення. Разом зі списком начальник I Окремого Відділу НКВС Української РСР старший лейтенант Цветухін передав у Москву начальнику I Окремого Відділу НКВС СРСР майорові Баштакову 3,435 в'язничних персональних папок в'язнів. З отриманих польською стороною документів виходить, що рішення щодо розстрілу було прийнято Поліб'юро ЦК ВКП(б) 3.III.1940 р.

Хто надалі розшукує арештованих після 17.IX.1939 р. своїх близьких, хай звернеться до мене на адресу:

Dr. Wiktor Poliszczuk
120 Timberlane Drive
Brampton, Ontario, Canada L6Y 4V7

Додаючи до листа заадресовану конверту з поштовою маркою на відповідь. Після перевірки у публікації я дам коротку відповідь — фігурує у ній таке прізвище чи ні."

ДОПОМОЖІТЬ ХТО МОЖЕ

...Звертається до Вас жителя з міста Кіровоград що в Україні. Я і мої багатодітні друзі дізналися з вашого журналу "Нові Дні" про те, що ви в цей скрутний для нас час можете допомогти нам... Турбуючись про хліб насущний, ми не можемо купити одяг та білизну для наших дітей. З жахом думаєш: ну ось зносимо те, що придбали раніш, а потім що?

Тому й доручили мені мої друзі звернутися до Вас за допомогою і просили передати, що не відмовляться від тих речей, якими зможете з нами поділитися. А для тих, хто схоче зі мною спілкуватися, повідомляю, що звати мене Лідію. Я за професією виховниці дитячого садка. Тепер, після 27 років праці, я на пенсії, але не за віком (мені 48 років), а по вислузі. Отримую пенсію один мільйон 400 карбованців, що в переводі на американські долляри — 9 дол. на місяць. Мій чоловік водій. Маємо троє дітей. Доньки заміжні, а син навчається, буде тесляром-будівельником...

Щиро дякуємо тим братам та сестрам, які зможуть нам допомогти.

Україна, м. Кіровоград вул. Белінського, 17
Ганебна Лідія Іванівна

...Звертаюся до Вас з великою надією в душі про допомогу. У нас велика сім'я і батько не в змозі нас

одягти. Голіоду немає, але всі гроші йдуть на скромну їжу. Якщо Ви зможете нам допомогти — ми всі будемо Вам дуже вдячні. Ви в нас залишаєтесь єдиною надією...

Україна, м. Кіровоград, вул. Валкова, 18 корп. 2, кв. 59
Гедзь Ольга

* * *

"Нові Дні" безпосередньо не займаються допомогою, бо й самі її потребують. Але на побідні листи наші читачі і відділи Суспільної Служби часто реагують. Сподіємося, що зареагують і цим разом. — Ред.

...З великим запізненням висилаю передплату на цей 1995 рік... Часом здавалося, що мусів зрезигнувати з передплати. Невже сказати журналові: "Прощайте, "Нові Дні"? Ні, не можна, ніяк не можна!... Хоч який старий, хоч як трудно, але без Вашого журналу жити не можею...

*В. Кострицький,
Філадельфія*

...Журнал приходить з великим запізненням (минулого року — Ред.), то я вже розчарувався і хотів більше не виписувати. Але враховуючи ваше тяжке становище, я все ж буду продовжувати бо ж сам журнал дуже цінний. Із кожною передплатою завжди жертвую \$10.00 на пресфонд, але в списку жертводавців ніколи не бачив свого прізвища Борзенко, а лиш Боженко... Я не гонюся за славою, а в списках завжди розшукую своїх таборових друзів, що розсіялися по всьому світу...

*Іван Борзенко,
Каліфорнія*

* * *

Вибачте, пане Борзенко. В майбутньому будемо уважніші, хоч часто маємо труднощі з переводом англійської транскрипції на українську. — Адм.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

КАНАДА:

Маслівець Олексій, Вестон, Онтаріо (у пам'ять своїх батьків)	\$200.00
Перепадченко Іван, Торонто, Онтаріо	100.00
Коба Тимофій і Тамара, Лондон, Онтаріо	50.00
Безотосний Микола, Ст. Кетринс, Онтаріо	20.00
Данильченко Іван, Міссісага, Онтаріо	20.00
Кохановська Галина, Вестон, Онтаріо	20.00
Малецький д-р Мирослав, Торонто, Онтаріо	20.00
Остапович Лариса, Фрютланд, Онтаріо	20.00
Соловей Олександр, Дандес, Онтаріо	20.00
Кисіль Юрій, Гакстон, Онтаріо	10.00
Тищенко Микола, Лондон, Онтаріо	10.00

США:

Стефанська Надія, Сан Дієго, Каліфорнія (в пам'ять свого чоловіка)	\$100.00
Андріюк Галина, Іст Емгерст (в пам'ять свого чоловіка о. Івана)	50.00
Пундій д-р Павло, Чикаго, Іл.	20.00
Боженко С., Сан Франціско, Каліфорнія	10.00
Дзівак Тетяна, Вудгавен, Нью-Йорк	10.00
Світлична Надія, Ірвінгтон, Н. Дж.	10.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ І ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛ ДЛЯ ІНШИХ:

Горгота Ада, Торонто, Онтаріо	3
Кохановська Галина, Вестон, Онтаріо	2

Всім жертводавцям щиросердечна подяка!

Редакція й Адміністрація

Дорогі читачі!

Передплата журналу на 1995 рік до кінця місяця грудня не буде підвищена: у Канаді — 30.00 кап. доларів; у США, Україні та інших країнах — 30.00 ам. доларів; у Австралії — 40.00 австр. доларів. Передплата на рік легуною поштою — 60.00 ам. доларів. Поспішіть — не будьте післяплатниками!

Адміністрація

УСМІХНІТЬСЯ

ЛЬВІВСЬКА ХРОНІКА

Двох дивізійників, яким колись вдалося вирватися з боями з бродівського котла, і які в 1993 році приїхали з Канади на святкування 50-річчя дивізії, взяли в полон дві львів'янки. Старі вояки і досі не можуть вирватися на волю.

В Ленінграді буде встановлено пам'ятник Тарасові Шевченкові з гранітною хвилюю народного гніву, за якою руским можна буде випити бутилку і попісяти.

Представники новоствореної партії "Українські мусульмани" заявили, що основним пунктом їх про-

грами є многожонство, бо в наш час одна жінка не може забезпечити нормальне життя чоловікові.

На Філіпінах буде встановлено пам'ятник Лесі Українці. Граніт буде перевезено кораблем з Бразилії, скульптори — львівські, а комітет побудови пам'ятника знаходитиметься в Торонті. Просимо діаспору давати кошти. Рахунок No. 7000.

Злодійська школа, яка була за Польщі на Клепарові у Львові, відновлює навчання як ліцей. Відкрито нові відділення: рекетирів, контрабандистів, викрадачів дітей. Злодійський відділ зліквідовано, бо тепер всі крадуть.

*Роман ПАНЬЧИШИН
("Всесміх")*

POSTAGE PAID AT TORONTO
Publications Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA ~D~
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

Гарантуємо найкращу і найшвидшу обслугову

ПОНАД 200 РІЗНИХ ВИДІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

пропонує фірма

МІСТ МІСТ

**ПРОДУКТОВІ
ПАЧКИ**

з каталогу
понад 100 видів
продуктів

**ПЕРЕСИЛКА
ДОЛЯРІВ**

до рук за
24 години \$

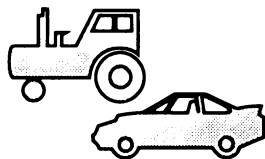
Головне бюро:
Tel.: (416) 236-2032
Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road
Toronto, Ontario
Canada, M8Z 2X3

Доставляємо:

**ТРАКТОРИ
АВТОМОБІЛІ**

техніка для фермерів

AIR PARCELS

1 - 4

тижнів/weeks

в Україну

Білорусь

Росію*

Молдову

Прибалтику

SEA PARCELS

4 - 8

тижнів/weeks

**ТОВАРИ
ДЛЯ ДОМУ**

холодильники,
пральні
машини,
електроніка...

За каталогом і точнішою
інформацією дзвоніть:

1-800-361-7345

або до найближчого
представника

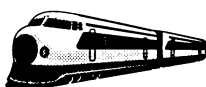
**MIST
TRAVEL**

КВИТКИ НА ВСІ АВІАЛІНІЇ

Tel.: (416) 236-7881 Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road, Toronto, Ontario, M8Z 2X3

**ПОДОРОЖЕВІ
ПОСЛУГИ
в Україні**

квитки
на поїзди

групові поїздки
тури

зустрічаємо на летовиші
і відвозимо до міста чи села

екскурсії по
екзотичних місцях

А також полагоджуємо готелі, приватні квартири, забезпечуємо візою в Україну і багато іншого.